

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Pavel Mach

**Carlo Valmadi (přibližně 1550 – 1620) – renesanční
architekt na Trutnovsku**

bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Martin Zlatohlávek, Ph.D.

2007 / 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vykonal samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 3. 5. 2008

Pavel Mach

Za odbornou pomoc při zpracování předkládané práce chci na tomto místě poděkovat vedoucímu práce panu PhDr. Martinu Zlatohlávkovi, Ph.D.

Dále bych chtěl poděkovat panu architektu Ing. Štěpánu Stránskému za jeho čas, který mi věnoval na téma Carlo Valmadiho a akademickému sochaři Jiřímu Kašparovi za zprostředkování kontaktu.

V neposlední řadě patří můj dík rodičům, kteří mě ve studiu neustále podporují.

OBSAH

I. ÚVOD	6
II. PŘEHLED LITERATURY	7
III. PŘEHLED PRAMENŮ	15
IV. PŘÍCHOD VLAŠSKÝCH STAVITELŮ DO ČECH	16
V. CARLO VALMADI	24
5.1. ŽIVOTOPIS CARLO VALMADIHO	24
5.2. PŘÍCHOD A PŮSOBENÍ STAVITELE V ČECHÁCH	25
VI. VALDŠTEJNOVÉ	41
6.1. HISTORIE RODU VALDŠTEJNŮ	41
6.2. VALDŠTEJNOVÉ V KRKONOŠÍCH A PODKRKONOŠÍ	46
6.3. VALDŠTEJNOVÉ NA HOSTINSKÉM PANSTVÍ	47
VII. STAVBY CARLO VALMADIHO	53
7.1. DĚLENÍ STAVEB	53
7.2. STAVBY PRVNÍ SKUPINY	54
7.2.1. <i>Kostel svatého Jakuba v Dolním Lánově</i>	54
7.2.2. <i>Kostel svatého Jakuba v Dolní Olešnici</i>	56
7.2.3. <i>Kostel svatého Václava v Rudníku</i>	57
7.2.4. <i>Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Horním Maršově</i>	58
7.2.5. <i>Kostel Proměnění Páně ve Velichovkách</i>	60
7.2.6. <i>Hřbitovní kostel v Hostinném</i>	61
7.2.7. <i>Děkanský kostel Nejsvětější Trojice v Hostinném</i>	61
7.2.8. <i>Fara děkanství v Hostinném</i>	63
7.2.9. <i>Radnice v Hostinném</i>	64
7.2.10. <i>Zámek v Nových Zámčích u Olešnice</i>	65
7.2.11. <i>Fara v Chotěvicích</i>	65
7.3. STAVBY DRUHÉ SKUPINY	66
7.3.1. <i>Kostel svatého Václava v Horním Starém Městě</i>	66
7.3.2. <i>Kostel svatého Václava na Chlumku</i>	67
7.3.3. <i>Kostel svatého Bartoloměje v Lanžově</i>	68
7.3.4. <i>Kostel Nejsvětější Trojice ve Zdoňově</i>	69
7.3.5. <i>Zámek v Horní Branné</i>	70
7.3.6. <i>Zámek ve Vrchlabí</i>	71
7.3.7. <i>Kostel ve Vrchlabí</i>	72
7.4. STAVBY TŘETÍ SKUPINY	72
7.4.1. <i>Město Hostinné</i>	72

7.4.2. Zámek v Hostinném.....	74
7.4.3. Radnice v Trutnově.....	74
7.4.4. Zámek v Rudníku.....	75
7.4.5. Lovecký zámek ve Fořtu.....	75
7.4.6. Tvrz v Bílých Poličanech.....	75
7.4.7. Tvrz v Heřmanicích.....	76
7.4.8. Kostel v Chotěvicích.....	76
7.4.9. Kostel v Dubenci.....	76
7.4.10. Zámek v Jilemnici.....	77
VIII. ZÁVĚR.....	78
IX. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	80
X. SEZNAM VYOBRAZENÍ.....	97
XI. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	102
XII. ANNOTATION.....	104

I. ÚVOD

Soubor staveb vlašského renesančního stavitele Carlo Valmadiho tvoří několik desítek budov, které jsou do dnešní doby stále na pokraji zájmu jak vědeckého, tak i veřejného. Jedná se však o stavby, které svým pojetím a zpracováním nemají na našem území v rámci renesanční architektury obdoby.

Stavby prováděl Carlo Valmadi na panství Valdštejnů hostinské větve. Nejedná se o žádné rozsáhlé komplexy, tak jak by se možná mohl leckdo domnívat, ale spíše o stavby komornějšího charakteru. To však významu a kvalitě těchto památek nijak neubírá. Většina staveb je, až na město Trutnov a Hostinné, roztroušena v malebném venkovském prostředí Podkrkonoší. Člověk projíždějící těmito vesnicemi si ani neuvědomí, jak významné památky se mu nabízejí ke shlédnutí.

Ani já jsem netušil, co skrývá okolí mého bydliště za klenoty renesančního stavitelství. S tímto tématem jsem se poprvé okrajově setkal před několika lety a v rámci bakalářské práce jsem se rozhodl se s problematikou stavitele Carlo Valmadiho zabývat hlouběji. Brzy jsem však zjistil, že k danému tématu neexistuje téměř žádná literatura, která by mapovala práci Carlo Valmadiho konkrétněji a to i přesto, že Valmadiho stavební činnost je takového rozsahu, že by si jistě zasloužila bližší zkoumání než to, které bylo až doposud provedeno. Tento fakt tedy zřejmě povede v mé práci k jistým spekulacím a dohadům, které nejsou literaturou podloženy. Snahou bude z dostupných zdrojů téma co nejvíce vyčerpat.

Mým cílem při psaní této práce bylo přiblížit celkovou situaci příchodu vlašských stavitelů na naše území, konkrétně pak do Prahy, kde se zřejmě určitý čas zdržoval i Carlo Valmadi. Dále pak shrnout životopis stavitele, jeho příchod a působení v Čechách. Před samotným tématem staveb Carlo Valmadiho na Trutnovsku a Hostinsku věnuji kapitolu rodu Valdštejnů, pro které Valmadi nejvíce pracoval. Vedle historie celého rodu se zabývám působením Valdštejnů v Podkrkonoší a valdštejnské rodové větvi na Hostinném. Závěrečnou kapitolou jsou již stavby Carlo Valmadiho v Podkrkonoší, které dělím dle průkaznosti a dochovaného stavu do několika podkapitol.

II. PŘEHLED LITERATURY

Literatura, která by se věnovala problematice stavební a zednické tvorby vlašského mistra Carlo Valmadiho je dnes téměř mizivá. Nelze však tvrdit, že bychom jméno italského stavebního mistra v literatuře nenalezli. Jedná se však jen o zmínky a velmi kusé informace, ve kterých je pouze uvedeno, že se na té či oné stavbě Valmadi podílel nebo ji přestavoval či stavěl jako novostavbu. Monografie, která by shrnovala život a dílo Carlo Valmadiho nebyla doposud napsána, i přesto, že stavby tohoto vlašského stavebníka a zedníka patří ke skvostům renesančního stavitelství u nás.

První zmínky, které uvádějí stavební činnost Carlo Valmadiho nalezneme v roce 1881 u Ludwiga Schlezingera v edici takzvané Hüttelovy kroniky. Schlezinger zde uvádí přepis z tohoto díla, ve kterém je k datu 25. června 1591 zmíněno jméno Carol Wahl von Arnau v souvislosti s přestavbou radnice v Trutnově.¹

O stavbách Carlo Valmadiho píše v roce 1892 a 1896 Johan Böhm. Ve své práci popisuje život významných Valdštejnů na Hostinsku a stavby, které nechali vybudovat. Dále pak uvádí kostely ve Svobodě nad Úpou, Maršově, Rudníku, Dolním Lánově, Vrchlabí, Pilníkově a Hostinném. Johan Böhm však nepřisuzuje žádnou ze staveb Carlo Valmadimu.²

V roce 1925 se o Valmadiho stavbách na Trutnovsku zmiňuje Karl Kühn. Jako renesanční příklady staveb uvádí kostel v Dolní Olešnici, Rudníku a Maršově. Autor si všimá společných znaků na stavbách kostela v Dolní Olešnici a v Rudníku. Kostel svatého Jakuba v Dolní Olešnici pak aspoň z části přisuzuje Carlo Valmadimu. Že by mohl být stavebník italského původu se Karel Kühn pouze domnívá.³

Antonín Cechner píše v roce 1930 mimo jiné i o stavbě kostela ve Zdoňově. Ačkoliv zde uvádí roky 1615 a 1625, kdy se zde mohl uplatnit Carlo Valmadi, jméno tohoto stavitele nezmiňuje.⁴

Badatel Emanuel Poche se zabýval v roce 1937 památkami královédvorského okresu a zmiňuje i stavby kostelů v Chlumku a Velichovkách, které Valmadi stavěl. Autorství tomuto architektovi bohužel nepřikládá. Badatel však popisuje stavby po

---

¹ SCHLEZINGER Ludwig: Simon Hüttels Chronik der Stadt Trautenau, Band II, Prag 1881.

² BÖHM Johan: Riesengebirge in Wort und Bild, Trautenau 1892, 1896.

³ KÜHN Karel: Kunst und Kultur im Worgelände des Riesengebirges bis zur Zeit der Gegenreformation, Trautenau 1925.

⁴ Antonín CECHNER: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu broumovském, Praha 1930.

stránce architektonické i po stránce vnitřní výzdoby. A právě architektonický popis byl k této práci přínosem.⁵

K renesančnímu souboru staveb Carlo Valmadiho se vrací v roce 1953 Jaroslav Wagner. Ve své práci již konkrétně mluví o přínosu Valmadiho v této oblasti a také to, za jakých okolností přišel stavebník a zedník na Trutnovsko a Hostinsko. Stavbu kostela v Dolním Lánově listinně dokládá právě Carlo Valmadimu. Jaroslav Wagner přisuzuje dále Valmadimu stavbu kostela v Dolní Olešnici, Dolním Lánově, Rudníku, hřbitovní kostel v Maršově, Velichovkách, radnici a faru děkanství v Hostinném a radnici v Trutnově. Autor poukazuje i na možné působení Valmadiho na pražském Lobkovickém paláci.⁶

V roce 1960 byla vydána rozsáhlá práce na téma renesanční architektury v Čechách od Evy Šamánkové. Carlo Valmadimu se ovšem bohužel věnovala pouze okrajově. Ve své práci si však všimla podobnosti kostela v Bakově z roku 1588 a Valmadiho souboru staveb na Trutnovsku. Jako společné znamení těchto budov uvádí lunetovou římsu. Eva Šamánková řadí k Valmadiho stavbám radnici a kostel v Hostinném, kostel v Dolním Lánově, Dolní Olešnici, Rudníku, Maršově, Velichovkách a Zdoňově. Na kostel ve Zdoňově a Valmadiho autorství na něm upozorňuje Eva Šamánková jako první badatelka.⁷

Další badatelkou, která zmiňuje a srovnává několik staveb Carlo Valmadiho s jinými objekty, je v roce 1971 Jarmila Krčálová. Ve své typologii o českých a moravských kostelech zmiňuje čerpání z gotických tradic a to právě i u Italů. Carlo Valmadiho pak řadí mezi stavebníky, u kterých jasně dominují prvky renesanční nad pozdně gotickými. Dále porovnává vnitřní arkády kostela v Mladé Boleslavy s kostelem v Dolním Lánově a Maršově, typ zaklenutí několika kostelů, mezi kterými je i kostel v Dolní Olešnici a Rudníku. Badatelka zmiňuje kostel ve Zdoňově, který přisuzuje Carlo Valmadimu. Jarmila Krčálová dále uvádí, že fasády kostelů z renesanční epochy byly většinou hladké, až na jisté výjimky, jakými jsou například kostely v Dolním Lánově, Lanžově a Zdoňově, které byly zakončeny lunetovou římsou. Více se autorka o Carlo Valmadim nezmiňuje a připisuje mu tedy pouze stavby kostelů v Dolní Olešnici, Dolním Lánově, Maršově, Rudníku, Lanžově a Zdoňově.⁸

---

⁵ Emanuel POCHE: *Soupis památek historických a uměleckých v okrese královédvorském*, Praha 1937.

⁶ Jaroslav WAGNER: *Renesanční kostely v severovýchodních Čechách*, in: *Zprávy památkové péče XIII*, 1953, 239 – 245.

⁷ Eva ŠAMÁNKOVÁ: *Architektura české renesance*, Praha 1960.

⁸ Jarmila KRČÁLOVÁ: *Kostely české a moravské renesance*, in: *Umění XXIV*, 1971, 11 – 25.

V roce 1972 vychází v časopise Krkonoše článek Pravoslava Holečkova a Libuše Šolcové, který pojednává o památkách trutnovského okresu. Valmadimu zde přisuzují stavbu kostela v Dolní Olešnici a stavbu radnice v Hostinném.⁹

Ve stejném časopise najdeme i příspěvek Štěpána Stránského a Josefa Bartoše, kteří ve svém článku prokazují autorství hřbitovního kostela v Hostinném právě Carlo Valmadimu.¹⁰

O dva roky později píše o faře v Hostinném, která je také prací Carlo Valmadiho, Jaroslav Wagner. Autor článkem reaguje na provedenou celkovou rekonstrukci a restaurátorské zásahy na této budově. Popisuje vznik fary, její historii a postup prací při opravách. Badatel poukazuje na příchod Carlo Valmadiho, spojitost s Lobkovici a posléze i Valdštejnou.¹¹

V roce 1977 publikoval svou práci na téma architektury Bohuslav Syrový. V kapitole, kde se věnuje české renesanční architektuře uvádí stavby Carlo Valmadiho jako samostatnou skupinu staveb, jejichž průčelí byla ukončena lunetovou římsou a byla pokryta sgrafity. Stavebníkovi přisuzuje stavby ve Zdoňově, Rudníku, Maršově a Velichovkách.¹²

Mezi lety 1977 – 1982 vyšly čtyři svazky monografií, které se zabývají uměleckými památkami Čech. Editorem byl badatel Emanuel Poche. V těchto dílech žádným způsobem nerozebírá stavební působení vlašského stavebníka. U jednotlivých staveb však autorství Valmadiho neopomíjí. V roce 1977 přisuzuje Valmadimu účast na stavbě kostela v Dolním Lánově, Dolní Olešnici, Hostinném a radnici v Hostinném. Dále uvádí stavby v Chotěvicích, Jilemnici, Horní Branné a Bílých Poličanech. Tyto stavby však nespojuje se jménem Carlo Valmadiho jako jiní autoři.¹³

Ani stavbu zámku v Nových Zámčích a kostel v Lanžově, o nichž se zmiňuje v díle z roku 1978, nepřisuzuje Valmadimu jak tomu je u jiných autorů.¹⁴

V roce 1982 vydává Emanuel Poche poslední svazek rozsáhlého díla o uměleckých památkách Čech. Valmadimu zde přisuzuje stavbu kostela ve Zdoňově,

---

⁹ Pravoslav HOLEČEK / Libuše ŠOLCOVÁ: Památkové objekty trutnovského okresu, in: Krkonoše VI, 194 – 199.

¹⁰ Štěpán STRÁNSKÝ / Josef BARTOŠ: Galerie antického umění v Hostinném, in: Krkonoše VI, 1976, 201 – 206.

¹¹ Jaroslav WAGNER: Obnova farní budovy v Hostinném, in: Zprávy památkové péče XXIV, 1974, 176 – 178.

¹² Bohuslav SYROVÝ: Architektura: svědectví dob: přehled vývoje stavitelství a architektury, Praha 1977.

¹³ Emanuel POCHE (ed.): Umělecké památky Čech I, Praha 1977.

¹⁴ Emanuel POCHE (ed.): Umělecké památky Čech II, Praha 1978.

Velichovkách, Maršově a Rudníku. Naopak u staveb zámku ve Vrchlabí a radnice v Trutnově se o Valmadiho nezmiňuje.¹⁵

Následuje práce Jiřího Kropáčka z roku 1981, který se věnoval historii severních Čech. V díle zmiňuje i stavby Carlo Valmadiho. Vedle stručného seznámení ovšem nerozebírá stavby do podrobných detailů. Valmadiho přiřkl kostel v Rudníku, přestavbu kostela v Hostinném, faru v Hostinném, přestavbu radnice v Hostinném a kostel v Dolní Olešnici.¹⁶

Zatím nejrozsáhleji se věnoval problematice stavebníka a zedníka Carlo Valmadiho Štěpán Stránský v roce 1983. Ve své práci se snažil vysledovat život a dílo této osoby. Popisuje dobu na Trutnovsku a Hostinsku při příchodu stavebníka na toto území a pokouší se alespoň nastínit pražské prostředí, ze kterého s velkou pravděpodobností přišel na valdštejnské panství.

V další kapitole dělí stavby do několika skupin dle dochování do dnešní doby, a také z hlediska společných stavebních prvků, které jsou pro Valmadiho tvorbu typické. Na základě svých poznatků přisuzuje badatel Stránský Valmadiho stavbu kostela v Dolním Lánově, děkanský kostel v Hostinném, děkanství v Hostinném, radnici a zámek v témže městě, kompozici historického jádra města Hostinného, kostel v Dolní Olešnici a Heřmanových Sejfech,¹⁷ hřbitovní kostel v Horním Maršově, kostel ve Velichovkách, zámek v Nových Zámčích u Olešnice, faru a kostel v Chotěvicích, kostel v Horním Starém Městě, kostel v Lanžově, kostel na Chlumku, dostavbu zámku v Horní Branné, dostavbu zámku a kostela ve Vrchlabí, tvrz v Bílých Poličanech, tvrz v Heřmanicích, kostel v Dubenci, radnici v Trutnově a zámek v Jilemnicích.¹⁸

V roce 1989 píše badatel Tomáš Šimek publikaci na téma českých tvrzí, hradů a zámků. U zámků v Nových zámčích, Horní Branné a Hostinném neuvádí jméno vlašského stavebníka. Dále ani nezmiňuje další zámky, na kterých se předpokládá účast Carlo Valmadiho.¹⁹

V roce 1997 vyšel článek v časopisu Krkonoše Janu Luštincemu. Článek se věnoval zámku v Horní Branné, kde se předpokládá účast Carlo Valmadiho. Autor se zaměřuje na sgrafitovou výzdobu, kterou je zámek vyzdoben.²⁰

---

¹⁵ Emanuel POCHE (ed.): Umělecké památky Čech IV, Praha 1982.

¹⁶ Jiří KROPÁČEK: Severní Čechy, krajina, historie, umělecké památky, Praha 1981.

¹⁷ Dnes město Rudník.

¹⁸ Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: Krkonoše – Podkrkonoší VII, 1983, 161 – 202.

¹⁹ Tomáš ŠIMEK: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezku VI, Praha 1989.

²⁰ Jan LUŠTINEC: Zámek Horní Branná, in: Krkonoše X, 1997, 26 – 27.

Ve stejném roce vyšla publikace badateli Karlu Kučovi, který se zabývá historií měst. V Hostinném předpokládá Valmadiho účast na stavbě děkanského kostela a radnice. V Horním Maršově pak uvádí Valmadiho jako stavitele hřbitovního kostela. Na stavbě zámku v Jilemnici však činnost vlašského stavebníka neuvádí.²¹

Autorem, který zmiňuje zámecké stavby Carlo Valmadiho je i Pavel Vlček v roce 1999. Italskému staviteli přisuzuje pravděpodobnou účast na stavbě zámku v Horní Branné, Hostinném a Vrchlabí. Na zámku ve Vrchlabí však tuto variantu uvádí jen jako jeden z názorů jiného badatele.²²

Dalším badatelem, který z části přiblížil stavby Carlo Valmadiho byl v roce 2000 Václav Pražák. Autor popisuje jednotlivé renesanční památky východních Čech a mezi jinými upozorňuje a stručně popisuje památky Carlo Valmadiho, ke kterým řadí kostel v Hostinném, faru tamtéž, radnici v Trutnově, kostel v Horní Branné, Dolní Olešnici, Horním Maršově a Rudníku.²³

Již uvedenému Štěpánu Stránskému vyšel v roce 2001 článek, ve kterém píše doposud známé informace o životě Carlo Valmadiho, jeho působení v severovýchodních Čechách a jeho formální znaky, které ho provázely po celou tvorbu. Dále pak uvádí některé příklady staveb, které jsou Valmadimu připisovány.²⁴

Ve stejném roce vychází článek i Zdeňce Flouskové. Obsahem článku je téma oprav renesančních sgrafit v Dolní Olešnici. Autorka zde zmiňuje postup restaurátorských prací a úvahy nad prací Carlo Valmadiho.²⁵

V roce 2003 vyšla rozsáhlá publikace autorů Joachima Bahlckeho, Winfrieda Eberharda a Miloslava Polívky. Ti se ve své práci věnovali stručným přehledům historických měst. Neopomněli ani město Trutnov s radnicí, kterou přisoudili Carlo Valmadimu, ani Hostinné, kde Valmadiho uvádějí jako stavitele celkové městské koncepce renesančních úprav města.²⁶

V roce 2004 vyšla rozsáhlá monografie, jejímž autorem byl Pavel Vlček s kolektivem. Je zde uveden příchod Valmadiho na Trutnovsko a Hostinsko. Dále je vypsána jeho stavební činnost. Pavel Vlček s kolektivem přisuzují nebo se domnívají, že Carlo Valmadi prováděl stavbu kostela, fary, radnice a zámku v Hostinném, kostel

---

²¹ Karel KUČA: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, Praha 1997.

²² Pavel VLČEK: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, Praha 1999.

²³ Václav PRAŽÁK: Umění renesance východních Čech, Hradec Králové 2000.

²⁴ Štěpán STRÁNSKÝ: Carlo Valmadi – renesanční architekt a umělec, in: Krkonoše V, 2001, 18 – 19.

²⁵ Zdeňka FLOUSKOVÁ: Dědictví minulých století, in: Krkonoše VII, 2001, 24 – 25.

²⁶ Joachim BAHLCKE / Winfried EBERHARD / Miloslav POLÍVKA (ed.): Lexikon historických měst Čech, Moravy a Slezka, Praha 2003.

v Dolním Lánově, radnici v Trutnově, kostel v Dolní Olešnici, zámek v Horní Branné, zámek v Nových Zámcích, kostel v Rudníku, Zdoňově, Maršově a Velichovkách.²⁷

Důležitým zdrojem informací mi byla i literatura týkající se obecné problematiky příchodu obyvatel ze severní Itálie do Čech, konkrétně pak vlašských stavitelů do Prahy a jejich působení v pražském prostředí, ve kterém se s největší pravděpodobností vyskytoval po určitý čas i Carlo Valmadi.

Prvním badatelem, který se této problematice věnoval rozsáhleji byl v roce 1909 Zikmund Winter. Badatel se v práci věnuje mnoha profesím různých národností, kterou vykonávali v Praze. Jedna z kapitol je věnována i Vlachům a jejich působení v českém prostředí. Zároveň také uvádí počet Vlachů, kteří působili v Praze, a také nejvýznamnější stavitele pražského prostředí druhé poloviny 16. a počátku 17. století. Krom stavební aktivity v dnešní metropoli se věnuje i stavebním aktivitám v menších městech.²⁸

Nejvíce jsem v tomto směru čerpal od badatele Karla Šmrhy, který v roce 1976 napsal práci na téma vlašských stavitelů působících v Praze. Časově zařazuje zkoumání do let 1530 – 1620. Karel Šmrha řeší příchod jednotlivých stavitelů a jejich působení v pražském prostředí. Krom Prahy uvádí i jiná města, kde se renesanční architektura uplatnila v hojné míře. Důležitým zdrojem informací mu byly zápisy v městských knihách, kde je uvedeno velké množství stavebníků, a také práce, kterou před ním napsal uvedený Zikmund Winter.²⁹

Velký význam pro pochopení migračních vln, které se v 16. a počátku 17. století valily Evropou pro mne měla stat' ve sborníku Josefa Janáčka na téma Italů v Předbělohorské Praze. Autor líčí a vysvětluje dobu, ve které došlo k tak velkému migračnímu proudu a to převážně ze severní Itálie. Nevěnuje se přímo vlašským stavitelům, ale všem řemeslům, která do Prahy pod vlivem této vlny přišla. Dále si všímá změny hospodářské a ekonomické situace v Itálii a na základě těchto poznatků uvádí důvody, které nutily obyvatele severovýchodních oblastí dnešní Itálie k odchodu ze své domoviny do střední Evropy.³⁰

---

²⁷ Pavel VLČEK / Věra NAŇKOVÁ / Pavel ZAHRADNÍK / Jakub VÍTOVSKÝ / Jiří HILMER et al: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.

²⁸ Zikmund WINTER: Řemeslnictvo a živnosti v Praze XVI. věku v Čechách (1526 – 1620), Praha 1909.

²⁹ Karel ŠMRHA: Vlašští stavitelé v Praze a jejich druzi (1530 – 1620), in: Umění XXIV, 1976, 159 – 179.

³⁰ Josef JANÁČEK: Italové v předbělohorské Praze (1526 – 1620), in: HOLEC František (ed.): Pražský sborník historický XVI, Praha 1983, 77 – 96 .

Vedle těchto autorů jsem čerpal i od badatelů, kteří se zabývali situací renesanční Prahy blíže a uvádějí již konkrétní stavby vznikající v době rozkvětu stavitelství této epochy v Praze.

Přínosnou literaturou mi bylo dílo autorů Pavla Preisse a Emanuela Pocheho z roku 1973. V jejich publikaci je vylíčena situace, která se zabývá renesančním stavitelstvím palácové architektury. Autoři uvádějí základní průřez problematikou od tvorby rané renesance až po dobu jejího vrcholu.³¹

Nejvíce jsem čerpal od badatele Pavla Preisse, který se pražským prostředím této doby zabýval podrobně. V roce 1986 vydal dílo, které řeší problematiku italských renesančních stavitelů v Praze a to od jejich příchodu do pražského prostředí, až po jejich stavební působení. Badatel zde uvádí konkrétní stavby paláců.³²

Důležitým zdrojem informací bylo i dílo, které odborně editoval Emanuel Poche. Dílo vydané v roce 1988 pojednává, jak již název napovídá, o třech epochách, které významně poznamenaly ráz Prahy. V souvislosti s mojí prací byla tato publikace podstatná v tom, že mi rozšířila informace o stavbách renesančních paláců na Hradčanech a Pražském hradě.³³

V roce 2000 vyšla práce, kterou editoval badatel Pavel Vlček. Kolektiv autorů se zabýval uměleckými památkami Prahy. Badatelé podali přehled památek jednotlivých stavebních epoch. Pro mou práci byly nejdůležitější informace týkající se staveb paláce Rožmberků v areálu Pražského hradu a paláce Lobkoviců na Hradčanském náměstí.³⁴

Přínosnou publikací byla pro mne i ta, kterou sepsal Ivan Prokop Muchka v roce 2001. V této práci se informativně věnuje stavebním památkám renesance v Čechách i na Moravě. Mimo jiné krátce pojednává o Rožmberském paláci a paláci Lobkovickém.³⁵

Předposlední kapitola práce se věnuje historii rodu Valdštejnů. V tomto směru se mi stala nosnou literatura od Augusta Sedláčka z roku 1887. Ve své práci se autor zabývá městem Hostinným a zároveň také velmi podrobně historií rodu Valdštejnů z hostinské větve od počátku jejich vlastnictví tohoto území až po jejich zánik.³⁶

---

³¹ Emanuel POCHÉ / Pavel PREISS: Pražské paláce, Praha 1973.

³² Pavel PREISS: Italští umělci v Praze: renesance, baroko, manýrismus, Praha 1986.

³³ Emanuel POCHÉ (ed.): Praha na úsvitu nových dějin, Praha 1988.

³⁴ Pavel VLČEK (ed.): Umělecké památky Prahy IV, Praha 2000.

³⁵ Ivan Prokop MUCHKA: Architektura renesanční, Praha 2001.

³⁶ August SEDLÁŠEK: Hradý, zámky a tvrže království českého V, Praha 1887.

V roce 1977 vyšla práce badatele Josefa Janáčka, který se věnoval také rodu Valdštejnů. Jeho práce poukazuje na finanční situaci rodu Valdštejnů oproti jiným významným šlechtickým rodinám. Dále uvádí problematiku poručnictví, kterou vykonávaly vybrané osoby nad nezletilými šlechtici do jejich plnoletosti. Zabývá se historií rodu Valdštejnů.³⁷

Badatelé Jiří a Zdeněk Tomášovi uvedli v roce 1999 publikaci, která je přehledem českých rodů. Uvádějí základní data jednotlivých šlechtických rodin. Podstatnou část kapitoly, která pojednává o Valdštejnech, však zaujímá osoba Albrechta z Valdštejna. Texty doplňují erby jednotlivých rodů.³⁸

Valdštejnům se věnoval v roce 1999 také Petr Mašek. Badatel popisuje opět historii tohoto starého rodu. Vyzdvihuje jména významných členů rodiny a uvádí, čím byli pro svůj rod i společnost významní.³⁹

Ve stejném roce píše článek v časopise Krkonoše Jiří Louda na téma Valdštejnů v Krkonoších a Podkrkonoší. Ve stručnosti uvádí celou historii Valdštejnů od počátku 13. století, kdy se zde tento rod usadil, až po jeho zánik v 17. století.⁴⁰

K roku 2001 se řadí dílo badatelů Jana Županiče, Michala Fialy a Františka Stellnera. Tito autoři se opět věnují stručné historii rodu. Velká část kapitoly pojednávající o rodu Valdštejnů je však věnována osobě Albrechta z Valdštejna.⁴¹

Posledním zdrojem ke kapitole Valdštejnů se mi stala publikace Milana Myslivečka z roku 2006. Autor popisuje, jako všichni předchozí, historii rodu. Dále uvádí nejslavnější příslušníky a popisuje jejich činy, kterými se nesmazatelně zapsali do historie. Publikace je hojně doplněna erby a fotografiemi sídel šlechticů.⁴²

---

³⁷ Josef JANÁČEK: Valdštejn a jeho doba, Praha 1978.

³⁸ Jiří TOMÁŠ / Zdeněk TOMÁŠ: Lexikon české šlechty, erby, fakta, osobnosti, sídla, zajímavosti, Praha 1999.

³⁹ Petr MAŠEK: Modrá krev, minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, Praha 1999.

⁴⁰ Jiří LOUDA: Valdštejnové, in: Krkonoše IX, 1999, 36 – 37.

⁴¹ Jan ŽUPANIČ / Michal FIALA / František STELLNER: Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české, Praha 2001.

⁴² Milan MYSLIVEČEK: Velký erbovník II, Plzeň 2006.

III. PŘEHLED PRAMENŮ

Prameny, které by doložily Valmadiho tvorbu jsou velmi chudé. Můžeme se pouze domnívat, že Valmadi působil v pražském prostředí. Nemůžeme to však doložit žádným přesvědčivým důkazem. Po příchodu do severovýchodních Čech nacházíme dva prameny, které nám prokazují Valmadiho činnost.

První zmínka je v takzvané Hüttelově kronice. Zde na straně dvě stě šedesát šest a [1] a dvě stě šedesát sedm a [2] nacházíme zápis z 25. června 1591, kdy si Carol Wahl von Arnau přeměřoval jisté poměry při stavbě radnice v Trutnově.⁴³

Druhá zmínka o působení Valmadiho je zapsána ve farní kronice od Valeria Bayera z Dolního Lánova. Na straně dvacet šest nalézáme informaci, že v roce 1603 byl dostavěn místní kostel stavitelem Carlo Valmadim [3].⁴⁴

Literatura uvádí ještě jeden pramen, kterým má být zápis týkající se Carlo Valmadiho v děkanské farní kronice. Tuto kroniku se mi bohužel nepodařilo dohledat. V současné době není ve Státním okresním archivu v Trutnově ani na děkanství v Hostinném.

---

⁴³ Simon HÜTTEL: Trutnovská kronika, folio 266 a – 267 a, Trutnov 1591.

⁴⁴ Valerius BEYER: Farní kronika Dolního Lánova, folio 26, Dolní Lánov 1603.

IV. PŘÍCHOD VLAŠSKÝCH STAVITELŮ DO ČECH

Za příchodem Vlachů a obyvatel jiných národností do Čech je třeba hledat nejen zájem o uplatnění se v oborech, ve kterých byli tito lidé vyškoleni, a ve kterých neměli takovou příležitost se uplatnit v zemi jejich původu jako u nás, ale také je třeba si uvědomit hospodářskou, ekonomickou a populační situaci Evropy 16. a 17. století. Vedle těchto faktorů jde pak ruku v ruce i zájem panovníka a české šlechty o nový renesanční architektonický směr, který dvě století určoval stavební ráz na našem území.⁴⁵

V rámci Evropy je tato doba charakteristická i tím, že dochází k poměrně rozsáhlému nárůstu obyvatel. Mezi lety 1500 a 1600 rostlo obyvatelstvo hlavně velkých měst. Města malá byla v tomto směru pomalejší a růst zde nebyl natolik dramatický. Na území Čech se stěhovali převážně obyvatelé německé národnosti, kteří tvořili nejrozsáhlejší skupinu přistěhovalců. K druhému nejsilnějšímu etniku patřili právě Italové.

V Itálii doby 16. a prvního desetiletí 17. století můžeme vysledovat dva hlavní migrační proudy. Prvním z nich bylo stěhování obyvatel v rámci italských krajin a to z důvodu obživy. Druhým pak právě stěhování Italů do ciziny. U obou těchto příčin lze vysledovat jeden společný faktor, kterým byla ekonomická situace doby a obyvatel.

Již ve středověku odcházela řada dělníků a řemeslníků do celé Evropy. Tehdy však vlna migrace nezasáhla Čechy tak silně jak ve století 16. a počátkem století 17. Ve středověku se italští migranti zaměřovali především na oblasti u Černého moře, severní Afriky a západního Středomoří.

V 16. století se Evropou začal šířit nový ekonomický proud, kterým byl nově se vytvářející světový obchodní trh. Itálie se tímto novým směrem snažila potlačit svoji ekonomicky nepříznivou situaci, což se jí do určité míry dařilo. Rapidní pokles zpomalila, ale k úplnému zastavení nedošlo. Problémy zhoršilo i zásobování Itálie, protože kraje na Apeninském poloostrově ztratily území kolem Černého moře, které bylo obilnicí Itálie.

Mezi lety 1500 a 1600 vzrostl počet obyvatel přibližně o 20 %, tedy asi o dva milióny lidí. Všechny tyto důvody na jednu stranu posílily tržní a ekonomickou sílu Itálie, na straně druhé však přiměly řadu obyvatel k migraci na jiná území. Oblastí,

---

⁴⁵ PREISS (pozn. 32) 19.

z které italské obyvatelé nejvíce odcházeli, byla severní Itálie, především pak údolí alpských masivů. Obyvatelé, kteří odsud odcházeli, se dále živili převážně jako dělníci v Livornu a Janovu. Menší část těchto migrantů, především řemeslníci, se posunula hlouběji do středu Evropy, a tak i do Čech. Nemůžeme zde však mluvit o nějaké masivní expanzi Italů do střední Evropy. I přesto, že počet italských obyvatel na našem území nebyl nijak zásadně dramatický, je zřejmé, že Italové s sebou přinesli i jiný způsob uvažování, mentality a beze sporu také kulturní vlivy své domovské země.⁴⁶

Vliv renesanční kultury, kterou s sebou Italové přinášeli, byl rozhodující pro české kulturní prostředí. Daleko do 16. století byla na našem území zakořeněna středověká kultura. A právě zesilujícím příchodem Italů došlo i k postupnému nahrazování gotického umění novým uměleckým stylem, kterým byla renesance. Na území Čech pak italská renesance přešla v nový prvek, kterým byla syntéza renesance přinesená Itálie a české kultury, která byla stále usazena na gotických základech. Vznikl tak specifický renesanční sloh, který je pro Čechy typický. Nemůžeme však jednoznačně říci, že by se k nám renesance dostala pouze díky vlášským stavitelům, ale právě tito byli jedním z proudů, který měl na utváření české renesanční architektury značný vliv.⁴⁷

Je patrné, že Italové, kteří putovali do Evropy se usazovali ve velkých městech, jakými byly například Vídeň, Krakov nebo Praha. Na konci 15. a na počátku 16. století v Praze nežilo ani se nezdržovalo velké množství Italů. Přesto však styky a obchodní činnost s touto zemí byly dosti značné. Pokud se Italové v Praze vyskytli, bylo to pouze na krátkou dobu.

Masivnější proud Italů na našem území můžeme vysledovat po roce 1543.⁴⁸ Zikmund Winter dospěl ve své studii k závěru, že mezi lety 1526 – 1620 působilo v Praze sto dvacet jedna Vlachů. Tuto informaci odvodil od studia archivních materiálů, ve kterých zkoumal příjmení, přízviska a jména krajinných rázů zedníků, kameníků a stavitelů. Mimo Vlchy, kteří byli obeznámeni s italskou renesanční formou se v Praze uplatňovalo ještě několik českých stavebních mistrů, kteří stále ještě tvořili pod silnou gotickou tradicí, dále pak mistři z německých a rakouských zemí a Burgundska.

Stavebníci a zedníci se spolu se sochaři slučovali do společných cechů. V Praze to byl cech staroměstský, malostranský a novoměstský. Samostatným cechem pak byl

---

⁴⁶ JANÁČEK (pozn. 30) 77 – 79.

⁴⁷ WAGNER (pozn. 6) 239.

⁴⁸ JANÁČEK (pozn. 30) 80.

cech hradčanský, který sdružoval kameníky a zedníky.⁴⁹ Před rokem 1526 v Praze působila jen malá skupina zedníků a kameníků, kteří stavěli Královský letohrádek na Pražském hradě. Několik stavebníků z této družiny se v Praze usadilo na trvalo a dále zde budovali svoji kariéru buď na dvoře panovníka nebo na sídlech bohatých šlechtických rodin.

Příchod Italů však nebyl jednoduchý, jak by se mohlo zdát. Pražští obyvatelé se jen těžko smiřovali s faktem, že Italové lpí na svém národním jazyce, a že jsou přísnými vyznavači křesťanského náboženství. Na obranu pražských obyvatel je třeba zmínit, že ani Italové se nechtěli nijak přizpůsobovat svému novému prostředí. Zlepšení situace přinesl arcikníže Ferdinand Tyrolský a bohatá česká šlechta. Ta projevovala eminentní zájem na rozšíření renesančního slohu. Hlavně z tohoto důvodu se mohli vlašští stavitelé těšit z zastání a ochrany před pražskými měšťany. Dalším významným krokem, který vedl k upevnění pozice italských stavebníků byl rok 1560. Právě tehdy začali jezuité kázat pro Italy v jejich národním jazyce. Již mezi lety 1567 – 1569 nechali Italové postavit vedle jezuitského kostela vlastní kapli, která je dnes známa pod názvem Vlašská. Jak tehdy vypadala, dnes bohužel neznáme, ale domníváme se, že byla velmi malá a skromná.

Při zkoumání pramenů došli Zdeněk Winter, Josef Strnad, Karel Chytil, Karel Šmrha a Jarmila Krčálová k závěru, že většina Vlachů přišla na naše území z horské oblasti dnešní hranice Švýcarska a Itálie. K tomuto území náleželo milánské knížectví, benátské území a Grisonsko.⁵⁰

Stavebník a zedník Carlo Valmadi pocházel dle dostupných informací z oblasti dnešní Maggie. Toto údolí leží severozápadně od města Locarna u Lago Maggiore [4].⁵¹

Nemůžeme však jednoznačně říci, že pod pojmem Vlach se skrývají pouze a jedině osoby italského původu. Je třeba si povšimnout tehdejších hranic mezi Itálií a dnešním Švýcarskem, která v době putování Vlachů na naše území byla jiná než dnes. Území Val Tellina, Vallis Tellina, okolí Chieva a Bormia dříve patřily státnímu území Bundu, dnes Švýcarsku. Území kantonu Uri pak bylo tehdy větší a dosahovalo velikosti až k Lugánskému jezeru a dále k jihu. Důležitým poznatkem je i fakt, že krom Italů a Švýcarů zde žila též početná skupina Rétorománů. Tato skupina žila v době Carlo Valmadiho od Bodamského jezera až k Linthu. V Tyrolsku a v údolí kolem řeky Inn se

---

⁴⁹ ŠMRHA (pozn. 29) 160.

⁵⁰ JANÁČEK (pozn. 30) 80 – 83.

⁵¹ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

vyskytovala národnostní skupina Ladinů, která měla velmi blízko k Rétorománům. Na jihu se pak vyskytovala skupina obyvatel furleánských. Nemůžeme však říci, že by v jednotlivých oblastech žili striktně obyvatelé dané skupiny. Naopak, mezi těmito oblastmi panoval čilý pohyb osob a skupin. Z této poměrně složité národnostní oblasti se k nám tedy dostávali Vlaši, aby se v našich podmínkách uplatnili v největší míře jako zedníci a stavitelé sídel bohatých šlechticů a měšťanů.⁵²

I přesto, že se jednalo o pestrou strukturu obyvatel, našli všichni společného spojovacího jmenovatele, kterým byla italská kulturní tradice a myšlení. To je pak dále ovlivňovalo při jejich práci i v jejich každodenním životě. Bylo by však milné se domnívat, že oblast, odkud k nám přicházeli Vlaši, byla nějakou významnou kulturní oblastí. V rámci Itálie se jednalo spíše o poněkud méně kulturně svébytnou oblast, než kterými byly oblasti například kolem Florencie, Milána, a Benátek. Drtivá většina zedníků a kameníků, která odcházela z tohoto území byla především kvalitními řemeslníky, kterým nedělalo problém se přizpůsobit v nové krajině svého dalšího působení.⁵³ I z této lokality k nám však přišlo několik architektů a stavebníků, kteří se zapsali významně do architektury české renesance. Mezi takové osoby patřil bezesporu i Carlo Valmadi.

Italové přicházející na naše území si s sebou přinášeli formy, které byly typické pro renesanci italskou a ne, jak bychom se mohli domnívat, formy lokálního původu jejich rodišť. Své italské tradice formovali na české prostředí a vytvořili tak specifickou renesanční architekturu, která je pro Čechy typická.

Na území Itálie byli vlašští stavitelé, působící v Praze, bráni spíše skepticky. Italský teoretik Vincenzo Scamozzi se ve svém díle *Idea dell' architettura univertzale*, která byla poprvé vydána v roce 1615, vyjadřoval poměrně kriticky k úrovni pražského stavitelství. Samotné stavitele považoval spíše za políry než za kvalitní a uznalé stavitele. I kvalitnější a zkušenější architekti, kterými byli například Oldřich Aostalli, Domenico de Bossi nebo Jan Baptista z Campione se nedokázali vymanit z okruhu provinciální tvorby.

Hlavním důvodem tak mohutné přistěhovalecké vlny byla silná poptávka po jejich práci.⁵⁴ Do Prahy přicházeli se zachovacími listinami, kterými dokládali svůj

---

⁵² ŠMRHA (pozn. 29) 159.

⁵³ JANÁČEK (pozn. 30) 84.

⁵⁴ Ibidem, 84 sq.

původ. Většinou se jednalo o místa spíše provinční a místa s menším významem.⁵⁵ Mimo Prahu našli Italové nejhojnější uplatnění v Jihlavě a Plzni. Právě Plzeň byla městem, ve kterém se po Praze vlašští stavitelé usazovali nejčastěji. Mimo Čechy najdeme Vlachy také na Moravě. Je pochopitelné, že se z Itálie stěhovali osoby a rodiny, které byly v těžké ekonomické situaci a u nás chtěli uplatnit své dovednosti. Oblasti v jižní Itálii zdaleka neopouštělo tolik lidí jako právě severní horské oblasti.

Od počátku osmdesátých let se situace pražských Vlachů značně uvolňovala a Italové se mohli dokonce stávat i městskými občany.⁵⁶ Že by se stal i Carlo Valmadi měšťanem Prahy nevíme. Pokud Prahou skutečně prošel a pokud se účastnil stavby Lobkovického paláce,⁵⁷ mohl Valmadi měšťanská práva získat, ale k tomu neexistují žádné důkazy. Štěpán Stránský uvádí, že působil aktivně na Hostinsku mezi lety 1572 – 1584 a to až do své smrti. Bylo by proto možné, že měšťanství obdržel právě od tohoto města. K tomu však bohužel nejsou žádné přesvědčivé důkazy.⁵⁸

Dle dostupných pramenů získalo do roku 1526 měšťanské právo na Starém městě čtyřicet šest zedníků a deset kameníků. Z tohoto počtu bylo dvacet pět kameníků a zedníků vlašského původu. Na Novém Městě bylo v roce 1526 zapsáno sedmdesát dva mistrů. Z tohoto počtu bylo čtyřicet tři kameníků a dvacet devět zedníků. Vlach zde byl zastoupen pouze jeden. Z Malé Strany jsou zdroje týkající se zápisů kameníků a zedníků horší. Z dochovaných pramenů zjišťujeme, že mezi lety 1587 – 90 jsou za měšťany přijati pouze dva Vlaši a mezi lety 1601 – 1620 Vlachů pouze pět. Pokud nahlédneme do dalších spisů, ať už právních nebo zápisních, zjistíme, že celkově nalezneme čtyři sta sedmdesát šest mistrů, z nichž je dvě stě sedmdesát tři zedníků a dvě stě tři kameníků. Z těchto mistrů je sto dvacet jedna Vlachů.

Že se dostávalo Italům možnosti získat měšťanská práva mělo za následek i to, že se do Prahy a jiných měst začaly stěhovat celé rodiny italských přistěhovalců a zakládaly zde své rodiny.⁵⁹ Ne všichni Vlaši však městská práva získali. Někteří byli ve městech jen na přechodnou dobu, jiní se těšili ochrany panovníka vzhledem k tomu, že pro něj pracovali na různých stavbách a jiným stačila pouze ochrana městské rady.⁶⁰

---

⁵⁵ ŠMRHA (pozn. 29) 160.

⁵⁶ JANÁČEK (pozn. 30) 86.

⁵⁷ Dnes Schwarzenberský palác.

⁵⁸ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

⁵⁹ WINTER (pozn. 28) 52 sq.

⁶⁰ ŠMRHA (pozn. 29) 160.

Italští stavitelé si postupně vybudovali jak v Praze, tak i v ostatních místech svého působení značné jméno a renomé a od druhé poloviny 16. století až do prvního desetiletí 17. století zaujímali čelní místo ve stavební činnosti v našem prostředí.

Po ukončení stavební kariéry Bonifáce Wohlmuta v roce 1570 se Italové stali hlavní hybnou silou stavebních prací na Pražském hradě. Mezi čelní představitele patřil Oldřich Aostalli ze Savosy, Martin Gambarini z Lugana, Jan Baptista Bussi z Campione, Horacius de Fontana z Balerny, Jan Maria Fillipi z Dasinde, Bernard d' Alberto z Balerny a Jan Gargioli z Florencie. Postupně se italští stavitelé dostávali do popředí i v češích.

Ve většině případů si dávali šlechtici stavět svá venkovská sídla Italy a dávali jim tak větší možnost uplatnění svých možností a zkušeností. Vedle zvučných a zkušenostmi nabytých mistrů působili vedle sebe i stavebníci méně známí a zkušení.⁶¹

V Praze se ponejvíce uplatnili Vlaši z oblasti Lugánska a Comska. Na počátku 16. století do Prahy přicházeli Vlaši ponejvíce z oblasti Valtellina, z údolí řeky Addy, z území Burmusu a Bormia.⁶²

V případě Carlo Valmadiho se Štěpán Stránský domnívá, že podle jména, pocházel tento stavebník z oblasti dnešní Maggie, což je údolí ležící severozápadním směrem od Locarna u Lago Maggiore.⁶³ Pochází – li Valmadi skutečně z tohoto místa, pak je jeho rodiště velmi blízko od míst, odkud pocházelo velké množství Italů, kteří působili v Praze. To ovšem není zřejmý důkaz k domněnce, že se Valmadi díky této vlně Vlachů dostal do Prahy.

Vedle stavebníků a zedníků zaujímali velkou úlohu v osídlování Prahy a ostatních významných měst také vlašští obchodníci. V první řadě dováželi luxusní textilie a kramářské zboží. Expanze italských obchodníků však nebyla tak vysoká jako například v Norimberku či Krakově.

Další významnou skupinou přicházející z Itálie bylo početné zastoupení židů, kteří odcházeli z důvodu náboženské perzekuce, která v té době Itálií vládla.⁶⁴

Pokud přijmeme fakt, že také Valmadiho příjmení je odvozeno z místa jeho rodiště, pravděpodobně tedy Val Maggia, můžeme z této oblasti nalézt, aspoň podle jména, zedníka Maspeta de Mago, který pracoval pod vedením mistra Honze na stavbě

---

⁶¹ JANÁČEK (pozn. 30) 86.

⁶² ŠMRHA (pozn. 29) 162.

⁶³ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

⁶⁴ JANÁČEK (pozn. 30) 87 – 91.

Rožmberského paláce. Nemůžeme ale vyloučit, že Maspeta de Mago byl příbuzný s jiným stavitelem a to sice s Dominikem de Mago de Ronio. Z oblasti Laga Maggia odkud s určitou pravděpodobností pocházel i Valmadi nalezneme ještě jednoho zedníka. Jedná se o Jana Pisoniho. Jméno sice nemá s oblastí Laga Maggia nic společného, je ale pozoruhodné, že právě Jan Pisony měl od hejtmana a správce domu, který se nazýval Ossule, zachovací list, který je datován rokem 1578. Právě jméno Ossule zde hraje podstatnou roli, protože velmi podobné jméno města se vyskytuje v oblasti severozápadně od Laga Maggiore. Tímto městem je Domodossola.

V Praze se velická většina vlašských stavebníků, obchodníků a ostatních osob jiných profesí usadila na Malé Straně, kde skupovali domy a zakládali rodiny. S tím, jak si budovali kariéry, rostl také jejich vliv v českých kamenických, zednických. Stávali se i členy městské správy. Mnohem méně se Vlaši usazovali na Starém Městě. Přesto se však i zde uplatňovali ve vysokých funkcích v cechu kameníků a zedníků. Méně Vlachů pak žilo na Novém Městě, Hradčanech, ale také například v Radlicích.⁶⁵ Fakt, že se Vlašští stavitelé usazovali v těchto poměrně kvalitních lokalitách svědčí mimo jiné i o tom, že jejich finanční situace rostla stejně tak, jako rostla i jejich obliba u bohatých vrstev obyvatelstva, kteří si právě od Vlašských stavitelů nechávali stavět svá méně i více luxusní sídla.⁶⁶ Nesmíme ovšem opomenout, že v době, kdy působili na našem území tito stavitelé, bylo běžné, že objednavatelé platili stavebníkům se značným zpožděním, což tedy vyvolává domněnku, že ne vždycky na tom byli zedníci a stavebníci finančně zas tak příznivě.⁶⁷

Vlašská komunita se nikdy zcela nepřizpůsobila pražskému prostředí. Po stránce jazykové však existují i důkazy, že někteří Vlašští obyvatelé mluvili místním jazykem. Stávalo se také, že se brali manželské páry obojí národnosti.

Na stavebním vývoji Prahy 16. a počátku 17. století měli Italové ze severských oblastí poměrně značný vliv, který je dodnes do velké míry nedocenen. To, že se v době devadesátých let rozproudil tak velký stavební ruch po celých Čechách bylo dáno hlavně tím, že docházelo k bohatnutí nejen šlechty, ale také měšťanstva. Obě tyto vrstvy se pak chtěly prezentovat v co nejlepším světle, k čemuž jim měli dopomoci právě přicházející vlašští stavitelé.

Rozvoj stavitelství uspíšil i velký požár Malé Strany v roce 1541.

---

⁶⁵ ŠMRHA (pozn. 29) 172 – 178.

⁶⁶ JANÁČEK (pozn. 30) 86.

⁶⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 170.

Po roce 1600 začaly postupně stavební příležitosti upadat. I přesto však v Praze někteří vlašští stavitelé zůstávali a to i přes nepříznivou dobu vpádu pasovských vojsk a stavovského povstání. Po uklidnění situace se pak dále prezentovali usazení i nově příchozí Vlaši na stavebních pracích nového slohu, kterým bylo baroko.⁶⁸

---

⁶⁸ JANÁČEK (pozn. 30) 178.

V. CARLO VALMADI

5.1. Životopis Carlo Valmadiho

Místo narození italského architekta Carlo Valmadiho není dodnes zcela známo. Ani datum jeho narození a úmrtí nelze s jistotou prokázat. Štěpán Stránský se domnívá, že žil mezi lety 1550 – 1620.⁶⁹ V literatuře a pramenech ho lze také nalézt jako Vallemadio, Valmaggio či Valmadio.⁷⁰ Dosavadní znalost osoby Carlo Valmadiho nám však nedovoluje dostatečně konkretizovat jeho život a dílo. Proto dochází i v literatuře k poměrně rozsáhlým rozdílům. Písemně je téměř čtyřicetiletá stavební činnost Valmadiho doložena pouze zápisem ve farní knize děkanského úřadu v Hostinném, kde je uvedeno, že 5. března roku 1603 bylo započato jednání s architektem a stavitelem Carlo Valmadim o stavbě kostela v Dolním Lánově. Dále je zde uvedeno, že jednání vyznělo kladně.⁷¹ Určit přesné autorství všech Valmadiho staveb není zcela možné. Při identifikaci jeho staveb se však můžeme s poměrně značnou jistotou opírat o jeho architektonické rysy, které jsou právě pro tohoto stavitele typické. V tomto směru budu nejvíce pracovat s výsledky bádání, které do této problematiky přinesl Štěpán Stránský, který se otázce díla Carlo Valmadiho doposud věnoval nejrozsáhleji.⁷²

Stavebník a zedník Carlo Valmadi se prosadil významně v horním toku řeky Labe na tehdejší území rodu Valdštejnů. V té době panství vládl Jiří z Valdštejna. Zde pak Valmadi přestavěl nebo nově zbudoval několik staveb, které jsou významnými památkami renesančního stavitelství u nás.⁷³

Zda se Valmadi oženil, a jaké byly jeho rodinné poměry, nevíme. Není ani zřejmé, jestli se stal měšťanem Hostinného. Pokud však ano, nevíme, kdy to bylo. Kdy přesně Valmadi zemřel a kde je pochován se také prozatím nepodařilo zjistit.⁷⁴

---

⁶⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

⁷⁰ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

⁷¹ WAGNER (pozn. 6) 245.

⁷² STRÁNSKÝ (pozn. 18) 161.

⁷³ STRÁNSKÝ (pozn.24) 18.

⁷⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

5.2. Příchod a působení stavitele v Čechách

Důležitou roli v příchodu Vlachů na naše území hrálo nástupnictví Habsburků na český trůn. Jedním z cílů tohoto významného evropského šlechtického rodu byla návaznost na zaniklé římské impérium jak v tradici, tak i ve výtvarném prostředí. To si ovšem vyžadovalo poměrně značnou proměnu životního stylu obyvatel, kteří na většině habsburského území stále čerpali ze středověkých tradic. Samotná změna musela přijít z nejvyšších kruhů, tedy od bohaté šlechty. Česká aristokracie se v tomto směru podřizovala velice rychle. Jednak pod vlivem císařovým a jednak pod vlivem cest po Itálii, kterou podnikla v roce 1551 šlechtická družina složená z českých i moravských šlechticů. Tato cesta vedla přes Trident a Milán do Janova, kde se vítala nová královna Marie Kastilská, manželka Maxmiliána II.⁷⁵

Zřejmě pod těmito vlivy přišel na české území i Carlo Valmadi. I přesto, že neznáme přesné místo Valmadiho rodiště, dá se jeho původ do jisté míry objasnit z jeho jména.⁷⁶ V 16. a 17. století bylo běžnou praxí, že pražští městští písaři, úředníci české komory, popřípadě úředníci panovníka nebo arciknížete Ferdinanda Tyrolského měli povinnost zapisovat u nově příchozích osob křestní jméno, popřípadě i přízviska a místa jejich původu. Je ovšem na místě připomenout, že písaři byli v tomto směru značně laxní, a proto docházelo u zapisovaných jmen často k různým zkomoleninám.⁷⁷

V severní Itálii a střední Evropě se v 16. a 17. století užívalo převážně křestních jmen, případně křestních jmen s označením zaměstnání, ale již také křestní jméno s příjmením. Velmi často se jak křestní jméno, tak i příjmení, odvozovalo od místa původu nebo území, kde který mistr pracoval. Porovnáme – li jméno Carlo Valmadi s dochovanými archivně doloženými jmény vlašských mistrů, zjistíme, že se jedná o Itala. Nevíme však, jestli se jedná o Itala, přicházejícího přímo z Itálie nebo zda se jedná o Itala již druhé generace, tedy syna v Čechách již usazeného italského občana. Téměř s jistotou můžeme říci, že Valmadi pocházel z oblasti dnešní Maggie,⁷⁸ která leží v severní Itálii.⁷⁹ Dalším dokladem o původu Carlo Valmadiho je i zápis v Hüttelově trutnovské kronice z roku 1591. Zde je zmíněn výraz dem meister Carol dem Wahl von

---

⁷⁵ PREISS (pozn. 32) 19.

⁷⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 161.

⁷⁷ ŠMRHA (pozn. 29) 160.

⁷⁸ Údolí nacházející se severozápadně od Locarna u Lago Maggiore.

⁷⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

Arnau. Slovo Wahl je zřejmě zkomolenina slova Wall. Tak byly ve středověku označovány v krkonošské a podkrkonošské oblasti převážně vlašští protektoři.⁸⁰

O tom, že vlašští stavitelé přijímali za svá jména odvozeniny svých rodišť, svědčí i jméno Vlacha Antonia Valmaga. Tento zedník se účastnil přestavby pražského paláce pro šlechtickou rodinu Rožmberků. O tomto faktu se dozvídáme z dochovaných účtů přestavby paláce. Zde je právě zmíněn Antonius Valmago, který podle zmíněného účtu pocházel ze vsi Valmaggia u Varala. Jmenovaný zedník pracoval ve družině mistra Honze.⁸¹ Že by snad jméno Antonius Valmago byla zkomolenina jména Carlo Valmadi, je dodnes nevyřešená otázka.

Mohutná stavební činnost v okolí Pražského hradu a celé Malé Strany nebyla náhodná. Právě tuto lokalitu zachvátil v roce 1541 mohutný požár, který pro ni měl devastující následky. Vyhořelo velké množství středověkých stavení. Na tyto lokality, které po starých objektech zbyly, se zaměřily bohaté šlechtické rody, pro které nebyl velký problém skoupit lukrativní pozemky v okolí Pražského hradu a začít si zde zřizovat svá luxusní reprezentativní sídla.

Obliba vlašských stavebníků u české šlechty pak nebyla zcela náhodná. Velká většina bohaté aristokracie byla seznámena nebo se dokonce osobně seznámila s tvorbou vlašských stavebníků. Svá sídla si pak chtěli nechat vyzdobit podobných způsobem jak v interiérech, tak i v exteriérech. V polovině 16. století se okolí Pražského hradu, ale i jiné lokality, stávají předmětem velkolepé stavební činnosti, která měla ukázat bohatství a vkus české šlechty.⁸²

Po odchodu Hanse Tirola nastoupil v roce 1557 na Pražský hrad nový stavební mistr Bonifác Wolmuth. Pod Bonifácem Wolmuthem tehdy pracovali mistři Josef Soldati a Ulrico Aostalli. Stavebnickou skupinu pak ještě doplňoval kameník Giovanni Campioni. Mezi nejvýznamnější počiny této stavební skupiny patřilo dokončení Královského letohrádku. Sám Wolmuth pak na Pražském hradě realizoval několik významných projektů, mezi kterými zaujímá čelní místo sál Sněmovny. Wolmuth zde pravděpodobně vypracoval dva návrhy. Jeden v duchu nového renesančního slohu a druhý ve slohu pozdní gotiky. Druhý návrh byl přijat díky scelení prostoru Vladislavského sálu a sálu Sněmovny. Sám Wolmuth tuto druhou variantu upřednostňoval. Císař nakonec jeho volbu akceptoval. Možná i z důvodu, že byla

---

⁸⁰ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 162.

⁸¹ Ibidem 168.

⁸² POCHE / PREISS (pozn. 31) 22.

ekonomicky výhodnější a také proto, že k této stavební variantě nemusel Wolmuth zaměstnávat italské stavební mistry. Tento fakt mimo jiné ukazuje na stálou přítomnost gotických tradic na domácích kamenících, kteří byli až do druhé poloviny 16. století školeni stále v této formě. Právě proto se renesance ujímala tak pomalu na místech, kde nebyli přítomní italští stavitelé.⁸³

To, že císař přizval ke stavební obnově právě bohaté šlechtické rody mělo své praktické důvody. Šlechta sama svými stavbami likvidovala následky požáru, aniž by císař musel nakládat na tento účel finanční prostředky. Přímo do areálu Pražského hradu se tak dostali páni z Rožmitálu, Rožmberkové, Pernštejnové a Švamberkové.

Rožmberkové v areálu Pražského hradu před velkým požárem vlastnili dům číslo popisné třicet čtyři. Tento dům měli v držení již od roku 1513.⁸⁴ Mimo to vlastnili na Hradčanech ještě domy číslo popisné šedesát tři a šedesát čtyři. Palác, který stál přímo v areálu Pražského hradu, se stavěl mezi lety 1545 – 1556 za Petra z Rožmberka, zvaného Kulhavý [5].⁸⁵ Ten v roce 1545 uzavřel stavební smlouvu s Vlachem, stavebním mistrem Honzem. Po Petru z Rožmberka ve stavbě pokračoval jeho synovec Vilém, který však stavebním činností nevěnoval takovou pozornost jako jeho předchůdce.⁸⁶ Stavitelem Honzem mohl možná být Giovanni Fontana.⁸⁷ Pavel Preiss uvádí, že mistr Honz byl v některé literatuře zaměněn buď s Hansem Tirolem nebo Giovannim Battistou Aostallim. Jak dále badatel uvádí, byl mistr Honz veden v roce 1555 v účetních dokladech jako Hans Fontana, člen rozvětvené rodiny Fontanů.

Ve stavební skupině byl již zmiňovaný Antonius Valmago, který je na stavbě zmiňován ještě se stavebníkem Mateem de Melano, Zoanem de Melano a Mategou de Melano, a to v roce 1554.⁸⁸ Antonius Valmago mohl pocházet, aspoň podle jména, ze stejné lokality jako Carlo Valmadi,⁸⁹ pokud se ovšem za tímto jménem neskrývá právě jméno Carlo Valmadiho.

Přítomnost tak velkého počtu vlašských stavitelů určovala jasný ráz stavby zaměřený k italským renesančním formám. V roce 1551 pracovali pro mistra Honze Vlaši Stefano de Tirano, Jacopo de Tirano z Tirana ve Veltlínu a Dominico Travav.⁹⁰

---

⁸³ POCHE (pozn. 33) 54 sq.

⁸⁴ PREISS (pozn. 32) 34.

⁸⁵ POCHE / PREISS (pozn. 31) 22.

⁸⁶ PREISS (pozn. 32) 37.

⁸⁷ POCHE / PREISS (pozn. 31) 22.

⁸⁸ PREISS (pozn. 32) 34 – 37.

⁸⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 168.

⁹⁰ Zřejmě Domenico Trevas.

Z oblasti u Lugáského jezera to pak byli Batista di Maroggia v roce 1551, v roce 1553 Mateo de Melano a Zuan de Melano. Z obce Brusato pocházeli tři zedníci, kteří pracovali na Rožmberském paláci také v roce 1553. Byli to zedníci Vincenzo Fontana de Brusato, Antonio de Brusato a Giovanni Fontana, který byl spolu s nimi zapsaný na výplatní listině. Z oblasti u Mendrisia pocházel Giovanni Antonio de Mendrisio a Martino de Morbio. Oba pracovali také pod mistrem Honzem na Rožmberském paláci. Z území kolem Comského jezera byl v družině jmenovaného mistra v roce 1551 – 1552 učeň Battista Como. Z východního břehu Gardského jezera zřejmě přišel do Honzeho skupiny zedník Martin Laciášek. Dalším pracovníkem této skupiny pracující na Rožmberském paláci byl Martin de Vilanova. U něj však není jisté, odkud přesně pocházel, protože obcí s názvem Villanova je v Itálii více. Pokud však vezmeme na vědomí, že velká většina zedníků a stavebníků z okruhu mistra Honze pocházela z oblastí Comského, Lugáského a Gardského jezera, pak nám jako nejpravděpodobnější místo původu tohoto stavebníka vyvstane obec Villanova u Sala.

Z roku 1551 je potvrzena přítomnost zedníka Maspeta de Mago, který pocházel z obce Maggio. Do okruhu stavebníků, kteří náleželi ke stavebníku Honzemu při stavbě zmíněného paláce dále můžeme doložit Bernarda di Mesocca z Mesocca, Battistu Gavala z oblasti u Varalla, již zmiňovaného Antonia Valmaga z obce Valmaggia u Varalla, Francesca Ciase⁹¹, jehož jméno je snad zkomoleninou obce Gias Gras, Francesca Maria Cretsyho, zřejmě z obce Cresta v Granajských Alpách, Tomassa Bergama z Bergama a Antonia de Rogna z místa Rogno u Laga d' Iseo.

Podle stavitele Honze bylo vystavěno vlastní palácové stavení. Na vnější straně směrem do města vybudoval dvě palácová patra, do Jiřské ulice pak jedno palácové patro [6]. Nádvoří ze dvou stran uzavřel arkádami. Z jižní strany stavbě dominovaly tři věže, z jižní věž jedna. Dominantní ráz celému paláci dávaly mohutné renesanční štíty, které byly vyzdobeny figurální malbou od malostranského malíře Jana Šice. Stěny byly vyzdobeny sgrafity, která vytvořil malíř Florián. V roce 1573 započal Vilém Rožmberk s úpravou okolí. Na západní straně nechal vybudovat zahradu. Stavbu řídil Oldřich Aostalis. Nad vyhlídkovou galerií byla vytvořena lunetová římsa.⁹²

Právě lunetová římsa je jedním z prvků, která je typická pro stavitele Carlo Valmadiho.⁹³

---

⁹¹ Zřejmě zkomolenina jména.

⁹² POCHE / PREISS (pozn. 31) 22.

⁹³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

Nosný prvek architektonické výzdoby byl soustředěn na výrazné bosované portály a patrové štíty s volutovými křídly. Osy štítů nebyly navrženy tak, aby tektonicky odpovídaly osám štítů, které byly pod nimi. Tato tektonická nesrovnalost a patrové volutové štíty poukazují spíše na domácí architektonický směr, než na italsky zaměřenou stavební myšlenku [7].

Oldřich Aostalli vedl stavební práce na Rožmberském paláci mezi lety 1573 – 1574. V roce 1600 byl palác převeden na císaře.

Tento nejrozsáhlejší palác renesanční Prahy si zachoval svůj původní vzhled, který mu vtiskli italští stavebníci, až do dvacátých let 18. století, kdy byl upravován a přestavován pro účely, které měl dále splňovat.⁹⁴

Jestliže Carlo Valmadi pocházel z oblasti dnešní Maggie,⁹⁵ z nejbližšího okolí jeho rodiště pochází z téže doby ještě doložitelně zedník Antonius Simonis, kameník Jan z Lesa, zedník Lienhardus de Ronco, zmiňovaný zedník Antonius Valmaggo, pokud to však není sám Carlo Valmadi, Maspeto de Mago a Jan Pissony.⁹⁶

Štěpán Stránský se domnívá, že Carlo Valmadi žil někdy mezi lety 1550 – 1620. Na Hostinsku pak začíná být Valmadi stavebně činný dle stejného autora kolem roku 1572.⁹⁷ To tedy znamená, že pokud Valmadi působil v Praze, muselo to být někdy mezi lety 1550 – 1572. Je tedy možné, že se s některými výše jmenovanými Vlchy z okolí svého rodiště znal nebo spolu s nimi přišel do Prahy. U Antonína Simonise je to značně nepravděpodobné, protože mu byl vydán zachovací list locarnskou obcí až v roce 1578. V roce 1589 mu pak bylo uděleno měšťanské právo na Malé Straně.⁹⁸ V té době Valmadi již působil na Hostinsku.⁹⁹ Janu z Lesa byla udělena měšťanská práva Nového Města v roce 1561. Před tím zřejmě pracoval pro Jana z Ryzmburka. Je tedy možné, že se mohli vyskytovat v Praze ve stejné době. Zedník Leinhardus de Ronco pracoval již v roce 1548 pro Zoana Maria Avostaliho, proto je vyloučené, že by snad Valmadi a Leinhardus de Ronco přišli do Prahy v jedné migrační vlně. Z roku 1610 měl zachovací list zedník Jan Antonín. Ten pak v roce 1611 dostal měšťanská práva na Novém Městě.¹⁰⁰ Ani on tedy nemohl patřit k lidem, kteří by spolupracovali s Valmadim,

---

⁹⁴ MUCHKA (pozn. 35) 60.

⁹⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 18.

⁹⁶ ŠMRHA (pozn. 29) 163 – 173.

⁹⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

⁹⁸ ŠMRHA (pozn. 29) 172.

⁹⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

¹⁰⁰ ŠMRHA (pozn. 29) 172.

protože Valmadi byl již tou dobou na Trutnovsku a Hostinsku.¹⁰¹ Maspeto de Mago z obce Maggo by se snad za jistých okolností mohl setkat s Valmadim, protože jeho působení je doloženo v roce 1554 na stavbě Rožmberského paláce.¹⁰² To by se ovšem musel Valmadi narodit dříve než kolem roku 1550, jak uvádí ve své práci Štěpán Stránský.¹⁰³ Zedník Jan Pisony získal měšťanská práva až v roce 1587, vylučuje to tedy téměř s jistotou jeho jakýkoliv kontakt s Valmadim.¹⁰⁴ Štěpán Stránský zmiňuje, že v roce 1554 pracoval na stavbě Rožmberského paláce zedník Antonius Valmago, který pocházel z obce Valmagia u Varala.¹⁰⁵ Rok 1554 je sice velmi ranný pro působení Valmadiho, ale příjmení Valmagi je velice blízko k příjmení Valmadi. Nemohla by zde existovat určitá pravděpodobnost, že Valmadi je právě zkomolenina obce Valmaggia?

U Karla Šmrhy se dočítáme, že nebylo výjimkou zkomolené jméno či příjmení v názvech nově příchozích Vlachů. Samotné zápisy se zapisovaly do městských knih. Úředníci české komory, písaři panovníka nebo arciknížete Ferdinanda Tyrolského pak zaznamenávali nově příchozí do listů a listin. Jména, ať už křestní nebo příjmení, přízviska, místa, odkud daná osoba pocházela nebo odkud měla zachovací list, byla v těchto zápisech značně komolena.¹⁰⁶

Členové stavební skupiny mistra Honze, která stavěla pro Rožmberky v areálu Pražského hradu luxusní palác, pocházeli hlavně z obcí u Lugánského, Comského a Gardského jezera, dále pak z Mendrisota, oblasti Varalla, Laga Maggiore, Engadinu, Mesocca, Verony, Bergama, Veltlinu a právě Valmaggia.¹⁰⁷

Jaroslav Wágner se domnívá, že před příchodem na panství Valdštejnů prošel Valmadi severským stavebním uměním, které v něm zanechalo značné vlivy.¹⁰⁸ Není známo, že by si snad mistr Honz vybíral své zedníky, kameníky a učně z různých lokalit záměrně, a že by tedy snad věděl a znal, z kterého kraje může získat nejlepší kameníky a z kterého nejlepší zedníky.

Kdy stavebník Carlo Valmadi na Trutnovsko a Hostinsko přišel, doposud přesně nevíme. Víme ovšem, že to nebylo dříve než v roce 1571 a ne později než do roku 1573. Z dnešních poznatků totiž vyplývá, že do roku 1571 nebyla na panství Valdštejnů

---

¹⁰¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165

¹⁰² ŠMRHA (pozn. 29) 172.

¹⁰³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

¹⁰⁴ ŠMRHA (pozn. 29) 172.

¹⁰⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 168.

¹⁰⁶ ŠMRHA (pozn. 29) 160.

¹⁰⁷ Ibidem 177.

¹⁰⁸ WAGNER (pozn. 6) 241.

prováděna žádná významná stavební činnost, která by nesla prvky severského typu italské renesance. Významnější výstavba se započala až rokem 1572, kdy byla na popud Jiřího z Valdštejna dostavěna loď děkanského kostela v Hostinném. Písemné doklady, které by účast Valmadiho na přestavbě tohoto chrámu potvrzovaly, bohužel neexistují. Na této přestavbě je ovšem možné vysledovat rozdílný stavebnětechnický i výtvarný postup, který značnou měrou poukazuje na Valmadiho stylovou tvorbu a tendence.

Je dosti možné, že příchod Carlo Valmadiho je spojen s osobou Marie Magdaleny Lobkovicové. Tato teorie se zdá být zatím nejlogičtější vysvětlením příchodu Valmadiho právě do tohoto regionu. S Marií Lobkovicovou uzavřel v roce 1573 Jiří z Valdštejna sňatek. Bylo to již jeho třetí manželství.¹⁰⁹ Marie Magdalena Lobkovicová byla dcera Jana Lobkovic mladšího, který byl vášnivým stavebníkem a na jehož stavbách se mohl účastnit právě i Carlo Valmadi.¹¹⁰ Jan Lobkovic byl stavebníkem hradčanského Lobkovického paláce.¹¹¹

Palác pro šlechtickou rodinu Lobkoviců [8] byl budován téměř současně jako palác Rožmberků.¹¹² Pozemky získali Lobkovicové po požáru v roce 1541. Jan Popel mladší z Lobkovic koupil pozemky, na nichž původně stály dva domy, které sloužily kapitule pro útulek dvanácti zbožných panen nebo vdov panského stavu. Třetí dům, na kterém dnes palác stojí, získal Lobkovic v roce 1565. Kdy přesně byla stavba započata, se dnes přesně neví. Pavel Vlček s kolektivem se domnívají, že to bylo někdy ve druhé polovině čtyřicátých letech 16. století.¹¹³ Emanuel Poche a Pavel Preiss se domnívají ve svém společném díle, že to bylo přesně v roce 1545.¹¹⁴ Pavel Preiss pak ve své monografii uvádí rok možného zahájení stavby po roce 1562, protože objekt není zachycen na prospektu Prahy, který byl vytvořen také v roce 1562. Tuto informaci však považuje za značně nedůvěryhodnou.¹¹⁵ V jiné práci zasazuje Pavel Preiss začátek stavební činnosti krátce po roce 1545. Dále uvádí zjištění badatele Luboše Jeřábka, který objevil na východní zdi sousedního domu zbytek sgrafita, na kterých je uveden letopočet 1567. Právě tento rok by mohl odkazovat na dokončení stavební činnosti na Lobkovickém paláci.¹¹⁶ Samotné sgrafito bylo nalezeno na budově Salmovského paláce

---

¹⁰⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 162.

¹¹⁰ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

¹¹¹ WAGNER (pozn. 6) 239.

¹¹² PREISS (pozn. 32) 39.

¹¹³ VLČEK (pozn. 34) 419.

¹¹⁴ POCHE / PREISS (pozn. 31) 24.

¹¹⁵ PREISS (pozn. 32) 39.

¹¹⁶ POCHE (pozn. 33) 55.

číslo popisné sto osmdesát šest.¹¹⁷ Z této informace Pavel Preiss dále usuzuje, že stavba paláce mohla být zahájena právě krátce po roce 1545.¹¹⁸ Ivan Prokop Muchka datuje stavbu kolem roku 1560.¹¹⁹

Stavba objektu paláce byla započata za Jana mladšího Popela z Lobkovic. Z původních středověkých domů zůstaly jen sklepy a část obvodového zdiva. Ostatní stavební hmota je renesanční novostavba, která byla budována patrně ve dvou etapách [9]. Nejdříve byl zbudován hluboký trakt, který navazuje na středověké zdivo směrem na jih. Tím byla ukončena první etapa stavby. Kdo byl stavebním mistrem této etapy, se dnes neví. Ve druhé etapě v šedesátých letech 16. století bylo toto stavení zvednuto východním a západním křídlem. Celý půdorys tak dostal podobu písmene T.¹²⁰

Stavba druhé etapy je spojena se jménem mistra Augustina, který byl 22. srpna 1563 přivolán z Lobkovického paláce na jakousi opravu na paláci rožmberském.¹²¹

Nejnovější poznatky ohledně mistra Augustina poukazují na fakt, že za tímto jménem pravděpodobně nalezneme Agostina Galliho. Tento vlašský stavební pracoval pro Lobkovice od roku 1547 také na zámku v Horšovském Týnu.

Siluetu paláce je rozdělena do tří křídel, které však nejsou stejné. Křídla jsou zakončena arkádami. Ulici a palácový dvůr dělí velká zeď se vstupní branou. V siluetě je budova Lobkovického paláce značně členitá, přičemž dominantní úloha je dána jižnímu křídlu, které je situované do města směrem z Hradčan. Západní a část jižní strany paláce jsou nižší, pouze jednopatrové. Celou dispozici ovládá funkční osnova, kterou bychom ovšem nenalezli u vlašských stavebníků. Na budově paláce spíše nalezneme severský architektonický názor, který směřuje úzkou stranu stavby do ulice. Z toho pak kompozičně vychází systém štítů na průčelích, které jsou nasazeny na hlavní část budovy. Palác dále ještě zvýrazňuje mohutná lunetová římsa, která je vedena po celém obvodu paláce. Štíty jsou členěny jak vertikálním, tak i horizontálním způsobem. Vše je doplněno toskánským pilastrovým řádem, který je pokrytý, stejně jako lunetová římsa, vegetabilním sgrafitem. Palácové stěny jsou vyvedeny také ve sgrafitové výzdobě. V tomto případě se však nejedná o vegetabilní motiv, ale motiv bosovaného

---

¹¹⁷ VLČEK (pozn. 34) 419.

¹¹⁸ PREISS (pozn. 32) 55.

¹¹⁹ MUCHKA (pozn. 35) 81.

¹²⁰ VLČEK (pozn. 34) 419.

¹²¹ PREISS (pozn. 32) 39.

zdiva. Stejným způsobem je vyvedena i palácová zeď, která odděluje prostor paláce s Hradčanským náměstím. Spodní část je zdobena sgrafitovou bosáží, vrchní část člení toskánské sloupy na devět polí, nad kterými je devět malých štítků.¹²² Celkový efekt zdůrazňují drobné čučky, které oddělují jednotlivé štítky na zdi paláce.¹²³

Vegetabilní sgrafitová výzdoba lunetové římsy poukazuje na sgrafitové předlohy severoitalské školy¹²⁴ benátského typu.¹²⁵ Sgrafita se bohužel nedochovala ve svém původním provedení. Pro špatný stav byla stará sgrafita nahrazena mezi lety 1871 – 1890 novými podle návrhu Josefa Schulze, Jana Kouly a Josefa Sedláčka. Původní technika sgrafita, která byla provedena jako jednovrstvé barevné, byla nahrazena technikou sgrafita dvouvrstvého proškrabovaného.¹²⁶

Zůstává otázkou, zda na stavbě Schwarzenberského paláce¹²⁷ působil i Carlo Valmadi. Stejně jako na paláci rožmberském, i zde byla vytvořena lunetová římsa, která se dochovala do dnešní doby. Pavel Vlček s kolektivem pravděpodobnou účastí Carlo Valmadiho nevyklučují.¹²⁸ Ve stejném smyslu se vyjadřuje i Štěpán Stránský, který možnou účast Valmadiho na pražském Schwarzenberském paláci také nevyklučuje.¹²⁹ Na určité shody na stavbách Lobkoviců a Valdštejnů, které vznikly v době působení Valmadiho v Čechách, upozorňuje i Jaroslav Wágner. Rostlinný motiv, který můžeme vidět na lunetové římse Schwarzenberského paláce, nese formální spojitost se sgrafity na Valmadiho stavbě kostela svatého Jakuba v Dolní Olešnici.¹³⁰ Na tomto kostele jsou dodnes téměř intaktně dochovány sgrafita v originálním provedení, ve kterém je vytvořil Carlo Valmadi.¹³¹

Pokud tedy přijmeme tvrzení, které nám předkládají výše jmenovaní badatelé, že je spojitost mezi Valmadiho sgrafitovou výzdobou kostela v Dolní Olešnici a Schwarzenberským palácem, poukazuje to na fakt, že Carlo Valmadi byl seznámen s benátskými sgrafitovými vzory, které nalzáme na exteriérové výzdobě pražského paláce.¹³² Měl – li Valmadi k dispozici vzorníky s benátskými sgrafitovými předlohami, podle kterých by mohl pracovat na svých stavbách, nevíme. Je však nepravděpodobné,

---

¹²² POCHE / PREISS (pozn. 31) 25.

¹²³ VLČEK (pozn. 34) 420.

¹²⁴ Typ sgrafita Certosa di Pavia.

¹²⁵ POCHE / PREISS (pozn. 31) 25.

¹²⁶ VLČEK (pozn. 34) 420.

¹²⁷ Dříve palác Lobkoviců.

¹²⁸ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

¹²⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165 – 166.

¹³⁰ WAGNER (pozn. 6) 240.

¹³¹ FLOUSKOVÁ (pozn. 25) 25.

¹³² POCHE / PREISS (pozn. 31) 25.

že by Valmadi navštívil přímo Benátky a seznámil se s místními sgrafitovými předlohami osobně. Tuto nepravděpodobnost zvyšuje blízkost Valmadiho narození a jeho případná stavební účast na Schwarzenberském paláci.

Narození Carlo Valmadiho se datuje kolem roku 1550.¹³³ Stavba pražského paláce na Hradčanech mezi léta 1545 – 1560, druhá etapa stavebních prací pak do šedesátých let 16. století.¹³⁴ Pokud se tedy Valmadi účastnil závěrečné fáze staveb paláce na pražských Hradčanech, jak se do jisté míry domnívá Pavel Vlček s kolektivem, Štěpán Stránský a Jaroslav Wagner, musel by Valmadi navštívit Benátky mezi lety 1550 – 1560, což je tedy v tomto případě značně nepravděpodobné.¹³⁵

Je zřejmé, že s příchodem Marie Magdaleny Lobkovicové dochází k velkému stavebnímu rozkvětu na území Valdštejnů, které až do sedmdesátých let 16. století stálo na tradicích pozdní gotiky. Právě Marie Magdalena Lobkovicová mohla doporučit svému manželu stavebníka Valmadiho, který byl ve své době obeznámen se současnými stavitelskými proudy a vlivy.¹³⁶ Eliška Šamánková poukazuje na fakt, že v době působení Carlo Valmadiho na našem území, bylo již problematické získat stavební práci v kulturních centrech země, a proto se tedy stavebníci snažili najít práci i na venkově mimo zmiňovaná významná místa.¹³⁷ Podobným způsobem se vyjadřuje ve své práci i Karel Šmrha, který uvádí, že Vlaši odcházeli za prací i do vzdálenějších míst od Prahy a nevybírali si právě toto město jako svůj jediný a trvalý cíl.¹³⁸ Karel Šmrha čerpá mimo jiné i z díla Zikmunda Wintera, který vyslovuje stejný názor, ke kterému se ve svých dílech hlásí Eliška Šamánková a Karel Šmrha. Zikmund Winter uvádí, že se na venkově setkáváme převážně s vlašskými stavebními mistry, kteří zde pracovali pro panovníka, ale i pro šlechtu na jejich venkovských sídlech. Čeští mistři, kterých bylo však málo a byli spíše výjimkou, pak často přejímali stejné nebo velice podobné stavební formy, se kterými pracovali mistři vlašští.¹³⁹

Pokud tedy přišel Valmadi na území Valdštejnů v této době, je velmi pravděpodobné, že musel skutečně přijít na doporučení Marie Magdaleny Lobkovicové.

Štěpán Stránský se na základě svých poznatků domnívá, že Valmadi přišel na Hostinsko okolo roku 1572 a působil zde až do roku 1584. V tomto období stavěl a

---

¹³³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

¹³⁴ PREISS (pozn. 32) 39.

¹³⁵ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

¹³⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 162.

¹³⁷ ŠAMÁNKOVÁ (pozn. 7) 93.

¹³⁸ ŠMRHA (pozn. 29) 176 – 178.

¹³⁹ WINTER (pozn. 28) 23.

přestavoval především reprezentativní stavby v sídelním městě Jiřího z Valdštejna, kterým bylo Hostinné. Badatel Stránský předpokládá, že Valmadi v Hostinném nově zaklenul děkanský kostel Nejsvětější Trojice, vystavěl faru děkanství a dostavěl místní zámek.¹⁴⁰ Valmadimu také přisuzuje účast na stavbě hostinské radnice.¹⁴¹ Dodnes je patrná celková koncepce těchto staveb, i když všechny objekty prošly v následujících staletích stavebními úpravami. Při vlastní realizaci staveb se Valmadi omezuje pouze na architektonický detail, kterým zakrývá rozestavěné, ve velké míře ještě gotické jádro, přestože na druhé straně zároveň vytváří ze směsi pozdně gotických a renesančních prvků velmi důmyslně propracovaný útvar, který pak s menšími obměnami uplatňuje po celé své další tvůrčí období na Trutnovsku a Hostinsku. Valmadi v této době působil také pravděpodobně u přestavby kostela svatého Václava v Horním Starém městě u Trutnova. Je také možné, že se účastnil dostavby zámku v Horní Branné, který nese rysy jeho tvorby.¹⁴² Datum dostavby zámku je nám známo ze sgrafit, na kterých je letopočet vyobrazen.¹⁴³

Velkou roli v pracovní činnosti Carlo Valmadiho na Trutnovsku sehrál rok 1584, kdy zemřel Jiří z Valdštejna. Je to doba, kdy Valmadi postupně zastavuje stavební aktivity na všech valdštejnových stavbách. Z této události však do jisté míry mohli těžit bohatí hostinští patriciové a měšťané. Štěpán Stránský předpokládá, že se Valmadi účastnil dostavby radnice a přestavby a výstavby několika měšťanských domů. Také mu přisuzuje opravu městské fortifikace.¹⁴⁴ Pavel Vlček a kolektiv se spolu se Štěpánem Stránským shodují na Valmadiho účasti na přestavbě hostinské radnice. Dále se však Pavel Vlček s kolektivem nezmiňují o stavbách pro měšťany ani o opravách městské fortifikace.¹⁴⁵

Stavební činnost byla pro město důležitá již z toho důvodu, že roku 1528 a 1550 Hostinné vyhořelo a stavební zásah byl proto více než důležitý.¹⁴⁶ Na samotných měšťanských domech můžeme sledovat typické středověké půdorysy, které se zachovaly, což dokazuje, že Valmadi některé domy skutečně pouze přestavoval nebo upravoval. Na takových stavbách pak vytvářel nebo doplňoval některé architektonické prvky, jakými jsou například renesanční průčelí a štíty. V určitých interiérech těchto

---

¹⁴⁰ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 169.

¹⁴¹ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

¹⁴² STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

¹⁴³ LUŠTINEC (pozn. 20) 27.

¹⁴⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

¹⁴⁵ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

¹⁴⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 168.

domů jsou však již rozpoznatelné prvky renesančního stavebního smýšlení, které jim Valmadi vtiskl. Stavebník zde již pracoval s renesanční dekorativností, přepychem a reprezentativností. Také městskou fortifikaci doplnil renesančními prvky. Je pravděpodobné, že opravoval „horní bránu“ této fortifikace, kterou pak pokryl sgrafitovou výzdobou. Dnes však již brána, která stála vedle děkanství, nestojí. Valmadi svoji tvorbu v těchto letech nesoustředil výhradně na město Hostinné. Opět se nemůžeme opírat o jakoukoliv určitou informaci, ale je možné, že se Valmadi účastnil na přestavbě kostela v Dubenci, na Chlumku a v Lanžově. Zřejmě také stál za přestavbou radnice v Trutnově.¹⁴⁷

Po smrti Jiřího Valdštejna¹⁴⁸ došlo k rozdělení panství mezi jeho dědice, čímž došlo k narušení celistvosti bývalého panství. V roce 1582 byl veškerý majetek odkázán mezi čtyři dcery a šest synů Jiřího z Valdštejna. Ve zmiňované době však část dědiců nebyla ještě plnoletá. Z hostinské větve Valdštejnů nepatřil při soupisu majetku v roce 1603 žádný k zámožné šlechtě té doby. Tento fakt měl mimo jiné negativní důsledky i na stavební vývoj na valdštejnském panství. Stavební činnost se díky tomu dostala na okraj zájmů šlechtického rodu. Valmadi pouze dostavoval pro Valdštejny kostel v Dolní Olešnici a zřejmě přestavoval tvrz v Bílých Poličanech. Přestavbu si objednala Marie Magdalena, vdova po Jiřím z Valdštejna.¹⁴⁹

Určitý vliv na činnost Valmadiho nese i již zmíněné rozdělení panství mezi dědice. Přibližně do roku 1600 provádí Valmadi stavby pro jednotlivé valdštejnské šlechtice. Patří sem dostavba zámku v Nových Zámčích u Olešnice, zámku v Heřmanových Sejfech¹⁵⁰ a loveckého záměčku ve Fořtě.¹⁵¹

Zhoršené podmínky a do jisté míry i nezájem Valdštejnů způsobený jejich složitou finanční situací řešil stavebník a architekt Valmadi tím, že se pokoušel uplatnit i mimo území patřící Valdštejnům. Stavby, které pod jeho rukou vznikly, však byly v průběhu staletí různě upravovány, a proto nenesou typické Valmadiho rysy. Nalézáme na nich však jisté shody se stavebním typem vlašského stavebníka. I přesto je jeho účast na těchto stavbách dodnes stále spíše hypotetická a nemůžeme proto s jistotou říci, zdali jsou z cela jistě Valmadiovými stavbami. K těmto stavbám řadí Štěpán Stránský kostel

---

¹⁴⁷ Ibidem 165.

¹⁴⁸ + 1590.

¹⁴⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 169.

¹⁵⁰ Dnes obec Rudník.

¹⁵¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

v Lanžově, na Chlumku, v Horním Starém Městě, radnici v Trutnově, budovu galerie v Trutnově, zámek ve Vrchlabí a zámek v Horní Branné.¹⁵²

Valmadi je dále spojen s rodem Valdštejnů až za Hanibala z Vladštejna, za kterého se opět dostává do popředí snaha o stavební činnost. Právě za Hanibala se Valmadiho tvorba plně rozvíjí.¹⁵³

Hanibal byl synem Jiřího z Valdštejna. Byl to společenský a znalý člověk. Jeho velkou zálibou bylo pátrání a zkoumání po rodové minulosti. Ze všech členů hostinské větve Valdštejnů pobíral nejvyšší váženosti a úcty. Ačkoli byl Hanibal osobou, která mezi Vladštejny vynikala, nebyl natolik schopný a zkušený, aby své panství udržel v dobré ekonomické a hospodářské pozici. Přes všechny finanční těžkosti, které Hanibal měl, se však snažil o stavební a kulturní rozkvět na svém panství. Mezi lety 1598 – 1605 zaměstnával stavebníka Carlo Valmadiho na stavbách kostela v Hostinném, Dolním Lánově, Rudníku a Horním Maršově. Štěpán Stránský se dle vlastní analýzy domnívá, že se mohl účastnit také na stavbě fary a kostela v Chotěvicích. Kostel je dnes již přestavěn, ale na stavbě fary můžeme vidět torza sgrafitové výzdoby, kterou zde zřejmě provedl. Právě sgrafita a lunetové římsy, které Valmadi tvořil převážně na sakrálních stavbách, vytváří stavební styl, který nenajdeme nikde jinde než na Trutnovsku a Hostinsku. Je nesporné, že stavební činnost za Hanibala z Valdštejna přinášela hostinskému panství kulturní vyspělost, která do té doby neměla v severovýchodní části království obdoby. Hanibal si na stavební činnosti svého panství značně potrpěl, ale bohužel čím více se snažil o budování nových objektů, tím více trpěla jeho pokladna, která se nedokázala vyrovnat s vysokými finančními nároky. Byla to neschopnost Hanibala obrátit se svými finančními možnostmi, která jej přivedla až na pokraj finanční krize jeho panství a tím také mimo jiné zamezila dalšímu stavebnímu ruchu.

Pro Carlo Valmadiho mohla být situace kolem finanční situace jeho zaměstnavatele značně nepříjemná. Na druhou stranu je však zapotřebí si uvědomit, že Valmadi nebyl ani v době příchodu ani v době působení na Valdštejnském panství žádným stavebním nováčkem, a proto neměl o stavební zakázky nouzi jak ze strany Valdštejnů, tak později ze strany bohatých měšťanů Hostinného.¹⁵⁴ O jeho oblibě může svědčit i fakt, že Valmadi působil na území Valdštejnů a jeho těsném okolí až do své

---

¹⁵² STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18 – 19.

¹⁵³ WAGNER (pozn. 6) 239.

¹⁵⁴ Ibidem 166.

smrti. Štěpán Stránský se domnívá, že se Valmadi stal i měšťanem Hostinného.¹⁵⁵ V neposlední řadě je zapotřebí si také uvědomit, že italský architekt a stavebník byl ve své době jedinou takto kvalitní osobou v tomto kraji, a proto si zde mohl do určité míry vytvořit vlastní pole působnosti, které mu stačilo pro vlastní realizaci. Praha byla v jeho době již obsazena významnými stavebními osobnostmi, uplatnění by zde tedy hledal jako samostatně pracující stavebník jen velmi těžko. I proto mu region severovýchodně od Prahy mohl připadat jako naprosto ideální pole pro jeho působnost a realizaci plánů, které by v Praze v takových formách, v jakých jich použil právě na Trutnovsku a Hostinsku snad ani nemohl využít. Z tohoto hlediska mohl být vděčný manželce již zemřelého Jiřího z Valdštejna Marii Magdaleně Lobkovicové, že jej na paství Valdštejnů, podle nepodložených skutečností, přivedla.

Finanční tíseň, kterou Hanibal procházel, řešil stejně jako naprostá většina šlechticů té doby a to tak, že stavby platil s velkým zpožděním a splátky se snažil oddalovat na co možná nejzazší termín. Samotné stavby pak většinou nebyly placeny přímo z pokladen objednavatelů, ale byly hrazeny z půjček a úvěrů, které pak, například v případě Hanibala z Valdštejna, byly jen stěží spláceny.¹⁵⁶ Problémy, které měl Hanibal se svojí finanční situací, donutily Valmadiho měnit zaměstnavatele. Toho obratně využili bohatí hostinští měšťané, kteří jej ihned využili k jejich stavebním záměrům ve městě v Podkrkonoší. K této změně Valmadiho zaměstnavatelů došlo koncem prvního desetiletí 17. století.¹⁵⁷

Hanibal, který získal panství Valdštejnů 10. října 1594, se brzy dostal do sporu se svým bratrem Hansem Křištofem. Spory byly mimo jiné vyostřené díky nedobré finanční situaci Hanibala. Oba páni nakonec uzavřeli usmiřovací smlouvu 13. března 1607. V roce 1597 uplatnil své dědické nároky na svou část Valdštejnského panství Hans Křištof Valdštejn.

I když v této době pracuje Valmadi převážně pro hostinské měšťany, nemůžeme vyloučit možnost, že současně pracoval právě i pro Hanse Křištofa. Mezi lety 1606 – 1607 vzniká totiž stavba dřevěného kostela ve Fořtě. Zároveň také nechal nový majitel panství v těchto letech vystavět nové školy ve vsích Čistá a Fořt. Ačkoliv není účast Valmadiho na těchto stavbách podložena žádnými pramennými zdroji, lze se do určité míry domnívat a předpokládat, že právě tento italský stavebník měl určitý

---

¹⁵⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 24) 18.

¹⁵⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 170.

¹⁵⁷ Ibidem 166.

podíl, ať už větší či menší, na těchto stavbách.¹⁵⁸ Štěpán Stránský nevyklučuje ani možnost, že Valmadi mohl být v této době činný také ve městě Vrchlabí, kde se v té době dostavoval kostel a zámek. Jestli se ale těchto staveb skutečně účastnil nebo nikoli, je dodnes nevyřešená otázka.

Jisté je, že po roce 1610 pracuje Valmadi opět pro Valdštejny, a to sice pro již zmíněného Hanse Křištofa.¹⁵⁹ Jakýkoli stavební rozvoj, který snad plánoval Valdštejn spolu s Valmadim, zastavil rozsáhlý požár města Hostinného v roce 1610. Požár značně poškodil děkanský kostel s přílehlou farou, dále pak zámek, radnici, školu a pivovar. August Sedláček uvádí ve své monografii, že Hans Křištof nechal znovu obnovit zámek, kostel, faru a školu, a že tyto objekty nechal vyzdobit daleko honosněji, než byly vyzdobeny před požárem v roce 1610.¹⁶⁰ Štěpán Stránský naopak uvádí, že opravy radnice, zámku, děkanského kostela, fary a pivovaru byly provedeny pouze v nejnútnejším možném rozsahu.¹⁶¹ V tomto tvrzení se opírá o provedený stavebně historický průzkum, který byl proveden na faře děkanství v Hostinném v roce 1972. Průzkum prováděl Štěpán Stránský s kolegou Jiřím Bienem. Průzkum tehdy prokázal, že sgrafita, která byla na fasádě děkanství vyhotovena před požárem v roce 1610, byla podstatně kvalitnější než ty, které byly vytvořeny po požáru. Sgrafita byla tehdy nahrazena novými. Ta se ovšem nevyznačují takovou kvalitou, jako ta, která byla staršího provedení.¹⁶² Mimo město Hostinné Valmadi v této době nerealizoval žádnou stavbu krom jedné, a to sice opravu, přestavbu a výstavbu kostela v Dolní Olešnici.

V závěrečné fázi své tvorby se Carlo Valmadi naposledy vrací do služeb Hanibala z Valdštejna, pro kterého postavil kostel ve Velichovkách.¹⁶³ Panství velichovské bylo poslední državou Hanibala z Valdštejna. Toto území obdržel dědičně ještě spolu se statky heřmanickými a zbožskými 10. října roku 1596.¹⁶⁴ Velichovský kostel je s největší pravděpodobností poslední stavbou, kterou Valmadi za svůj stavebně činný život vytvořil.

Ve dvacátých letech 17. století se osoba Carlo Valmadiho vytrácí. Spolu s jeho smrtí končí éra čilého stavebního ruchu a vývoje na Trutnovsku a Hostinsku. Nejen stavební úpadek byl ještě dále prohlouben faktem, že panství Valdštejnů na Hostinsku

---

¹⁵⁸ SEDLÁČEK (pozn. 36) 216

¹⁵⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

¹⁶⁰ SEDLÁČEK (pozn. 36) 216.

¹⁶¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

¹⁶² Ibidem 170.

¹⁶³ Ibidem 166.

¹⁶⁴ SEDLÁČEK (pozn. 36) 215.

bylo protestantské, a proto jej velmi negativně zasáhly události třicetileté války. Další stavební vývoj můžeme vysledovat až v druhé polovině 17. století. Zde se již však nejedná o stavby renesanční, ale objekty budované v novém barokním slohu.¹⁶⁵

Italský stavitel Carlo Valmadi vybudoval v průběhu svého života celou řadu kvalitních staveb, které se vyznačují společnými rysy. Na všech jeho stavbách nacházíme splynutí pozdně gotické konzervativnosti s tektonickým výrazem renesančních podpor a kleneb, doplněnou na vnějším plášti stavby renesanční lunetovou římsou a sgrafitovou výzdobou. Valmadiho tvorba nese nejen všechny znaky v okrajových oblastech doznívající pozdně gotické tradice, ale i znaky české, severoitalské a saské renesanční tvorby. O Valmadiho znalosti jednotlivých směrů zaalpského renesančního prostředí svědčí použití sgrafita, jehož ornamentální vzorce jeví formální spojitost se sgrafitovou ornamentikou pražského okruhu, nebo jeho řešení vstupních portálů, které jsou orámovány toskánskými sloupy, které mají návaznost na severoitalskou tradici, ale také členění nárožních štítů, jejichž typ navazuje na okruh saské renesance.¹⁶⁶

Podstatnou formou Valmadiho tvorby je také použitá kombinace světských stavebních prvků, které Valmadi elegantním způsobem začleňuje do staveb církevních. Tím vytváří ojedinělý stavební komplex, který je řešen v renesančním duchu. Je pozoruhodné, že česká renesance nevytvořila do konce 16. století typickou sakrální stavbu v renesančním duchu. Kostely, které byly stavěny v druhé polovině 16. století byly s naprostou většinou stavbami pozdně gotickými, doplněnými pouze o renesanční štíty. Až do počátku 17. století není znám kostel, který by byl vystavěn čistě v renesančním slohu.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

¹⁶⁶ Ibidem.

¹⁶⁷ Ibidem 166 – 170.

VI. VALDŠTEJNOVÉ

6.1. Historie rodu Valdštejnů

Šlechtický rod Valdštejnů patřil k jednomu z nejstarších v Čechách. Dle Josefa Janečka byl podle pověsti, která se tradovala v rodinných kruzích rodiny Valdštejnů, prvním předkem jejich rodu Zdeněk Valdštejn, jež byl synem Jaroslava z Hruštic. Zdeněk Valdštejn se podle pověsti proslavil tím, že spolu se svými čtyřadvaceti syny stál po boku krále Přemysla Otakara II. při vojenském tažení do Pruska.¹⁶⁸ Stejnou pověst nám předkládá i Petr Mašek. S Josefem Janáčkem se však liší ve jménech účastníků pověsti, jimiž byli v případě Petra Maška Jindřich či Jan.¹⁶⁹ Na čem se oba autoři shodnou je ovšem fakt, že pověst zdůrazňovala bohatýrskou rodinu Valdštejnů. To, že si Valdštejnové zakládali tak důsledně na své historii nebylo náhodou. Starobylost jednotlivých rodů byla mimo jiné i známkou jejich postavení ve společnosti šlechty. Čím starší byl rod, tím větší vážnost a respekt vzbuzoval u ostatních šlechtických rodin.¹⁷⁰ Jestliže tedy Valdštejnové odvozovali svou existenci od roku 1262, právem patřili ke starým a váženým rodům.¹⁷¹

Šlechtické rodiny se snažily prokazovat své kořeny skutečně velmi intenzivně. Například Rožmberkové se pokoušeli své předky doložit až k prastaré římské rodině Orsiů. Nakonec se však prokázalo, že Rožmberkové s touto rodinou nemají vůbec nic společného a v konečném důsledku to tomuto rodu uškodilo na jejich šlechtickém jménu.¹⁷²

Ve skutečnosti nalezneme počátky rodu Valdštejnů u jiného šlechtického rodu a to sice u Markvarticů. Ti v dobách největší slávy ovládali celé Pojizeří a poměrně velkou část východních Čech.¹⁷³

Milan Mysliveček ve své práci uvádí jako prvního doložitelného Valdštejna již zmíněného Jaroslava z Hruštic.¹⁷⁴ Petr Mašek ve své monografii dokládá doložitelné jméno Markvarta z Valdštejna, který je zaznamenán jako komoří krále Vladislava II. již v roce 1159. Rod žil v této době na Turnovsku. Od Markvarta se pak rod dále rozšířil na

---

¹⁶⁸ JANÁČEK (pozn. 37) 16 – 18.

¹⁶⁹ MAŠEK (pozn. 39) 293.

¹⁷⁰ JANÁČEK (pozn. 37) 16.

¹⁷¹ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 598.

¹⁷² JANÁČEK (pozn. 37) 18.

¹⁷³ ŽUPANIČ / FIALA / STELLNER (pozn. 41) 285.

¹⁷⁴ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

pány z Valdštejna, Michalovic, Wartemberga a Zvířetic.¹⁷⁵ Ostatní autoři, z nichž jsem v této kapitole čerpal, Jiří a Zdeněk Tomášovi, August Sedláček, Jiří Louda, Josef Janáček, Jan Županič, Michal Fiala a František Stellner jméno Markvarta z Valdštejna neuvádějí.

Jaroslav z Hrušnice byl v roce 1262 jmenován královským purkrabím v Boleslavi. Rod se pak postupně rozrůstal do několika šlechtických větví. S rodem Martiniců měli zpočátku své existence společné rodové znamení, kterým byl lev. Po roce 1337 se lvice, jež do té doby nebyla ve znaku ve vzpřímené poloze, napřímila. V 16. století přijali Valdštejnové do svého znaku čtvrcený štít, ve kterém se střídali modří a zlatí lvi v opačně zbarvených polích. U moravských rodových větví byli všichni čtyři lvi otočeni na stejnou stranu, kdežto u českých větví valdštejnského rodu byli lvi postaveni proti sobě a hleděli tak do středu štítu.¹⁷⁶ Dále k erbu přibýly ještě korunky na hlavách lvů. Adam z Valdštejna získal v roce 1621 doprostřed erbovního štítu císařského orla, který držel ve svých spárech kotvu s palmovou ratolestí.¹⁷⁷ Tuto výsadu mu udělil císař za věrnost, jež mu projevoval. Kromě změny erbu získal Adam z Valdštejna ještě velký majetek.¹⁷⁸ Poslední změnou prošel znak v roce 1758, kdy k valdštejnskému erbu přibyl erb Vartemberků.

Od synů Jaroslava z Hrušnice pocházejí ze 14. století tři hlavní větve. Byli jimi Dětenští, Rotštejnští a větev Zdeňka z Valdštejna. Právě za Zdeňka byl v druhé polovině 13. století vystavěn hrad Valdštejn. Zbytky tohoto hradu stojí stále u Turnova.

Zdeněk měl celkem šest synů. Z nich se pak valdštejnský rod dále rozrůstal. Naopak větev Dětenská a Roštejnská brzy vymřela.¹⁷⁹ Podle míst, kde jednotlivé rodové větve žili, se Valdštejnové dělili na brtnické, skalské, štěpanické, lomnické, újezdské, hostinské, poličanské, miletínské, heřmanické, hradišťské a duchcovské.

Mezi Valdštejny, jež se významně zapsali do dějin, patří Hynek ze štěpanické větve, který bojoval na straně husitů v roce 1420 u Vyšehradu, a pak v roce 1426 u Ústí. Roku 1427 byl však zabit v Praze. Nejvýznamnějším členem brtnické větve byl Hynek, který byl v roce 1588 jmenován nejvyšším komorníkem. Jeho syn Zdeněk se stal roku 1619 direktorem a byl komorníkem Fridricha Falckého. V roce 1621 byl ovšem odsouzen k trestu smrti, který mu však byl snižen na žalář, ve kterém v roce 1624

---

¹⁷⁵ MAŠEK (pozn. 39) 293.

¹⁷⁶ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

¹⁷⁷ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 597.

¹⁷⁸ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

¹⁷⁹ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 598.

zemřel. Jeho majetek, kterým byla Brtnice, Moravské Budějovice a Sádek, mu byl ještě před uvězněním zabaven a získal jej do svých rukou císařský plukovník hrabě Rombald Collalto.

Heník Valdštejn pocházející z dobrovické větve byl velkým podporovatelem vzdělanosti na svém panství. Škola, kterou založil, se stala brzy stejně významnou a kvalitní, jako ty, jež byly ve velkých městech. Heník se podílel také na rozvoji hudby a kultury. V roce 1610 vybudoval na svém panství tiskárnu. Zde pak vydával latinské humanistické spisy a náboženskou literaturu, která byla psaná česky.¹⁸⁰ Tiskařská dílna byla umístěna přímo na dobrovickém zámku, kde Valdštejn sídlil. V roce 1616 si zkomplikoval situaci tím, že vydal pamflet, který byl zaměřený proti císaři Rudolfovi a Matyáši.¹⁸¹ Autorem článku byl Václav Magrle ze Sobíšku. Ten se od celé věci ihned stavěl stranou a ohrazoval se tím, že je dílo pouze půjčil k nahlédnutí panu Heníkovi, a že nebylo určeno k vytištění. Jakmile ucítil Heník vzrůstající ohrožení své osoby, vtáhl do děje svého tiskaře Ondřeje Mizeru, na kterého celou vinu svalil. Protože se však Heník bál vyzrazení své úlohy na činu, vyreklamoval Ondřeje Mizeru z věznice a po krátkém věznění na svém zámku ho nechal tajně popravit. Vše ovšem vyšlo najevo, a proto musel Heník platit vysoké pokuty. Díky stavovskému povstání přišel Heník o připravovaný královský soud, ale po porážce této vzpoury byl Heníkův majetek celý zkonfiskován. Hynek uprchl do Drážďan. Po několika málo letech byl Heník i s jeho manželkou otráven v saské Míšni. Jejich jediný syn byl pak zastřelen v Drážďanech na náměstí.¹⁸²

Úspěšným Valdštejnem se stal Jan, který své panství spravoval z Komorního Hrádku. Mezi lety 1554 – 1570 zastával funkci nejvyššího sudího a do roku 1576 byl nejvyšším komorníkem. Jan nebyl vyznáním katolík, ale stal se stoupencem protestantů. Jeho synem byl Adam. I on zastupoval vysoké funkce. V roce 1611 se stal nejvyšším sudím¹⁸³ a k roku 1627 nejvyšším purkrabím. Po porážce stavovského povstání dokázal využít příležitosti a zmocnil se rozsáhlého majetku.¹⁸⁴ Za věrnost mu císař krom majetku, který získal konfiskací povstalecké šlechty, vylepšil rodový erb.

---

¹⁸⁰ MAŠEK (pozn. 39) 294.

¹⁸¹ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

¹⁸² MAŠEK (pozn. 39) 294.

¹⁸³ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

¹⁸⁴ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 598.

Snad nejznámějším z Valdštejnů byl Albrecht, vévoda frýdlantský. Milan Mysliveček¹⁸⁵ a Petr Mašek¹⁸⁶ jej řadí k heřmanické rodové větvi, kdežto Josef Janáček¹⁸⁷, Jan Županič, Michal Fiala a František Stellner¹⁸⁸ ho přiřazují do větve hostinské. Albrechtovým strýcem byl Jiří z Valdštejna, majitel hostinského a miletínského panství, který měl za otce Zdeňka, jemuž patřilo právě hostinské a miletínské panství.¹⁸⁹ Albrecht byl původním vyznáním členem jednoty bratrské¹⁹⁰, ale před rokem 1609 konvertoval ke katolictví.¹⁹¹ Mezi lety 1627 – 1638 byl Albrecht jmenován nejvyšším purkrabím.¹⁹² Sňatkem na Moravě s Lukrécieí, rozenou Nekšovou z Ladeka a ovdovělou z Víckova,¹⁹³ získal Albrecht značné jmění, o které však přišel, když v roce 1619 přeběhl s plukovní pokladnou moravských stavů do Vídně k císaři. Následkem toho byl Albrecht z Moravy vyhoštěn. Součástí vyhoštění bylo i zabavení moravského majetku. Na druhou stranu si Albrecht získal přízeň císaře, který jej v roce 1625 povýšil na vévodu z Frýdlantu. Zároveň byl jmenován vrchním velitelem císařských vojsk. Během své kariéry nashromáždil Albrecht obrovské bohatství, jehož základem byla rozsáhlá panství Smiřických, která získal v rámci rozdělování zkonfiskovaného majetku. Z Frýdlantu přesunul své panství do Jičína, z něhož zamýšlel vybudovat reprezentační sídlo své moci. Na vrcholu své slávy byl Albrecht vévodou frýdlantským, meklenburským, zaháňským a hlohovským. Spolu se zvětšováním panství se rozšiřoval i erb tohoto mocného Valdštejna. Vedle středového pole s rodovým znakem se erb rozrostl o nově získaná panství. Touha po moci, která Albrechta provázela, jej bohužel připravila o život. V roce 1634 byl v Chebu zavražděn císařskými důstojníky.¹⁹⁴

Dalším významným představitelem rodu byl Jan Bedřich z Valdštejna, který se stal biskupem v Hradci Králové.¹⁹⁵ Funkci však téměř nevykonával, protože byl povolán na místo pražského arcibiskupa. Tento úřad zastával mezi lety 1675 – 1694.¹⁹⁶

---

¹⁸⁵ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 296.

¹⁸⁶ MAŠEK (pozn. 39) 294.

¹⁸⁷ JANÁČEK (pozn. 36) 17.

¹⁸⁸ ŽUPANIČ / FIALA / STELLNER (pozn. 41) 285.

¹⁸⁹ JANÁČEK (pozn. 37) 17.

¹⁹⁰ ŽUPANIČ / FIALA / STELLNER (pozn. 41) 285.

¹⁹¹ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 599.

¹⁹² MYSLIVEČEK (pozn. 42) 296.

¹⁹³ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 599.

¹⁹⁴ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 296 sq.

¹⁹⁵ MAŠEK (pozn. 39) 295.

¹⁹⁶ TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 598.

Byl pověstný svým zcela asketickým způsobem života. Ze svých statků, kterými byly Duchcov a Litvínov, vytvořil fideikomisní statek pro celý rod Valdštejnů.¹⁹⁷

Od roku 1628 se jedna z valdštejnské větve dostala do hraběcího stavu a v roce 1758 zdělila erb a jméno panů z Vartemberka.¹⁹⁸

Synové Františka Josefa z Valdštejna, který žil mezi lety 1680 – 1722, rozdělili rod na další větve, duchcovskou a mnichovohradišťskou.¹⁹⁹ Rodová část, která měla své sídlo na Duchcově, vymřela v roce 1901. V roce 1920 bylo pak toto panství v rámci konfiskací zabaveno.²⁰⁰

V 18. století se stal velmi významným Valdštejnem Emanuel Arnošt. Působil jako biskup v Litoměřicích, kde zřídil velmi významnou vědeckou knihovnu, kterou stále doplňoval novými výtisky z celé Evropy. Podporoval také české vědce a historiky. Kromě jiného zde založil kněžský seminář.

Do české historie se velmi zapsal i František Adam z Valdštejna. Původně byl tento šlechtic vojákem, ale později se věnoval botanické činnosti. Svůj rozsáhlý botanický herbář věnoval Národnímu muzeu v Praze.

Karel Emanuel Valdštejn se proslavil jako zaměstnavatel italského spisovatele a dobrodruha Giovanniho Giacoma Casanovi de Seingalt, který na jeho duchcovském zámku sepisoval své paměti a zároveň pracoval pro hraběte jako knihovník.

Posledním majitelem rozsáhlých panství, kterými bylo Mnichovo Hradiště, Doksy a Štáhlavy se zámek Kozel byl Karel Arnošt Valdštejn. Po druhé světové válce mu byly tyto statky v rámci konfiskací zabaveny.²⁰¹

Krátce po roce 1945 se všichni příslušníci rodu Valdšternů odstěhovali do zahraničí.²⁰² Počátkem devadesátých let přišel zpět do Čech Arnošt Valdštejn a pokusil se zde o rozsáhlý podnikatelský záměr. I jeho syn se do Čech vrátil jako podnikatel. V rámci restitucí byl jednomu z potomků hrabat navrácen zámeček Zátíší u Třebíče a moravský statek Svatoslav.²⁰³

---

¹⁹⁷ MAŠEK (pozn. 39) 295.

¹⁹⁸ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 297.

¹⁹⁹ MAŠEK (pozn. 39) 295.

²⁰⁰ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 297.

²⁰¹ MAŠEK (pozn. 39) 296.

²⁰² TOMÁŠ / TOMÁŠ (pozn. 38) 598.

²⁰³ MAŠEK (pozn. 39) 296.

6.2. Valdštejnové v Krkonoších a Podkrkonoší

Rod Valdštejnů se na území Krkonoš a Podkrkonoší objevuje již ve středověku spolu s rodem švábnickým. Tyto dva rody jsou neodmyslitelnou součástí kolonizačního úsilí v této oblasti Čech. Prvním prokazatelným představitelem byl Zdeněk Valdštejn,²⁰⁴ jež vystavěl v druhé polovině 13. století hrad Valdštejn u Turnova.²⁰⁵ Při své kolonizační aktivitě se Valdštejn mohl zřejmě opírat o Štěpanický hrad, který v jeho době buď již stál nebo jej sám založil a vystavěl. Panství, které Zdeněk Valdštejn vybudoval zahrnovalo Vysoké a Poniklou.

Ochranu svého panství zajišťovali Valdštejnové zřejmě systémem malých hrádků, které měl i rod Švábnických. Pozůstatky těchto hrádků můžeme dodnes spatřit u Sytové, Víchové a v Rychlově. Valdštejnové se na svém panství pokoušeli o podnikání v hornictví. Těžili železnou rudu a pod hradem Štěpanice dokonce i zlato. Mezi Valdštejny a ostatními pány docházelo často ke sporům právě díky důlní činnosti. V roce 1488 řešil zemský soud případ, kdy došlo ke sporu mezi Valdštejny a Alšem Šonovským o železné doly u Hertvíkovic.

Nejvýznamnějším Valdštejnem doby pozdního středověku byl také Zdeněk, který byl pravnukem Zdeňka, jež nechal vybudovat hrad Valdštejn. Za něj se panství rozrostlo o Horní Brannou a Jilemnici. Zdeněk byl velmi schopný politik, který se v roce 1377 stal královským hofmistrem a až do své smrti zasedal na dvorském a zemském soudu. Zdeněk zemřel zřejmě v roce 1398. Za husitských nepokojů byli štěpaničtí Valdštejnové na straně katolického vyznání. S příchodem 16. století vynikla do popředí větev ze Staré a Hořic, která vznikla oddělením od větve štěpanické. Nazývána bývá také jako větev skalská či lomnická. Jan z Valdštejna kupuje štěpanické panství a tím se dostává do Krkonoš a Podkrkonoší. Jan měl několik synů, mezi něž rozdělil své panství. Tím došlo k dalšímu dělení. Štěpanické panství získal Janův vnuk Zdeněk²⁰⁶, který si nechal vystavět po roce 1557 renesanční zámek v Horní Branné. Po smrti Zdeňka sídlo dostává vdova Marie z Martinic a syn Vilém. Strýc Zdeňka

---

²⁰⁴ LOUDA (pozn. 40) 36.

²⁰⁵ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 295.

²⁰⁶ Otcem Zdeňka byl Vilém z Valdštejna (+ 1557), majitel lomnického panství. Otcem Viléma pak byl Jan z Valdštejna (+ 1506), majitel panství hořického.

z Horní Branné se jmenoval také Zdeněk.²⁰⁷ Právě tento Zdeněk z Valdštejna koupil v roce 1521 hostinské panství.²⁰⁸

6.3. Valdštejnové na hostinském panství

Valdštejnové získali hostinské panství za již zmiňovaného Zdeňka z Valdštejna v roce 1521.²⁰⁹ Zdeněk byl synem Jana z Valdštejna, který měl v majetku hořické panství. Jan měl celkem tři syny, z nichž se stal Vilém zakladatelem lomnické větve, Jiří větvě bradlecké a právě Zdeněk větve hostinské.²¹⁰ Hostinské panství zakoupil Zdeněk od Jana z Vartemberka za částku čtyři tisíce kop českých grošů. Panství se skládalo z hostinského zámku, města Hostinného, vesnice Heřmanice, Čisté, Arnultovic, Hořejního, Javorníku, Lánova s přilehlými dvěma hamry, dvory v Prosečné a Olešnici. V roce 1522 mu král Ludvík uvolnil poddanství na hostinský zámek s městem, vsi Arnultovice, Prosečnou, Lánov s dvěma hamry, Čistou, Heřmanice, Javorník, dvory ve Vlčicích a Oblanově a dvůr a ves v Chotěvicích. Zdeněk brzy po koupi hostinského zámku část odprodal městskému písaři Martinu Lomöllerovi. Zdeněk z Valdštejna zemřel roku 1525 a byl pohřben v děkanském kostele v Hostinném. Nesmím opomenout, že Zdeněk z Valdštejna byl kališnického vyznání.

Správu majetku po smrti Zdeňka obstarávali hejtmanové Adam Zilvár a Volf z Troklav, protože žádný z dětí zemřelého Valdštejna nebyl v té době ještě plnoletý. Poručnictví nad dětmi měla vdova po šlechtici Voršila z Vartemberka, která zemřela v roce 1536 a byla pohřbena v děkanském kostele vedle svého manžela. Panství zůstalo až do roku 1540 ve správě hejtmanů. V roce 1540 koupil Zdeňkův syn Jan z Valdštejna heřmanickou část panství.

Jiří z Valdštejna spravoval od roku 1544 panství a to i za bratra Zdeňka. K roku 1548 si oba bratři panství rozdělili.²¹¹ Jan spravoval hostinské a miletínské panství²¹² spolu s polovicí města Hostinného a polovicí zámku. Druhou polovicí města a zámku získal Zdeněk. K tomu obdržel ještě tisíc pět set grošů jako dědictví po matce.

---

²⁰⁷ Jeho bratrem byl Vilém z Valdštejna (+ 1557), majitel lomnického panství a Jiří z Valdštejna (+ 1532), majitel panství Bradlec. Jejich otcem byl Jan z Valdštejna (+ 1557), majitel hořického panství.

²⁰⁸ LOUDA (pozn. 40) 36.

²⁰⁹ SEDLÁČEK (pozn. 36) 214.

²¹⁰ JANÁČEK (pozn. 37) 19.

²¹¹ SEDLÁČEK (pozn. 36) 214.

²¹² JANÁČEK (pozn. 37) 17.

Roku 1552 prodal svou část Hostinného manželce Jana z Valdštejna Kateřině z Chlumu a z Košumberka. Za peníze, které obchodem získal, si koupil panství sobšické. Na svém panství v roce 1584 bezdětný skonal.

Zdeňkův bratr Jiří z Valdštejna je pro nás důležitou osobností z toho důvodu, že za jeho působení přichází na Hostinsko stavebník Carlo Valmadi.²¹³

Jiří z Valdštejna nechal vypudit katolického kněze z Hostinného a nahradil jej luteránským. Za něj se toto vyznání rozšířilo i do širokého okolí Hostinného. Se svými třemi manželkami měl Jiří třináct synů a osm dcer. První manželkou byla Kateřina z Chlumu. S tou měl Jiří syny Jana, Karla, Slavatu, Viléma, Voka, Zdeňka a dcery Voršilu, Magdalénu, Barboru, Jitku, Markétu, Kateřinu a Alžbětu. Několik dcer zřejmě zemřelo předčasně, protože je nenacházíme v žádné listině. Druhou manželkou byla Eliška ze Žerotína. S ní měl Jiří dceru Libuši. Poslední manželkou byla Marie Magdalena z Lobkovic, s kterou měl Jiří syny Jindřicha, Jana Krištofa, Hanibala, Volfa a Bartoloměje.²¹⁴ Hostinská větev se díky Jiřímu z Valdštejna stala nejsilnější větví celého rodu Valdštejnů.²¹⁵ Jiří se aktivně účastnil protihabsburského odboje v roce 1547. Jen těsně se vyhnul konfiskacím a po tomto neúspěchu zanechal veřejného působení a plně se věnoval svému panství.²¹⁶ Stejně jako mnozí jiní šlechtici, i Jiří hledal nové příjmy v možnostech, které mu nabízel feudální statek. Jeho panství s rozsáhlými lesy, železnými hamry, doly na měď a železo nabízela velké pole působnosti a ekonomického využití. Již před rokem 1560 vykoupil z Hostinného oba své bratry a po roce 1560 pořídil ke svému panství ještě panství miletínské s jedním městečkem, patnácti vesnicemi, několika dvory a rybníky. Nárůst majetku Jiřího z Valdštejna souvisí také s jeho nechtím investovat do nejistých obchodů. Zatímco jiní šlechtici utráceli nekontrolovatelně své částky a v mnoha případech i více než si mohli dovolit, Jiří svůj majetek pečlivě strádal. Jediným jeho mecenášským dílem byla přestavba farního kostela v Hostinném. I zde se ovšem nedá určit, zda Jiří finance daroval ze svého majetku nebo snad z prodeje kostelního vybavení, které Valdštejn zabavil po té, co se rozhodl kostel přeměnit na luteránský.²¹⁷ Pro nás je ovšem podstatné, že přestavbu prováděl v několika etapách Carlo Valmadi.²¹⁸

---

²¹³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 161.

²¹⁴ SEDLÁČEK (pozn. 36) 214.

²¹⁵ JANÁČEK (pozn. 37) 20.

²¹⁶ LOUDA (pozn. 40) 36.

²¹⁷ JANÁČEK (pozn. 37) 20 sq.

²¹⁸ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 186.

Jiří k roku 1684 sepsal svoje poslední pořízení o majetku. Všech šest žijících synů mělo právo na dědictví, čtyři dcery pak měly nárok na věno. Jiří musel tušit, že majetek, který za svého působení nashromáždil, se po jeho smrti rozdrobí mezi jeho dědice. V roce 1584 ve věku šedesáti pěti let Jiří z Valdštejna umřel. Jeho panství bylo již následující rok dědičky rozděleno. Do posledního pořízení Jiří nezahrnul syna Viléma, protože od roku 1579 hospodařil samostatně na panství v Heřmanicích. Bylo to jediné rozdělení majetku, ke kterému došlo za Jiřího z Valdštejna.²¹⁹

Poručnictví po smrti Jiřího převzal Karel z Valdštejna a od roku 1589 se o něj staral spolu se svým bratrem Hanibalem. Zdeněk brzy zemřel a od roku 1590 předal Karel poručnictví Karlu staršímu z Valdštejna. V poručnictví majetku se dále vystřídali Vilém z Valdštejna, Adam Zilvár z Pilníkova a Žirče a Jan Radecký ze Sedlce. Po nich se o majetek staral dva roky Jindřich z Valdštejna. V roce 1609 byl majetek rozdělen a zapsán do Desek zemských. Bartoloměj z Valdštejna dostal Miletín, Jindřich panství borovnické, z něhož později vytvořil panství olešenské, Karel získal Poličany. Ostatní dva páni si rozdělili Hostinné. Hanibal z Valdštejna získal polovici zámku a města v Hostinném, vsi Sejfy a Pilníkov. Dále získal Heřmanice, Velichovky a Zboží.

Osoba Hanibala z Valdštejna je pro nás důležitá tím, že za spravování tohoto pána se na Hostinsku a Trutnovsku plně rozvinula stavební činnost Carlo Valmadiho.²²⁰ Nelze však říci, že Valmadi stavěl pouze pro Jiřího a Hanibala z Valdštejna. Jeho stavby jsou spojeny i se jmény Viléma, Jindřicha a Jana Křištofa z Valdštejna.²²¹

Od roku 1604 spravoval Hanibal Lánov. Ve své době byl vzdělanou osobou. Dokonce se stal rektorem frankfurtské univerzity. Hanibal byl reformě zaměřen a tím pádem sympatizoval i se vzbouřenými stavy. Stál však pouze na okraji tohoto dění a nezasahoval do něj.²²² Intenzivní tempo výstavby, které Hanibal financoval jej však dostalo do značných finančních potíží, z nichž se až do své smrti nedokázal vymanit.²²³ Zadlužení Hanibala bylo tak vysoké, že v roce 1615 získal za neplacení dluhů polovinu města a zámku Hostinného, vsi Heřmanice, Arnultovice, Čistecký Bolkov jeho věřitel Jan z Klenové, Janovic na Žinkově, Roupově a Žitíně. Již v roce 1616 naléhal další z věřitelů, kterým byl Jan Bernard z Fünfkirchen. Tento dluh na sebe vzala manželka

---

²¹⁹ JANÁČEK (pozn. 37) 21 sq.

²²⁰ WAGNER (pozn. 6) 239.

²²¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 170.

²²² MAŠEK (pozn. 39) 294.

²²³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

Hanibala Kateřina z Dubé, která nechala na Jana Bernarda převést svoji část panství. Hanibal z Valdštejna zemřel zadlužený 21. dubna roku 1622.

Jan Bernard se účastnil odporu proti císaři Ferdinandu II. Po bitvě na Bílé Hoře mu byl celý majetek zkonfiskován a Jan Bernard přišel o hrdlo. Takto nabytý majetek prodal císař v roce 1628 Albrechtu z Valdštejna, knížeti Frýdlantskému.

Druhá polovina hostinského panství, která zahrnovala druhou část zámku, polovina města Hostinného, ves Fořt, Prosečná, Lauterwasser, Javorník, Helfendorf, Malá Borovnice a Čermná patřila Hansi Křištofu z Valdštejna. Dědické nároky na majetek uplatnil v roce 1597. V roce 1610 postihlo město Hostinné rozsáhlý požár. Po něm nechal Jan Křištof obnovit kostel, zámek, faru, školu a pivovar.²²⁴ I zde se na obnově a výstavbě budov podílel Carlo Valmadi. Mimo Hostinné vystavěl v této době Valmadi zřejmě ještě dřevěný kostel ve Fořtě a nové školy ve vsích Čistá a Fořt.²²⁵

Manželkou Jana Křištofa byla Magdaléna z Ústí, dědička statku v Rochově. Všechny jejich děti zemřely v útlém věku, proto Jan Křištof převedl dědická práva na svoji manželku. Jan Křištof z Valdštejna zemřel ve Fořtě v roce 1616 a pochován byl 5. června 1616 v hostinském kostele. Majetek po zesnulém Janu Křištofu držela vdova Magdaléna do roku 1620, kdy prodali zemští komisaři na naléhání věřitelů polovinu zámku a panství Magdaleně Valdštejnské z Hodkova. Z utržené částky pak byla vyplacena Magdalena z Ústí a ostatní věřitelé. Magdalena Valdštejnská z Hodkova pak prodala ještě vdově Magdaleně z Ústí ves Čermnou.

Magdalena Valdštejnská z Hodkova byla dcerou Adama Abrahama Bohdaneckého z Hodkova. V roce 1617 si ji vzal za manželku Bartoloměj z Valdštejna. Ještě téhož roku však Bartoloměj umírá a hodkovské panství poté spravovala vdova sama. Magdalena odevzdala všechnen svůj majetek v závěti v roce 1625 své tetě Maruši Smrčkové, rozené Bořanovské z Býtešky. Kdy Magdalena Valdštejnská umřela není známo.

Obchod, který učinili královští komisaři s Magdalenou Valdštejnskou z Hodkova, se však nelíbil věřitelům, a proto byla smlouva zrušena. V roce 1622 byla sepsána nová smlouva, v níž byla prodána polovina zámku a města v Hostinném, tvrz a ves Fořt, ves Prosečná, Čistá, Javorník, Dolní Branná, Malá Borovnice a Čermná. Vše odkoupil Albrecht z Valdštejna. Ten nakonec získal i druhou polovinu města a celé ho pak vymanil ze zemského práva a připojil je ke svému frýdlantskému panství.

---

²²⁴ SEDLÁČEK (pozn. 36) 216.

²²⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

Magdaléna Valdštejská z Hodkova získala čtyři tisíce kop, ke kterým jí byl přidán statek ve Fořtu. K hostinskému panství přikoupil Albrecht ještě také Olešnici, kterou prodal jako léno Zdeňkovi z Valdštejna. Janu Křištofu prodal léno na ves Arnultovice, Čistecký Bolkov a Sejfy.²²⁶ Ani vůči své rodině neprojevoval v tomto směru žádné ohledy, neboť Zdeněk i Jan Křištof od něj vše zakoupili za plnou cenu. Zdeněk z Valdštejna a Jan Křištof z Valdštejna byli přitom Albrechtovými bratřenci.²²⁷

Albrecht z Valdštejna odebral všem městům svého knížectví právo vařit pivo. Hostinští nesměli od roku 1628 pálit ani kořalku. Na svých panstvích, hostinském panství nevyjímaje, tvrdou rukou razil cestu katolickému náboženství a potlačoval vyznání luteránské, které na Hostinsku praktikovali jeho předkové. Kdo neuposlechl nařízení o návratu ke katolické církvi, byl vystěhován a majetek propadl knížeti Albrechtu.²²⁸

Albrecht z Valdštejna byl v roce 1634 zavražděn císařskými důstojníky.²²⁹ Smrt knížete ukončila vládu frýdlantského knížectví na hostinském panství. To získal pod své spravování polní velitel Vilém Lamboj svobodný pán z Desenersu. Od roku 1635 jej již vlastnil jako dědičné. Jedinou podmínkou bylo, aby svému regimentu udělil jeden měsíc volna, a aby zaplatil osmnáct tisíc sedm set sedmdesát sedm florintů klášteru ve Valdicích.

Olešnice patřila z počátku k hostinskému panství. Samotný olešenský statek vznikl teprve v 16. století. Tuto část získal v roce 1590 Jindřich z Valdštejna, jehož otcem byl Jiří Valdštejn. Při dělení majetku mezi jeho syny připadl Jindřichu borovnický díl, který se skládal ze vsí Olešnice, Chotějovice a Brusnice. Za Jindřicha z Valdštejna dochází ke stavbě zámku v Nových Zámcích,²³⁰ který vystavěl stavebník Carlo Valmadi.²³¹ Jindřich z Valdštejna zemřel v roce 1600 a byl pohřben v kostele v Hostinném. Se svou manželkou Magdalénou, purkrabínkou z Donína, měl Jindřich syna Zdeňka a dceru Kateřinu. Jindřich Valdštejn dal mimo jiné obnovit kostel v Dolní Olešnici.²³² Přestavba a následná dostavba je také Valmadiho prací.²³³

---

²²⁶ SEDLÁČEK (pozn. 36) 216 sq.

²²⁷ LOUDA (pozn. 40) 37.

²²⁸ SEDLÁČEK (pozn. 36) 217.

²²⁹ MYSLIVEČEK (pozn. 42) 296.

²³⁰ SEDLÁČEK (pozn. 36) 217.

²³¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 194.

²³² SEDLÁČEK (pozn. 36) 218.

²³³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 166.

Jeho syn Zdeněk z Valdštejna, jenž měl za manželku Annu Marii, dceru Jáchyma Libšteinského z Kolovrat a na Rabštejně, se dostal do konfliktu s císařem Fridrichem poté, co se přidal na stranu stavovského povstání. Následkem pak přišel o polovinu svého majetku a Karel Lichtenstein, plnomocný místodržitel, prodal jeho panství v

roce 1623 Albrechtu z Valdštejna. Ten jej pak připojil ke svému frýdlantskému knížectví. Olešenské panství si Zdeněk odkoupil od Albrechta zpět, ale po jeho smrti toto panství Albrecht opět zabral. Vdově po Zdeňkovi dal sloupenský statek jako léno. Roku 1633 prodal Albrecht z Valdštejna olešenské panství Vilému Lambojovi z Desenersu. Poté, co po zavraždění Albrechta v Chebu získal Vilém i hostinské panství, spojil olešnické a hostinské panství v jedno území.²³⁴

Koupí hostinského panství Vilémem Lambojem zaniká hostinská větev Valdštejnů.

Do konce 17. století Valdštejnové mizí i ze svých posledních panství na Fořtě a Rudníku²³⁵ a tím končí dlouhá etapa jejich působení v Krkonoších a Podkrkonoší.

---

²³⁴ SEDLÁČEK (pozn. 36) 218.

²³⁵ LOUDA (pozn. 40) 37.

VII. STAVBY CARLO VALMADIHO

7.1. Dělení staveb

Stavby Carlo Valmadiho můžeme rozdělit celkem do třech skupin, přičemž se v jednotlivých skupinách liší svými stavebními prvky a úpravami, které prodělaly do dnešní doby.

První skupinu staveb tvoří objekty, které si do dnešní doby zachovaly svůj ráz, který jim vtiskl Carlo Valmadi.²³⁶ „Tyto stavby se vyznačují řadou společných formálních znaků, jako je stejný způsob řešení zaklenutí prostoru, shodné členění klenby s podtržením hloubky prostoru podélným vrcholem klenby jdoucím hřebenem, končícím v presbyteriu až u závěrového příčného hřebene, rozdělení prostoru v trojlodní jednolodí, vestavění trojstranných obvodových empor na toskánských sloupech, totožná profilace říms věží, lunetové římsy atd., které v souhrnu vytvářejí typický valmadiovský rukopis.“²³⁷ K této skupině, které se vyznačují těmito znaky, patří stavby kostela v Dolním Lánově, Dolní Olešnici, Maršově, Rudníku, Velichovkách, hřbitovní kostel v Hostinném, děkanský kostel, fara a radnice v Hostinném, fara v Chotěvicích a zámek v Nových Zámčích u Olešnice.

Druhou skupinu tvoří stavby, které nenesou typický valmadiovský rukopis. Nacházíme na nich ale určité rysy, které jsou shodné se stavbami první skupiny. K takovým stavbám se řadí ty, které nebyly realizovány na panství Valdštejnů, ale vznikaly ve stejné době a ve stavebním okruhu Valmadiho činnosti. Dále pak stavby, které vznikaly pro nemajetné lokální šlechtice, kteří si nemohli dovolit pozvat na své stavby finančně náročného stavitele, a proto spolupracovali s místním, cenově dostupným stavitelem. Posledním faktorem, který poukazuje na Valmadiho tvorbu, je fakt, že kamenné stavby byly v této lokalitě spíše výjimečné a s převážnou většinou se zde stavěly stavby dřevěné, které místní řemeslníci uměli stavět. Na kamenných stavbách bylo proto zapotřebí zkušeného stavitele, kterým v našem případě mohl být Carlo Valmadi. Ke stavbám druhé skupiny řadíme kostel v Horním Starém Městě, na Chlumku, Lanžově, dostavbu zámku v Horní Branné a dostavbu kostela a zámku ve Vrchlabí.

---

²³⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 171.

²³⁷ Ibidem.

Závěrečnou skupinu pak tvoří stavby, které se buď nedochovaly do dnešní doby nebo se dochovaly, ale byly dále upravovány nebo přestavovány. U takovýchto staveb je pravděpodobnost Valmadiho účasti stejná, jako u staveb druhé skupiny až na to, že zde nemůžeme prokázat s určitostí Valmadiho činnost. K těmto stavbám se řadí kostel v Dubenči, Chotěvicích, tvrz v Bílých Poličanech a Heřmanicích, radnice v Trutnově a zámek v Jilemnici a Hostinném.²³⁸

7.2. Stavby první skupiny

7.2.1. Kostel svatého Jakuba v Dolním Lánově

Kostel svatého Jakuba [10] byl postaven původně jako malá pohřební kaple²³⁹ mezi lety 1511 – 1518. Z této stavby se do dnešní doby dochovala ta část, která nyní slouží jako sakristie, presbyterium²⁴⁰ a zvonice, která původně stála samostatně.²⁴¹ Sakristie je sklenuta pozdně gotickou křížovou klenbou o rozsahu dvou polí. Hrušková žebra dosedají na konzoly, které jsou zdobeny listovou ornamentikou. Ve zdech presbytáře, které souvisejí se sakristií, jsou vsazeny dva reliéfy, které představují boj muže s medvědem. Nad reliéfem se nachází letopočet 1603, který dokládá ukončení stavby. Stejný letopočet pak nalezneme na jižní věži. Zde je letopočet 1603 na renesančním sloupovém portálu. V přízemí je věž s tímto portálem podklenuta pozdně gotickou křížovou klenbou. Klínová žebra této klenby vbíhají bez konzol do zdi.²⁴²

Podle Štěpána Stránského přestavoval a stavěl Valmadi kostel mezi lety 1599 – 1603.²⁴³ Jaroslav Wagner uvádí ve své práci, že Valmadi přišel na stavbu kostela až v březnu roku 1603.²⁴⁴

Valmadi musel nejprve řešit problém týkající se nepravidelnosti kostela. Ten vyřešil tak, že osu lodě posunul proti ose presbytáře [11]. Tím dosáhl toho, že se pilíře arkád v jižní lodi navázaly na půlkruhový vítězný oblouk. Kapli pak využil Valmadi pro

---

²³⁸ Ibidem 171 sq.

²³⁹ PRAŽÁK (pozn. 23) 93.

²⁴⁰ WAGNER (pozn. 6) 239.

²⁴¹ POCHE (pozn. 13) 300.

²⁴² WAGNER (pozn. 6) 239.

²⁴³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 171.

²⁴⁴ WAGNER (pozn. 6) 239.

sakristii a zvonici přetvořil na kostelní věž.²⁴⁵ I tak se však stavitel neubráníl půdorysné nepravidelnosti. Osa trojlodí kostela je posunuta o 1,2 m k severu oproti ose presbyteria.²⁴⁶ Kostel svatého Jakuba je trojlodní stavba s obdélnou lodí, polygonálním presbytářem, sakristií orientovanou na severní straně a jižní věží. Hlavní loď je sklenuta čtyřmi klenebními poli valené klenby s lunetami. Vrcholy jsou spojeny podélným hřebenem, který jde v samotném vrcholu klenby.²⁴⁷ Stejně je řešený i kostel v Rudníku.²⁴⁸ Vedlejší lodě jsou od lodě hlavní děleny pilíři, které obepínají celý kostel a tvoří tak emporu chrámu [12]. Pilíře přecházejí v toskánské sloupy. Klenby vedlejších lodí jsou křížové. Presbytář je zaklenut valenou klenbou, přičemž výseče jsou spojeny podélným hřebenem jdoucím vrcholem klenby. Věž je vystavěna na čtvercovém půdorysu. Jednotlivá patra jsou členěna kordonovou římsou pozdně gotické profilace. Na jižní straně je prolomena již zmiňovaným kamenným renesančním portálem půlkruhového tvaru, který je orámován po obou stranách toskánskými sloupy s kladím a trojúhelníkovým tympanonem. Zdi lodi jsou prolomeny na jižní a západní straně kostela prutovým portálem, který byl dokončen v roce 1599. Před jižním průčelím je vystavěna předsíň čtvercového půdorysu, která je taktéž prolomena prutovým pravoúhlým portálem. Průčelí jsou ukončena lunetovou římsou, která obepíná obvod celého kostela. Tato průčelí jsou prolomena okny tvaru lomeného oblouku a zasahují až do lunetové římsy [13]. Průčelí i lunety byly původně vyzdobeny Valmadiovými sgrafity. Do dnešní doby se nám zachovala pouze jejich torza, která jsou ještě překryta novou omítkou. Střecha lodi je sedlového typu, nad sakristií a kněžištěm je střecha valbová.

Až na novou omítku a plechovou střechu se kostel svatého Jakuba dochoval tak, jak jej vystavěl Carlo Valmadi.²⁴⁹

---

²⁴⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 171 sq.

²⁴⁶ WAGNER (pozn. 6) 239.

²⁴⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 172 – 178.

²⁴⁸ WAGNER (pozn. 6) 239.

²⁴⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 172.

7.2.2. Kostel svatého Jakuba v Dolní Olešnici

Kostel svatého Jakuba byl vystavěn v druhé polovině 16. století a patří k vrcholným stavbám Carlo Valmadiho [14]. Původně zde stála gotická stavba, která byla zřejmě dřevěná.²⁵⁰ Samotný kostel byl započat za Jiřího z Valdštejna. Ve stavbě pak pokračoval Karel z Valdštejna a dostavěl ho Hanibal z Valdštejna. Roku 1559 byly vystavěny obvodové zdi lodě a presbytáře, v roce 1589 sakristie a oratoř,²⁵¹ v roce 1608 byl kostel rozšířen o věž,²⁵² která je dělena kordonovými římsami na dvě patra,²⁵³ a v roce 1629 o předsíň, která stojí na severní straně kostela.²⁵⁴

Valmadi přišel do Dolní Olešnice v roce 1589.²⁵⁵ Stavba je jednolodní s polygonálním presbytářem, se severní předsíní, západní věží a jižní sakristií.²⁵⁶ Loď je sklenuta dvěma poli křížové klenby, jejíž hřebeny jsou zdůrazněny svojí výškou. Vrcholy klenby jsou spojeny podélným hřebenem, který je ve střední části přerušeny vložením hřebenových trojúhelníků, které jsou přetaty geometrickým obrazcem. Nad kruchtou a u triumfálního oblouku vytvářejí hřebeny příčné pásy, které jsou složeny z kosočtverců. Polygonální presbytář [15] je do lodi otevřený půlkruhovým obloukem a je zaklenut valenou klenbou, přičemž výseče jsou spojeny podélným hřebenem, který jde vrcholem klenby [16].²⁵⁷ Na plochách klenby se nachází erby Valdštejnů z 16. – 19. století.²⁵⁸ Velmi podobné sklenutí presbyteria nalezneme i v Dolním Lánově. Sakristie umístěná na jižní straně kostela je ukončena valenou klenbou s lunetami. V patře nad sakristií je oratoř, která je zaklenuta stejně jako sakristie. Severní předsíň kostela je ukončena křížovou klenbou a zdobí ji pravoúhlý portál [17]. Průčelí jsou plochého rázu a jsou ukončena lunetovou římsou, která vede kolem celé stavby. Římsa je zdobena sgrafitovou výzdobou,²⁵⁹ na motivy poprsí dvanácti apoštolů a Krista.²⁶⁰ Figurální motiv je dále doplněn rostlinným motivem.²⁶¹ Římsa byla dokončena v roce 1589,²⁶² o čemž nás informuje letopočet pod poprsím svatého Šimona [18]. Barva sgrafit je

---

²⁵⁰ KROPÁČEK (pozn. 16) 212.

²⁵¹ WAGNER (pozn. 6) 239 sq.

²⁵² POCHE (pozn. 13) 303.

²⁵³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 183.

²⁵⁴ POCHE (pozn. 13) 303.

²⁵⁵ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁵⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 178.

²⁵⁷ WAGNER (pozn. 6) 239.

²⁵⁸ POCHE (pozn. 13) 303.

²⁵⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 183.

²⁶⁰ PRAŽÁK (pozn. 23) 93.

²⁶¹ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁶² FLOUSKOVÁ (pozn. 25) 25.

hnědočervená, protože na jejich výrobu byl použit místní hnědočervený pískovec. Jsou proškrabována na bílou omítku a jsou dělena okny, která jsou hrotitá, neprofilovaná.²⁶³ Valmadi pracoval na škrabání sgrafit zřejmě sám.²⁶⁴ Stejně jako v Dolním Lánově, i zde okna zasahují do lunetové římsy.²⁶⁵

Kostel v Dolní Olešnici je pro nás významný nejen tím, že se dochoval do dnešní doby ve stavu, v kterém jej vystavěl Valmadi, ale i tím, že shrnuje všechny rysy, které jsou typické pro zmíněného vlašského stavitele, který pracoval pro Valdštejny z hostinnské větve. V pojetí vnitřního prostoru se Valmadi prakticky nelišil od pojetí ostatních stavitelů své doby. Co je na Valmadim tak originální, je řešení exteriéru, na který přenesl zámecké a palácové prvky české renesance. Na chrámovou architekturu tak vložil lunetovou římsu a figurální a rostlinnou [19] sgrafitovou výzdobu.²⁶⁶

7.2.3. Kostel svatého Václava v Rudníku

Kostel svatého Václava v Rudníku byl vystavěn na místě starší stavby²⁶⁷ zřejmě ze 14. století.²⁶⁸ Současná stavba vznikla mezi lety 1598 – 1602 za Hanibala z Valdštejna [20].²⁶⁹ Znak tohoto pána a jeho manželky je umístěn nad pozdně gotickým portálem vstupního vchodu do kostela.²⁷⁰ I na tomto kostele najdeme celou řadu společných znaků, které napovídají, že se jedná o dílo Carlo Valmadiho. Také zde musel stavitel řešit problém dostavby chrámu do dispozice, která byla určena starší stavbou.

Když Valmadi na stavbu v Heřmanových Sejfech přišel,²⁷¹ byly vystavěny části nynější sakristie a věže. Stejně jako v Dolním Lánově, i zde vyřešil Valmadi situaci tím, že posunul osu hlavní lodě oproti ose presbytáře [21]. Tak se navázaly toskánské sloupy jižní empory přímo na vítězný oblouk.²⁷² Loď kostela obdélného tvaru je sklenuta valenou klenbou. Lunety v této klenbě dosahují až k její vrcholné části. Ve vrcholu

---

²⁶³ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁶⁴ FLOUSKOVÁ (pozn. 25) 25.

²⁶⁵ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁶⁶ KROPÁČEK (pozn. 16) 213.

²⁶⁷ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁶⁸ POCHE (pozn. 15) 262.

²⁶⁹ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁷⁰ PRAŽÁK (pozn. 23) 94.

²⁷¹ Dříve Heřmanovy Sejfy, dnes Rudník.

²⁷² STRÁNSKÝ (pozn. 18) 183.

klenby je pak podélný vrcholový hřeben.²⁷³ Patky klenby dosedají na přízední pilíře.²⁷⁴ I zde nacházíme polygonální presbyterium, které je do hlavní lodi otevřené triumfálním obloukem půlkruhového typu. Presbytář je zaklenut valenou klenbou, přičemž výseče jsou spojeny vrcholovým hřebenem [22]. Sakristie s oratoří nacházející se na severní straně kostela jsou také zaklenuty valeně. Jižní předsíň je ukončena křížovou klenbou a prolomena portálem lomeného typu. Empory, které jsou vztyčeny v lodi kostela, jsou zaklenuty valenou klenbou s lunetami. Průčelí plošného charakteru, které byly zřejmě původně vyzdobeny sgrafity, jsou ukončeny lunetovou římsou, která opět obíhá kolem celého kostela [23]. Hrotitá okna téměř zasahují do lunetové římsy kostela. Střecha na kostele je sedlového typu. Jižní čtyřboká věž je dělena kordovanými římsami na dvě patra. Stavba byla definitivně hotova k roku 1602. Při opravách v roce 1896 byla původně půlkruhová okna nahrazena okny hrotitými tak, jak je známe dnes.²⁷⁵

Na jižní straně nalezneme náhrobky Hanibala z Valdštejna a jeho manželky Kateřiny Berkové z roku 1598.²⁷⁶

7.2.4. Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Horním Maršově

U tohoto kostela se literatura rozchází v zasvěcení a místě, kde stojí. Štěpán Stránský,²⁷⁷ Emanuel Poche,²⁷⁸ Pavel Vlček s kolektivem,²⁷⁹ Jaroslav Wagner,²⁸⁰ Karel Kuča²⁸¹ i Eliška Šamánková²⁸² jej řadí k zasvěcení Panně Marii Nanebevzaté a jako místo stavby uvádějí buď Maršov III či Dolní Maršov, kdežto Václav Pražák mu dává zasvěcení svatého Bartoloměje a stavbu umísťuje do Horního Maršova.²⁸³ Autoři první skupiny se mýlí v místě stavby, autor druhého názoru uvádí správné místo, ale chybuje v zasvěcení kostela.

---

²⁷³ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁷⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 183.

²⁷⁵ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁷⁶ POCHE (pozn. 15) 263.

²⁷⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

²⁷⁸ POCHE (pozn. 14) 358.

²⁷⁹ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

²⁸⁰ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁸¹ KUČA (pozn. 21) 168.

²⁸² ŠAMÁNKOVÁ (pozn. 7) 93.

²⁸³ PRAŽÁK (pozn. 23) 93.

Na místě dnešní stavby stál původně kostel dřevěný,²⁸⁴ vystavěný v roce 1568. Sloužil zde protestantské církvi.²⁸⁵ Nynější objekt byl postaven na popud Hanibala z Valdštejna v roce 1605 [24].²⁸⁶

Kostel je řešený podobně jako u jiných Valmadiho staveb. Jedná se o trojlodí s polygonálním presbytářem, které je od hlavní lodě dělený půlkruhovým vítězným obloukem [25]. Polygonální presbytář je zaklenut valenou klenbou, přičemž výseče jsou spojeny podélným hřebenem, který prochází vrcholem klenby. Prostor hlavní lodi je zaklenut valenou klenbou s lunetami. Boční lodě nesou klenbu křížovou. Klenba pod bočními emporami je valená, opět doplněná lunetami²⁸⁷ a spojena hřebenem jdoucím ve vrcholu [26]. Hrany této klenby pak vytvářejí diamantové vzorce. Empory jsou neseny hranolovými pilíři, které v patře přecházejí v toskánské sloupy a dále nesou celou klenbu síňového prostoru hlavní lodi [27].²⁸⁸ Hudební kruchta je v tomto případě dvoupatrová.²⁸⁹ Sakristie s oratoří doléhají na presbytář severní stranou a jsou zaklenuty křížovou klenbou.²⁹⁰ Průčelí kostela jsou plochá a prolomená lomenými okny,²⁹¹ která jsou zasazena v hlubokých špaletách.²⁹² Původně byla průčelí vyzdobena sgrafity a ukončena lunetovou římsou, která však byla v 19. století stržena²⁹³ a nahrazena římsou pravoúhlé dispozice. Na západní straně se ke kostelu přimyká jednou stranou věž. Je jednopatrová, prolomená jednoduchým segmentovým vchodem. Kordonové římsy zde nenalezneme.²⁹⁴ Celý kostel je zastřešen vysokou sedlovou střechou, která nad kněžištěm přechází ve střechu valbovou.²⁹⁵

---

²⁸⁴ POCHE (pozn. 14) 358.

²⁸⁵ KUČA (pozn. 21) 168.

²⁸⁶ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁸⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

²⁸⁸ WAGNER (pozn. 6) 240.

²⁸⁹ PRAŽÁK (pozn. 23) 93 sq.

²⁹⁰ WAGNER (pozn. 6) 241.

²⁹¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

²⁹² WAGNER (pozn. 6) 241.

²⁹³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

²⁹⁴ WAGNER (pozn. 6) 241.

²⁹⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

7.2.5. Kostel Proměnění Páně ve Velichovkách

Kostel Proměnění Páně byl vystavěn kolem roku 1616 Hanibalem z Valdštejna.²⁹⁶ Tato stavba je zřejmě poslední Valmadiho realizací, kterou vykonal za svůj život [28]. Kostel je jednolodní stavba. Kněžiště je opět polygonální. Věž je umístěna na západní straně. Sakristie na straně jižní.²⁹⁷ Svou dispozicí kostel ve Velichovkách připomíná stavbu kostela v Dolní Olešnici [29]. Hlavní loď je sklenuta valenou klenbou. Lunety klenby se stýkají ve vrcholu klenby. Zde jsou pak spojeny podélným hřebenem, který probíhá od věže až k triumfálnímu oblouku. Presbytář je opět polygonální a zaklenutý valenou klenbou, která je ve vrcholu spojena podélným hřebenem. V západní části byla vystavěna zpěvácká kruchta nesená dvěma toskánskými sloupy.²⁹⁸ Kruchta je podklenuta křížovou klenbou, sakristie a podvěží je zaklenuto stejně jako kruchta.²⁹⁹ Věž, která ke kostelu přiléhá, je jednopatrová, hranolovitá a prolomená hrotitým pozdně gotickým portálem o jednom prutu.³⁰⁰ Stejný portál nalezneme i v Rudníku.³⁰¹ Kordovaná římsa na věži je fabionová.³⁰² Plošná průčelí byla zřejmě vyzdobena sgrafitovou výzdobou a až do roku 1930 ukončena lunetovou římsou. Okna, která prolomila průčelí, jsou novodobou úpravou.³⁰³ Jsou hrotitá a mírně špaletová.³⁰⁴ Loď je ukončena sedlovou střechou. Presbytář pokrývá typ střechy valbové. Stavbu zdůrazňuje věž vystavěná na západní straně chrámu.³⁰⁵ Kostel byl upravován ještě v druhé polovině 18. století, v 19. století a naposledy v roce 1930.³⁰⁶

---

²⁹⁶ WAGNER (pozn. 6) 241.

²⁹⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

²⁹⁸ WAGNER (pozn. 6) 241.

²⁹⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

³⁰⁰ WAGNER (pozn. 6) 241.

³⁰¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

³⁰² WAGNER (pozn. 6) 241.

³⁰³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

³⁰⁴ POCHE (pozn. 5) 328.

³⁰⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 185.

³⁰⁶ POCHE (pozn. 15) 192.

7.2.6. Hřbitovní kostel v Hostinném

Hřbitovní kostel se do dnešní doby bohužel nedochoval tak, jak jej vystavěl Valmadi. V polovině 18. století byl celý kostel přestavěn [30].³⁰⁷ Stavba měla nezvyklou jiho – severní orientaci a byla vystavěna v roce 1589.³⁰⁸ Při úpravách byla stržena lunetová římsa kolem celého obvodu kostela. Také krov byl stržen. Kostel byl rozšířen směrem na sever a na západě byla vystavěna nová obvodová zeď. Takto vzniklé dvojloďí bylo zastřešeno. Průčelí pak bylo sjednoceno v jeden volutový štít.³⁰⁹ „Z původní renesanční stavby se zachovalo ve východní lodi nynějšího kostela kamenné obvodové zdivo s piliřovými příložkami, tři pilíře vzniklé prolomením původní západní stěny, tři pole valené klenby s lunetami spojené třemi příčnými a jedním podélným hřebenem, půlkruhový triumfální oblouk, vestavěná hudební kruchta, která pravděpodobně přecházela v trojstranné empory, a část kamenného renesančního půlkruhového portálu původně orámovaného toskánskými sloupy s kladím a trojúhelníkovým tympanonem [31].“³¹⁰ Původní Valmadiho stavba byla zřejmě jednolodním prostorem, ukončená polygonálním presbytářem, jak je pro Valmadiho tvorbu typické. Průčelí ukončovala lunetová římsa, která obepínala celý kostel. Pokryta byla zřejmě sgrafitovou rustikou. Věž stála samostatně. Střecha nad presbytářem byla valbová, nad lodí pak vysoká sedlová. Pokud srovnáme tuto stavbu a stavbu kostela v Dolním Lánově, zjistíme, že obě stavby nesou řadu společných prvků, které dávají tušit, že bývalý hřbitovní kostel je prací Carlo Valmadiho.³¹¹

7.2.7. Děkanský kostel Nejsvětější Trojice v Hostinném

Stejně jako v případě kostela v Dolním Maršově, tak se i zde literatura rozchází v zasvěcení kostela. Pavel Vlček,³¹² Emanuel Poche,³¹³ Jiří Kropáček,³¹⁴ Václav Pražák³¹⁵ a Karel Kuča³¹⁶ uvádějí zasvěcení Nejsvětější Trojici. Štěpán Stránský,³¹⁷

---

³⁰⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 178.

³⁰⁸ STRÁNSKÝ / BARTOŠ (pozn. 10) 202.

³⁰⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 178.

³¹⁰ Ibidem.

³¹¹ Ibidem.

³¹² VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 127) 684.

³¹³ POCHE (pozn. 13) 443.

³¹⁴ KROPÁČEK (pozn. 16) 209.

³¹⁵ PRAŽÁK (pozn. 23) 88.

³¹⁶ KUČA (pozn. 21) 226.

Jaroslav Wagner³¹⁸ a Eva Šamánková³¹⁹ uvádějí zasvěcení kostela Panně Marii. Kostel je dnes zasvěcen Nejsvětější Trojici [32].³²⁰

Kostel byl založen jako raně gotický někdy kolem roku 1270. Přestavěn byl po požáru roku 1539, v roce 1559 přestavěn presbytář.³²¹ Z původní stavby se dochovaly v presbytáři válcové přípory, klenba věže a portál orientovaný na jižní straně.³²² Valmadi přišel na stavbu kostela v roce 1572. Stejně jako v Rudníku a Dolním Lánově byl Valmadi postaven před problém, jak zakomponovat svoji stavbu do dispozice, která již byla dána starou stavbou. Valmadiho omezovala samostatně stojící věž, dále část sakristie a presbytáře. Stejně jako u již zmiňovaných staveb vyřešil Valmadi problém tak, že posunul osu lodě oproti ose presbytáře [33]. Obě části oddělil opět půlkruhovým vítězným obloukem. Mezi lety 1572 – 1600 provedl Valmadi přestavbu věže, dále pak dostavěl obvodové zdivo lodi, které prolomil lomenými okny bez kružeb.³²³ Později však byly kružby do oken osazeny [34]. Zdivo uzavřel pod krovem lunetovou římsou, která byla po celém obvodu kostela. Není však jisté, zda-li římsu pokryl sgrafitovou výzdobou. Věž Valmadi rozdělil do několika pater kordovanými římsami. Tu pak zakončil osmibokým patrem, na kterém vytvořil pozdně gotické zábradlí, které je členěno plaménkovou kružbou mezi opěrnými pilíři. Tyto pilíře jsou vyzdobeny bodlákovým motivem.³²⁴ Jak přesně vypadala stavba kostela kolem roku 1600, není známo. Zřejmě ale stál již presbytář a obvodové zdi lodě, které byly ukončeny trámovým stropem.³²⁵ V roce 1610 zachvátil kostel požár, po kterém Valmadi přistoupil k dalším stavebním úpravám. Původní trámový strop vystřídala renesanční křížová klenba usazená na patkách přízemních renesančních konzol a na válcovitých pilířích vystavěných v prostoru lodi [35].³²⁶ Při požáru spadla lunetová římsa a sgrafita průčelí kostela. Valmadi lunetovou římsu nahradil římsou renesančně profilovanou.³²⁷ V roce 1877 byl kostel zrestaurován.³²⁸

---

³¹⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 186.

³¹⁸ WAGNER (pozn. 6) 241.

³¹⁹ ŠAMÁNKOVÁ (pozn. 7) 93.

³²⁰ http://www.diecezch.cz/dieceze/hostinne/hostinne/nejsvetejsi_trojice/, vyhledáno 16. 4. 2008.

³²¹ KUČA (pozn. 21) 226.

³²² WAGNER (pozn. 6) 241.

³²³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 186.

³²⁴ Ibidem.

³²⁵ WAGNER (pozn. 6) 241.

³²⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 186.

³²⁷ WAGNER (pozn. 6) 241.

³²⁸ KUČA (pozn. 21) 226.

7.2.8. Fara děkanství v Hostinném

Fara děkanství byla původně středověká stavba, která stávala při západní městské bráně.³²⁹ Tento objekt byl zbourán v roce 1518, o čemž nás informuje farní kronika. Ihned se však započalo se stavbou nové fary, která byla dokončena již v roce 1525. Byla to zřejmě přízemní budova, která se napojovala na hradební zeď. V roce 1550 však po ničivém požáru zbyly z fary pouze obvodové zdi.³³⁰ Teprve k roku 1578 bylo přistoupeno k budování nové fary [36].³³¹ Donátorem stavby byl Jiří z Valdštejna. Valmadi využil ke své stavbě základy staré budovy, kterou vyzdvihl do výšky jednoho patra. Dispozice stavby nesla už typické renesanční formy [37]. Jednou stranou byla fara opět připojena k hradbám. Pravou stranu stavby vyplňuje rozsáhlý mázhaus s dvouramenným schodištěm. Vlevo jsou dvě místnosti umístěné za sebou. Všechny prostory přízemí jsou zaklenuty křížovou renesanční klenbou, jen jedna malá místnost má klenbu valenou s lunetami. V patře jsou stropy ploché, bez klenutí. Okna fary jsou pouze na jižní a východní straně budovy a mají jednoduchou renesanční profilaci. Na jižní straně je fara prolomena jednoduchým pravoúhlým portálem.³³² Průčelí, která směřovala k městu, byla uzavřena vysokými štíty. Průčelí a štít pak oddělovala lunetová římsa. Štíty jsou dnes děleny toskánskými pilastry do dvou pater a jsou pokryta figurálním a ornamentálním sgrafitem [38]. V 18. století byly odstraněny tři vysoké volutové štíty a místo nich zde byly vystavěny vikýře. Faru zachvátil v roce 1610 požár, po kterém bylo staré sgrafito překryto sgrafitem novým, jednodušším. Dnešní vzhled fary je z poslední přestavby z poloviny 18. století, kdy byla nahrazena lunetová římsa klasickou nízkou barokní římsou. Sgrafitová výzdoba byla překryta štukovými omítkami. Při této přestavbě byl objekt rozšířen směrem na západ o přízemní křídlo.³³³ Fara později prošla ještě drobnými úpravami v 19. a první čtvrtině 20. století.³³⁴

---

³²⁹ Ibidem.

³³⁰ WAGNER (pozn. 11) 176.

³³¹ POCHE (pozn. 13) 443.

³³² WAGNER (pozn. 11) 176.

³³³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 188.

³³⁴ WAGNER (pozn. 11) 177.

7.2.9. Radnice v Hostinném

Radnice stojí na západní straně náměstí [39]. Tato plocha byla vyměřena pravděpodobně mezi lety 1270 – 1280.³³⁵ Z původní pozdně gotické stavby z roku 1525 se dochovaly dva portálky v přízemí a jedno okno v podloubí.³³⁶ Z těchto dvou portálků je jeden blízký západnímu portálu kostela v Dolním Lánově. Nalezneme zde letopočet 1591.³³⁷ Radnice byla nejméně třikrát přestavována a to v letech 1550, 1570 a 1591. Radnice je součástí řadové zástavby náměstí.³³⁸ Popudem k obnově v roce 1550 bylo vyhoření budovy po požáru města. Valmadi přišel na stavbu v roce 1572. Na základech dvou starších gotických domů vyzvedl budovu o jednom patře, kterou pojal v rámci renesanční dispozice s předstupující, v přízemí čtyřhrannou, v patrech osmibokou, věží [40]. Tento způsob navržení věže Valmadi použil ještě u několika dalších staveb, například na děkanském kostele v Hostinném či na kostele ve Zdoňově. Dispozice průčelí je vyvážena ještě loubím, které celkovou kompozici vyvažuje [41].³³⁹

Valmadi působil na stavbě radnice ve stejných letech jako na stavbě děkanského kostela. Zásahy, které prováděl Valmadi nejdou přesně určit, protože existuje jen minimum pramenů k této problematice.³⁴⁰

Na loubí navázal stavitel mázhaus se schodištěm a s pravidelně řazenými místnostmi obdélníkového tvaru. Místnosti přízemí jsou zaklenuty valenou klenbou s lunetami. Stejný způsob dělení místností se objevuje i v patře, které je plochostropé. Na stavbě fary děkanství v Hostinném použil Valmadi taktéž v patře plochostropé uzavření místností. Čelní průčelí prolomil stavitel půlkruhovým loubím o dvou polích. Okna v prvním patře mají klasickou renesanční profilaci. Průčelí bylo zřejmě ukončeno lunetovou římsou tak, jak je pro Valmadiho tvorbu typické. Nad touto římsou zřejmě byly volutové nebo trojúhelníkové štíty.

Hostinné zasáhl v roce 1610 další požár. Do jaké míry však byla zasažena radnice, popřípadě jakého rozsahu byly její případné úpravy, se neví.³⁴¹ Průčelí vyzdobil Valmadi zřejmě sgrafity, která se mohla shodovat se sgrafity v Dolní Olešnici či děkanské fary v Hostinném.³⁴²

---

³³⁵ KROPÁČEK (pozn. 16) 208.

³³⁶ KUČA (pozn. 21) 225.

³³⁷ WAGNER (pozn. 6) 242.

³³⁸ PRAŽÁK (pozn. 23) 87.

³³⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 192.

³⁴⁰ WAGNER (pozn. 6) 242.

³⁴¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 192 – 194.

³⁴² WAGNER (pozn. 6) 242.

Nejvyšší patro prošlo barokní úpravou. Na věži jsou dvě postavy Rolandů, bájných ochránců tržišť.³⁴³ V roce 1912 bylo přistoupeno k romantické úpravě radnice, při které bylo odstraněno sgrafitové kvádrování z věže. Také byla překryta bosáž arkád podloubí.³⁴⁴

7.2.10. Zámek v Nových Zámčích u Olešnice

Počátky výstavby zámku spadají do roku 1590 a jsou spojeny se jménem Jindřicha z Valdštejna. Stavbu dokončil Hanibal z Valdštejna mezi lety 1607 – 1608. Zámek byl původně jednopatrová stavba.³⁴⁵ Valmadi, který v té době byl již trvale usazený v Hostinném, musel stavbu vyřešit co nejlevnější možnou cestou, protože Valdštejnové neměli příliš mnoho financí pro stavbu zámku [42]. Celkovou kompozici navrhl do tvaru písmene L [43]. Ve východním průčelí vytvořil arkádový ochoz spolu s nárožní šestibokou věží [44]. Místnosti nad přízemím jsou sklenuty buď křížově nebo valenou klenbou s lunetami. Patra pak ukončil plochými stropy stejně jako na radnici v Hostinném a faře hostinnského děkanství. Průčelí prolomil renesančními okny, nad kterými byla zřejmě opět lunetová římsa a trojúhelníkové nebo volutové štíty. Vše pak zřejmě pokryl sgrafitovou výzdobou.³⁴⁶ Zámek prošel v následujících stoletích značnými úpravami. V polovině 17. století zámek barokně upravil Vilém Lamboy. Další úpravy zámku spadají do let 1880 – 1890,³⁴⁷ kdy byl zámek pseudorenesančně upraven.

7.2.11. Fara v Chotěvicích

Chotěvicí fara je renesanční jednopatrová obdélníková stavba [45].³⁴⁸ Někteří němečtí badatelé řadí stavbu fary do roku 1567. Valmadi zde pracoval někdy na přelomu 16. a 17. století.

---

³⁴³ PRAŽÁK (pozn. 23) 87.

³⁴⁴ WAGNER (pozn. 6) 242.

³⁴⁵ VLČEK (pozn. 22) 393.

³⁴⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 196.

³⁴⁷ VLČEK (pozn. 22) 393.

³⁴⁸ POCHE (pozn. 13) 529.

Fara má proporce čistě renesančního charakteru. Půdorysná dispozice objektu má velmi blízko ke stavbě děkanství v Hostinném [46]. Střed chotěvické fary tvořil původně mázhaus. Stejně jako v případě hostinnské fary a radnice i zde bylo dvouramenné schodiště. Po stranách mázhausu pak bylo po jedné klenuté místnosti. Patro chotěvické fary mělo stejnou dispozici místností jako přízemí, až na ploché stropy, které nalezneme na již zmiňovaných stavbách v Hostinném. Celý objekt byl zřejmě ukončen lunetovou římsou. Západní, východní a jižní průčelí byla prolomena jednoduchými renesančními okny. Na jižní straně se nacházel jednoduchý pravoúhlý portál. Severní strana neměla okna, možná však byla prolomena dalším jednoduchým pravoúhlým portálem, kterým se mohlo vstupovat na hřbitov. Na průčelích se ve fragmentech dochovala kvádrová sgrafitová výzdoba, která se svým provedením velice blíží sgrafitům na faře v Hostinném [47].

Dnešní podobu dala faře přestavba v 18. století. Tehdy byla budova, která měla čtyři okenní osy, doplněna ještě o další dvě osy východním směrem. Lunetová římsa byla stržena a nahrazena novou, barokní. Vestavěním zdi v mázhausu vznikla vstupní chodba. Některé klenby byly sneseny a některé ploché stropy naopak zaklenuty.³⁴⁹

7.3. Stavby druhé skupiny

7.3.1. Kostel svatého Václava v Horním Starém Městě

Kostel svatého Václava je nejstarší památkou Starého města, které je dnes součástí Trutnova. Kostel je poprvé doložen písemně v roce 1313. Za husitských bojů byl kostel v roce 1424 vypálen a v roce 1431 obnoven. V době reformace byl kostel luteránský. Kdy přesně však k odvrácení od katolictví došlo přesně nevíme.³⁵⁰ Při opravě v roce 1431 byla ponechána dispozice s pravoúhlým kněžištěm, také bylo využito několik starých článků stavby.³⁵¹

To, že se na této stavbě Valmadi podílel, se dá předpokládat z faktu, že je tento stavitel považován za autora přestavby trutnovské radnice, která byla prováděna v téže době.

---

³⁴⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 196.

³⁵⁰ Ibidem. 170.

³⁵¹ WAGNER (pozn. 6) 244.

Kostel je jednolodní orientovaná stavba s pravoúhlým presbytářem [48]. Renesanční přestavba, která byla prováděna v roce 1581 začlenila do nové stavby zmiňovaný presbytář. Věž, která je dnes součástí průčelí, byla také začleněna do nové dostavby. Lod' kostela byla zakončena plochým kazetovým stropem. Průčelí byla prolomena půlkruhovými okny a vyzdobena sgrafity,³⁵² která jsou místy patrná pod narušenou omítkou. Barva sgrafit byla červenobílá.³⁵³ Zřejmě v této době byl zbudován i půlkruhový portál věže.³⁵⁴ V počátcích 18. století dostal kostel novou barvu a nové zastřešení.³⁵⁵

7.3.2. Kostel svatého Václava na Chlumku

První písemná zmínka o tomto místě je z roku 1295, kdy papež potvrzuje ciriakům držení kostela v Pardubicích a na Chlumku.³⁵⁶ Kolem poloviny 14. století byla kaple zbořena a nahrazena kostelem zasvěceným svatému Václavu. Dnešní kostel vznikl kolem roku 1580. Donátorem byl stejně jako v Lanžově Jan Bedřich z Hustířan.³⁵⁷

Stavba je jednolodně orientovaná [49]. Kněžiště je polygonální.³⁵⁸ Z renesanční přestavby se dochoval celý vnitřní prostor. Klenba hlavní lodě je zaklenuta valeně³⁵⁹ a doplněna lunetami. Presbytář je také zaklenutý valenou klenbou. Výseče klenby jsou spojeny hřebenem, který jde celým vrcholem klenby. Před polygonem závěru se tento hřeben paprskovitě rozvětňuje do stran. Tento způsob klenby je jiný, než je pro Valmadiho typické, ale je pravděpodobné, že si právě v kostele svatého Václava vyzkoušel nově pojaté zaklenutí, které pak využíval u dalších staveb. Presbytář je od lodě oddělen půlkruhovým vítězným obloukem. V lodi je vystavěna trojstranná renesanční kruchta, která je nesena šesti toskánskými sloupy [50]. Podklenuta je křížovými hřebínkovými klenbami.³⁶⁰ Zábradlí celé kruchty je vyplněno čtyřmi čtvercovými poli.

---

³⁵² STRÁNSKÝ (pozn. 18) 196.

³⁵³ WAGNER (pozn. 6) 244.

³⁵⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 196.

³⁵⁵ WAGNER (pozn. 6) 244.

³⁵⁶ POCHE (pozn. 5) 108.

³⁵⁷ WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁵⁸ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 197.

³⁵⁹ WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁶⁰ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 197.

V roce 1702 proběhly na kostele barokní úpravy, při kterých byl upraven západní štít, prolomen hlavní portál, zdi byly zesíleny opěrnými pilíři a půlkruhová okna byla nahrazena okny segmentovými.³⁶¹

7.3.3. Kostel svatého Bartoloměje v Lanžově

První písemná zmínka o kostele svatého Bartoloměje je z roku 1270.³⁶² Kostel byl původně románský, zřejmě z poloviny 12. století. Z této doby se dochovaly architektonické prvky na jižní fasádě. Přestavěn byl na konci 16. století³⁶³ za pánů z Hustiřan.

Valmadiho účast na přestavbě tohoto kostela není stejně jako ve většině případů doložitelná písemnými prameny. Štěpán Stránský se však domnívá, že pro Valmadiho účast na této stavbě hovoří jednak fakt, že Lanžov tvořil hranici, která od sebe oddělovala poličanskou a dubeneckou část hostinnského panství, a také to, že Lanžov leží na komunikační spojnici mezi Bílými Poličany a Dubencem. Jestliže tedy Valmadi realizoval stavby jak v Bílých Poličanech, tak i v Dubenci, je dosti pravděpodobné, že zároveň s těmito stavbami realizoval i přestavbu kostela v Lanžově.³⁶⁴ Pokud je datace Emanuela Pocheho, který přestavbu datuje do konce 16. století,³⁶⁵ správná, je tedy více než pravděpodobné, že se na stavbě Valmadi účastnil.

Kostel svatého Bartoloměje je jednoduchá jednoduše orientovaná stavba [51]. Presbytář je řešen polygonálně. Západnímu průčelí dominuje věž. Na straně severní je ke kostelu přimknuta kaple. Loď kostela pochází z románské stavby a je ukončena plochým stropem. Třístranná renesanční kruchta je podpírána toskánskými sloupy. Presbytář a loď dělí půlkruhový vítězný oblouk. Průčelí presbytáře je prolomeno hrotitými okny. Přejechod mezi zdí presbytáře a střechou je vyplněn lunetovou římsou. Průčelí presbytáře mohlo být pokryto sgrafitovou výzdobou.³⁶⁶

---

³⁶¹ WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁶² http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.eudeska.cz/images/starosta_lanzov.jpg&imgrefurl=http://www.eudeska.cz/radnice/index.php%3Fid%3Dlanzov4472e0e2013b2&h=507&w=840&sz=323&hl=cs&start=1&um=1&tbnid=knzU93mfrqGQtM:&tbnh=88&tbnw=145&prev=/images%3Fq%3Dlan%25C5%25BEov%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN, vyhledáno 17. 4. 2008.

³⁶³ POCHE (pozn. 14) 208.

³⁶⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 197.

³⁶⁵ POCHE (pozn. 14) 208.

³⁶⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 197.

7.3.4. Kostel Nejsvětější Trojice ve Zdoňově

Kostel Nejsvětější Trojice je poprvé připomínán v roce 1350. Již k roku 1384 je uváděn jako kostel farní. Stavba kostela je z lomového kamene.³⁶⁷ Z původní gotické stavby je v dnešní hmotě zdíva začleněna část jižního portálu a obvodového zdíva. Současná podoba kostela je z doby kolem roku 1600 [52]. Jako stavebník je doložen Adam Bohdanecký z Hodkova.³⁶⁸ Kostel je pojatý jako jednolodní prostor s věží v západním průčelí a severní sakristií [53]. Loď je zaklenuta valenou klenbou s lunetami, přičemž je ještě klenba členěna lehkými hřebeny, které vytvářejí jemnou síť [54]. Presbytář je opět polygonální a je stejně jako loď uzavřen valenou klenbou. Hrany klenebních výsečí jsou ukončeny hřebeny, které tak vytvářejí pozoruhodnou síť nepravidelných kosodélníků.³⁶⁹ V lodi se nachází renesanční empora. Nesena je kamennými toskánskými sloupy a půlkruhovými arkádami. V západní části lodi je dvoupatrová. Empora je zaklenuta křížovou klenbou.³⁷⁰ Věž kostela je třípatrová na čtvercovém půdoryse. Od třetího patra je věž osmiboká, zakončena báňovitou střechou.³⁷¹ Sakristie s přilehlou oratoří je zaklenuta křížovou klenbou s hřebeny křížové profilace. Okna kostela jsou lomená a jsou zasazena do hlubokých špalet. V jižním průčelí se nachází hlavní portál, který je lomený, doplněný dvěma pruty hruškovitého typu. Prostor mezi obvodovou zdí a střechou je oddělen lunetovou římsou.³⁷² Střecha na lodi je sedlová a nad presbytářem přechází v typ střechy valbové. Nároží stavby jsou bosována³⁷³ v pískovcovém kameni.³⁷⁴

Štěpán Stránský, Václav Pražák, ani Jaroslav Wagner ve svých pracích kostel Nejsvětější Trojice ve Zdoňově nezahrnují ke stavbám, které patří do okruhu Valmadiho tvorby. Naopak Emanuel Poche,³⁷⁵ Jarmila Krčálová,³⁷⁶ Eva Šamánková,³⁷⁷ Pavel Vlček s kolektivem³⁷⁸ a Bohuslav Syrový³⁷⁹ jej řadí k tvorbě vlašského stavitele. I když kostel ve Zdoňově nebyl nikdy součástí valdštejnského panství, pro Valmadiho

---

³⁶⁷ CECHNER (pozn. 4) 330.

³⁶⁸ POCHE (pozn. 15) 359.

³⁶⁹ WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁷⁰ POCHE (pozn. 15) 359.

³⁷¹ CECHNER (pozn. 4) 331.

³⁷² WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁷³ POCHE (pozn. 15) 359.

³⁷⁴ CECHNER (pozn. 4) 331.

³⁷⁵ POCHE (pozn. 15) 359.

³⁷⁶ KRČÁLOVÁ (pozn. 8) 24.

³⁷⁷ ŠAMÁNKOVÁ (pozn. 7) 93.

³⁷⁸ VLČEK / NAŇKOVÁ / ZAHRADNÍK / VÍTOVSKÝ / HILMER et al. (pozn. 27) 684.

³⁷⁹ SYROVÝ (pozn. 12) 270.

tvorbu mluví několik shodných architektonických prvků. K těm nejvýraznějším patří lunetová římsa, polygonální presbytář, věž, která je ze čtyřbokého půdorysu převedena v půdorys osmiboký, empora na toskánských sloupech, tvar oken a zaklenutí presbytáře.

Pokud je Valmadi skutečně stavitelem kostela ve Zdoňově, provedl zaklenutí lodě na principu síťové renesanční klenby takovým způsobem, který u žádné jeho jiné stavby nemá obdoby. Klenba zde neběží v diagonálních formách, ale tak, že se hřebeny kleneb vlnitě prohýbají a vytvářejí na klenbě obrazce prohnutých kosočtverců a sférických trojúhelníků.³⁸⁰

7.3.5. Zámek v Horní Branné

Stavba zámku byla započata za Zdeňka z Valdštejna, který do té doby sídlil na Štěpanickém hradě.

Se stavbou bylo započato podle Pavla Vlčka³⁸¹ po roce 1557. Štěpán Stránský³⁸² a Emanuel Poche³⁸³ přisuzují počátek stavby již k roku 1533.

Zdeňk z Valdštejna se dostavění sídla nedočkal, protože v roce 1574 zemřel. Zámek tak dostavěla jeho manželka Marie z Martinic, která jej také nechala vyzdobit renesančními sgrafity. Zámek byl původně dvoupatrovou stavbou, ukončenou věžičkou na hřebenu střechy. Průčelí směrem do nádvoří mělo přízemní kolonádu se čtverhrannými sloupy. Zdivo bylo zdobeno ornamentálními a figurálními sgrafity. V roce 1646 byl při nájezdu švédských vojsk zámek vypálen. Celé druhé patro i s věžičkou shořelo, protože mělo dřevěnou konstrukci. Po obnově bylo ponecháno přízemí po stavební stránce tak, jak bylo rozvrženo před vypálením. Zbytky druhého patra byly sneseny.

Pro Valmadiho účast na stavbě zámku hovoří fakt, že stavba byla provedena pro Valdštejny z lomnické větve, kteří byli blízcí příbuzní pánů z Hostinného.

Do dnešní doby se tedy zámek zachoval jako jednopatrová obdélníková budova, která má na svých bocích vysoké štíty [55]. V severním průčelí je otevřená přízemní arkáda. Arkády jsou zaklenuty křížovou hřebínkovou klenbou [56]. Chodba prvního patra je sklenuta stejným způsobem jako arkády. Místnosti přízemí i prvního patra jsou

---

³⁸⁰ WAGNER (pozn. 6) 243.

³⁸¹ VLČEK (pozn. 22) 250.

³⁸² STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

³⁸³ POCHE (pozn. 13) 403.

zaklenuty valeně s lunetami nebo křížovou hřebínkovou klenbou. Zámek je prolomen typickými renesančními okny s nadokenními římsami. Ve vysokých štítech po stranách budovy nadokenní římsy chybí. Portály jsou jednoduché pravoúhlé s ostěním s renesanční profilací a nadpražními římsami. Severní a východní fasáda byla pokryta sgrafitovou výzdobou rostlinného a figurálního tématu³⁸⁴ na motivy šlechtického a selského života. Některá sgrafita jsou doplněna o vysvětlující nápisy.³⁸⁵ Tato sgrafitová výzdoba jeví formální shody se sgrafitovou výzdobou na kostele svatého Jakuba v Dolná Olešnici a děkanství v Hostinném. Jak rozsáhle se Valmadi účastnil i na samotné stavbě zámku, se dnes nedá určit, protože neexistují žádné prameny, které by na jeho práci poukazovaly.³⁸⁶

7.3.6. Zámek ve Vrchlabí

V roce 1533 získal Vrchlabí Krištof z Gendorfu a brzy přistoupil k výstavbě zámku.³⁸⁷ Je třeba zmínit, že mezi Krištofem z Gendorfu a Valdštejnem z Hostinného byla značná rivalita. Oba rody se zabývaly horní činností v Podkrkonoší a tvořili si tak přímou konkurenci. Jejich spory často končily i ozbrojenými konflikty.³⁸⁸

Zámek byl stavěn mezi lety 1545 – 1546.³⁸⁹ Pavel Vlček však uvádí, že existuje prokazatelný záznam, že se na stavbě pracovalo ještě v roce 1548.³⁹⁰ K roku 1575 vyhořel³⁹¹ Mezi lety 1605 – 1614 byl zámek obnoven.³⁹² Že se Valmadi účastnil na stavbě zámku, poukazuje fakt, že vrchlabští řemeslníci vypomáhali Valmadimu se stavbou kostela v Dolním Lánově.

Samotný zámek je dvoupodlažní budova obdélného půdorysu³⁹³ s rohovými věžemi [57]. Obnova z let 1605 – 1614 byla prováděna pro Viléma Miřkovského ze Stropčic.³⁹⁴ V renesanční dispozici jsou provedeny přízemní místnosti, které jsou pravidelně rozmístěny kolem ústředního prostoru. Tento prostor je ukončen valenou klenbou s lunetami. Ostatní místnosti jak v přízemí, tak v patře, jsou plochostropé.³⁹⁵ „Bosovaná

---

³⁸⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

³⁸⁵ LUŠTINEC (pozn. 20) 27.

³⁸⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

³⁸⁷ VLČEK (pozn. 22) 503.

³⁸⁸ LOUDA (pozn. 40) 37.

³⁸⁹ POCHE (pozn. 15) 275.

³⁹⁰ VLČEK (pozn. 22) 503.

³⁹¹ KROPÁČEK (pozn. 16) 192.

³⁹² POCHE (pozn. 15) 275.

³⁹³ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

³⁹⁴ VLČEK (pozn. 22) 503.

³⁹⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

průčelí přízemí jsou mimo okna prolomena na osách objektu portály, hladká průčelí pater jsou prolomena obdélnými nebo čtverečnými renesančními okny.³⁹⁶

V jakém rozsahu se Valmadi stavby účastnil, dnes bohužel nelze zjistit.³⁹⁷ Další úpravy objektu proběhly v roce 1684 za Pavla Morzina, v roce 1820, kdy byla mimo jiné odstraněna nápisová deska Krištofa z Gendorfu. Poslední úpravy byly provedeny v roce 1890 [58].³⁹⁸

Badatel Štěpán Stránský předpokládá Valmadiho tvorbu na vrchlabském zámku zřejmě jako jediný.³⁹⁹ Pavel Vlček tento fakt také uvádí, ale pouze v souvislosti se zmínkou předpokladu Štěpána Stránského.⁴⁰⁰

7.3.7. Kostel ve Vrchlabí

O účasti na kostele ve Vrchlabí se můžeme jen domnívat. Štěpán Stránský usuzuje, že Valmadi se účastnil na této stavbě v souvislosti s jeho pravděpodobnou účastí na dostavbě části zámku. Kostel dnes bohužel již nestojí.⁴⁰¹

7.4. Stavby třetí skupiny

7.4.1. Město Hostinné

Město leží dvanáct kilometrů západně od Trutnova. Vzniklo na území trutnovského manského kraje přibližně v druhé polovině 13. století. První doložitelná zmínka je z roku 1270. K roku 1316 je doložený hrad. V roce 1521 koupil hostinské panství od Jana z Vartemberka Zdeněk Valdštejn. V roce 1610 zachvátilo město rozsáhlý požár, po kterém bylo přistoupeno k celkové obnově města. Právě v tuto dobu se zde angažoval Carlo Valmadi.⁴⁰²

---

³⁹⁶ Ibidem.

³⁹⁷ Ibidem.

³⁹⁸ VLČEK (pozn. 22) 503 sq.

³⁹⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

⁴⁰⁰ VLČEK (pozn. 22) 503 sq.

⁴⁰¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

⁴⁰² BAHLCKE / WINFRIED / EBERHARD / POLÍVKA (pozn. 26) 140.

Hostinné je z celého trutnovského regionu nejbohatším městem na renesanční stavby, i když ty jsou dnes zakryty novějšími fasádami, popřípadě přestavbami. Renesančně bylo město přestavováno třikrát a to v roce 1550, 1570 a 1591.⁴⁰³ I přes tyto stavební úpravy si však město zachovalo středověkou strukturu. Současnou půdorysnou dispozici získalo město hlavně po požárech v roce 1550 a 1610. Na starých gotických základech byly vystavěny měšťanské domy renesanční půdorysné dispozice⁴⁰⁴ nebo domy, kde se snoubí gotické tradice s tradicemi renesančními.⁴⁰⁵ Velká většina těchto domů měla zděná přízemí, která byla do náměstí otevřena arkádovým loubím [59].

To, že se v Hostinném mohlo v takovém měřítku stavět, nebylo náhodné. Hospodářská prosperita města byla koncem 16. století na úrovni, která neměla ve své době v tomto regionu obdoby a předčila dokonce i královské město Trutnov.

Pro Valmadiho účast na stavbách těchto domů svědčí stará vyobrazení města, která ukazují měšťanské domy na náměstí i v jeho těsné blízkosti s renesančními štíty a římsami. Některé domy byly dokonce vyzdobeny sgrafity.⁴⁰⁶ V samotných domech můžeme dodnes vidět renesanční portály a mázhausy [60]. Příkladem je dům číslo popisné sedmdesát jedna, kde se dodnes dochoval pozdně gotický profilovaný portál s renesančními medailony,⁴⁰⁷ či dům číslo popisné čtyřicet s klenutým loubím s přetínajícími se hřebínky.⁴⁰⁸

Štěpán Stránský přisuzuje Valmadimu i úpravu fortifikací.⁴⁰⁹ Samotné hradby jsou doložené v roce 1383. Město mělo bránu Horní, doloženou v roce 1526, Dolní, která je doložena rokem 1456, Sejfská a Labská, datovaná k roku 1517. Kolem roku 1669 byly hradby opravovány. Městské hradby se postupně bouraly, naposledy v roce 1928.⁴¹⁰ Štěpán Stránský předpokládá, že Valmadi opravoval a následně vyzdobil sgrafity Horní bránu.⁴¹¹

---

⁴⁰³ PRAŽÁK (pozn. 23) 87.

⁴⁰⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

⁴⁰⁵ PRAŽÁK (pozn. 23) 87.

⁴⁰⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 198.

⁴⁰⁷ PRAŽÁK (pozn. 23) 87.

⁴⁰⁸ POCHE (pozn. 15) 443.

⁴⁰⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 165.

⁴¹⁰ KUČA (pozn. 21) 225.

⁴¹¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 169.

7.4.2. Zámek v Hostinném

Na místě zámku stal původně hrad, který vznikl okolo roku 1270 a byl začleněn do západní části městského opevnění. Poprvé je hrad písemně doložen v roce 1316. Hrad postupně střídal majitele, až jej k roku 1521 spolu s hostinským panstvím získal Zdeněk z Valdštejna. Renesanční úpravy započaly za Jindřicha Valdštejna a pokračovaly za jeho syna Hanibala. Další pozdně renesanční úpravy byly provedeny po roce 1610.⁴¹² Zámek byl po renesanční úpravě dvoupatrový a stál na půdorysu písmena U [61]. Měl dvůr a nárožní věže. Byl obohacen vysokými renesančními štíty, které byly zřejmě doplněny sgrafitovou výzdobou, stejně jako celý zámek. Dnes nalezneme na budově fragmenty sgrafita bosovaného typu.

Zda Valmadi doplnil stavbu i lunetovou římsou, není jisté.⁴¹³ Zámek prošel během svého života mnoha úpravami. Byl proměněn v pivovar a v roce 1835 v papírenský závod. Do dnešní doby se z budovy dochovalo jen několik málo fragmentů, které vypovídají o dlouhé historii tohoto objektu [62].⁴¹⁴

Stavební činnost na hostinském zámku přisuzuje Valmadimu Štěpán Stránský⁴¹⁵ a Pavel Vlček.⁴¹⁶

7.4.3. Radnice v Trutnově

První písemné zmínky o radnici nacházíme v roce 1329. Radnice byla zřejmě postavena již o něco dříve a stávala uprostřed náměstí až do roku 1583, kdy ji zachvátil požár. Na svém původním místě nebyla již obnovena. V roce 1589 koupila městská rada dům na náměstí s mohutnými opěrnými sloupy, které stály v průčelí. Do náměstí byla stavba otevřena loubím o třech obloucích.

Přestavba, které se zřejmě účastnil Carlo Valmadi, byla zahájena v roce 1591 a to přestavbou starého masivního domu.⁴¹⁷ Ze zápisu z Hüttelovy kroniky se dozvídáme, že se stavby účastnil Carol Wahl von Arnau.⁴¹⁸ Jak radnice přesně vypadala dnes nevíme. Ze starých vyobrazení vyplývá, že snad byla jednopatrová obdélného půdorysu. Do

---

⁴¹² VLČEK (pozn. 22) 259.

⁴¹³ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

⁴¹⁴ VLČEK (pozn. 22) 259.

⁴¹⁵ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 202.

⁴¹⁶ VLČEK (pozn. 22) 259.

⁴¹⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 202.

⁴¹⁸ HÜTTEL (pozn. 14) folio 266 a.

náměstí byla otevřena vysokým renesančním štítem. Průčelí byla proražena obdélníkovými okny a zdobena sgrafity na motivy bosovaného zdiva. Fragменты původního sgrafita byly na radnici odkryty v roce 1925 [63]. Při rekonstrukci budovy v osmdesátých letech bylo rozhodnuto o obnovení sgrafitové výzdoby na boční a zadní straně radnice. Po požáru v 19. století byla čelní strana novogoticky přestavěna [64].⁴¹⁹

Badatelé Joachim Bahlcke, Winfried Eberhard a Miloslav Polívka⁴²⁰ přestavbu radnice přisuzují přímo Carlo Valmadimu stejně jako Štěpán Stránský.⁴²¹

7.4.4. Zámek v Rudníku

Zámek stál na východní straně od kostela. Stavbu financoval Hanibal z Valdštejna spolu se svojí manželkou. Zámek byl zřejmě jednopatrová budova na obdélném půdorysu a byl blízký zámku v Horní Branné. Průčelí bylo vyzdobeno sgrafity, která se dochovala v malých fragmentech. Jestli měl zámek lunetovou římsu stejně jako vedlejší kostel, který stavěl také Valmadi, se dnes neví. V 19. století byl zámek přestavěn na pivovar.⁴²²

7.4.5. Lovecký zámeček ve Fořtu

Vznik zámečku spadá do počátku 17. století. Stavba byla zřejmě značně podobná stavbám zámku v Rudníku a Horní Branné. Zámeček však brzy zaniknul a do dnešní doby se ze stavby nezachovalo bohužel nic.⁴²³

7.4.6. Tvrz v Bílých Poličanech

Tvrz v Bílých Poličanech byla přestavěna někdy kolem roku 1583. Stavbu nechala přestavět vdova po Jiřím z Valdštejna⁴²⁴ Alena z Lobkovic.⁴²⁵ Emanuel Poche

---

⁴¹⁹ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

⁴²⁰ BAHLCHE / EBERHARD / POLÍVKA (pozn. 21) 563.

⁴²¹ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 202.

⁴²² Ibidem.

⁴²³ Ibidem.

⁴²⁴ Ibidem.

řadí vznik stavby do roku 1580.⁴²⁶ Později byla tvrz s renesančními úpravami začleněna do barokní přestavby,⁴²⁷ která byla provedena v roce 1725. V 19. století byl zámek dále upravován [65].⁴²⁸

7.4.7. Tvrz v Heřmanicích

Stavba tohoto objektu byla postavena v sedmdesátých letech 16. století. Finančně stavbu zaštilil⁴²⁹ Vilém z Valdštejna.⁴³⁰ Tvrz byla jednoduchou stavbou. V pozdější době však objekt bohužel zanikl.⁴³¹

7.4.8. Kostel v Chotěvicích

Kostel byl přestavěn ke konci 16. století zřejmě zároveň s přestavbou zdejší fary. V 19. století zachvátil kostel rozsáhlý požár, po kterém bylo přistoupeno ke stržení starého kostela a zbudování zcela nového.⁴³²

7.4.9. Kostel v Dubenci

Kostel byl založen již v roce 1343 Hynkem z Náchoda.⁴³³ Ke konci 16. století prošel stavebními úpravami, na kterých se pravděpodobně účastnil i Carlo Valmadi.⁴³⁴ Stavba byla zničena švédskými vojsky v roce 1645.⁴³⁵ Proto bylo přistoupeno k barokní úpravě, ve které kostel známe dnes [66].⁴³⁶

---

⁴²⁵ SEDLÁČEK (pozn. 36) 214.

⁴²⁶ POCHE (pozn. 9) 75.

⁴²⁷ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

⁴²⁸ POCHE (pozn. 9) 75.

⁴²⁹ Ibidem.

⁴³⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Albrecht_z_Vald%C5%A1tejna, vyhledáno 18. 4. 2008.

⁴³¹ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

⁴³² Ibidem.

⁴³³ <http://www.dubenec.cz/?page=kost>, vyhledáno 18. 4. 2008.

⁴³⁴ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

⁴³⁵ <http://www.dubenec.cz/?page=kost>, vyhledáno 18. 4. 2008.

⁴³⁶ STRÁNSKÝ (pozn. 10) 202.

7.4.10. Zámek v Jilemnici

Jilemnické panství vzniklo roku 1492, kdy se oddělilo ze štěpanické větve. Hynku z Valdštejna byla přidělena jilemnická tvrz a horní polovina města. Dolní polovina města připadla Heníku z Valdštejna. Tuto část nechal přimknutou ke štěpanickému panství. Na místě dnešního zámku stávala tvrz zřejmě z poloviny 15. století. Písemně je doložena k roku 1492. V roce 1574 se o ní stále mluví jako o tvrzi. Někdy po tomto datu však byla přestavěna na renesanční zámek dvoukřídlé dispozice s nárožní šestibokou věží. Zámek prošel již v roce 1716 stavebními úpravami. Areál zámku se dále podstatně změnil po roce 1788 a 1838, kdy jej zachvátil mohutný požár. Mezi lety 1895 – 1898 byl zámek pseudorenesančně upraven a dále rozšířen [67].⁴³⁷

Z dnešní stavby se již téměř nedá vyčíst, zda-li se Carlo Valmadi skutečně této stavby účastnil. Štěpán Stránský však při zkoumání starších vyobrazení zámku došel k názoru, že v některých detailech i celkovým způsobem řešení stavby připomíná tento objekt zámek v Nových Zámcích.⁴³⁸

---

⁴³⁷ KUČA (pozn. 21) 667.

⁴³⁸ STRÁNSKÝ (pozn. 18) 202.

VIII. ZÁVĚR

I v závěru je důležité upozornit na velké nedostatky v tématu zabývajícím se stavitelem Carlo Valmadim, stejně jako na nesrovnalosti v literatuře, která se o tomto staviteli zmiňuje. Přínosné by bylo, věnovat se tématu hlouběji a ve větších souvislostech. V první řadě je zapotřebí, pokusit se prokázat skutečné místo rodiště stavitele, které je stále nejasné. K tomu by bylo dobré, věnovat se problematice přímo v oblasti, z které Valmadi pocházel a zde bádát nad místními prameny, které by snad situaci ohledně konkrétního původu Carlo Valmadiho objasnily.

Další nevyřešenou otázkou je příchod a stavební působení Valmadiho v pražském prostředí. Není vůbec zřejmá situace, kdy Valmadi do Prahy přišel nebo pod kým pracoval. V tomto směru by nám mohly poskytnout informace staré prameny. Otázce příchodu a působení vlášských stavitelů se již věnoval Zikmund Winter a Karel Šmrha. Je však s podivem, že ani jeden ve svých pracích jméno Carlo Valmadiho neuvádí. Je možné, že důkazy shořely při rozsáhlých požárech, které Prahu několikrát zasáhly? Nebo byl Valmadi tak nevýraznou osobou, která by nestála za zmínku v zápisech? Pokud by však Valmadi působil pouze jako podružný stavitel, není pravděpodobné, že by si ho Valdštjenové zvolili jako svého stavitele na Hostinsku.

Značné množství otázek je i kolem jména Antonia Valmaga ve spojení se jménem Carlo Valmadi a to sice v možnosti, zda nemůže být Antonius Valmago, který je zmiňován na účtech ze stavby Rožmberského paláce, zkomoleninou jména Carlo Valmadi. Zatím však existují pouze dohady, zda se může jednat o jednu a tutéž osobu.

I stavební působení Valmadiho na Lobkovickém paláci je zatím neprůkazné. Jisté formy na této stavbě ukazují na Valmadiho tvorbu. I jméno stavebníka Jana Lobkovice dává podnět k myšlence, že vlášský stavitel byl na této stavbě činný, a že si ho zde vybrala jako stavitele dcera Jana, Marie Magdalena Lobkovicová.

V rámci pražského a hostinského prostředí by bylo zajímavé zpracovat téma, do jaké míry stavitel ovlivnilo v jeho další tvorbě na Hostinsku právě pražská tvorba a jaké vazby můžeme vidět mezi jeho stavbami v dnešním severočeském regionu a jeho předpokládanou stavení účastí na Lobkovickém paláci, popřípadě dalšími stavbami, které by se mu daly v Praze přisoudit.

Je jisté škoda, že se do dnešní doby zabýval otázkou Carlo Valmadiho na Trutnovsku a Hostinsku pouze Štěpán Stránský. Tato kapitola života vlášského stavitele je stále neprozkoumána. Právě badatel Štěpán Stránský nastínil složitost problematiky

působení Valmadiho v této části Čech. Neexistují téměř žádné prameny, které by pátrání po této osobě ulehčovaly. Bylo by zapotřebí zmapovat stavby Carlo Valmadiho a jejich vývoj v průběhu let podrobněji. Důsledně se pokusit prokázat účast Valmadiho na všech stavbách, které mu jsou doposud přisuzované a popřípadě doplnit chybějící stavby.

Je smutnou skutečností, že stavby tohoto významného stavitele jsou dnes až na výjimky v žalostném stavu. Správcem většiny objektů je římskokatolická církev, která bohužel nemá dostatečné množství finančních zdrojů na opravy a údržbu.

Soubor staveb vlašského stavitele Caro Valmadiho patří k vrcholům českého renesančního stavitelství a bylo by velkou chybou, kdyby je současná generace nedokázala uchovat pro generace následující.

IX. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

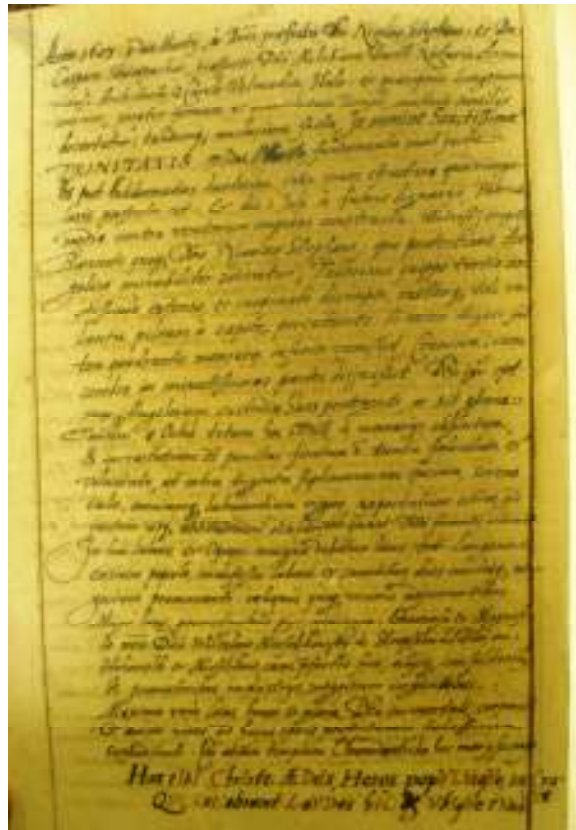

1. Simon HÜTTEL: Trutnovská kronika, fol. 266 a, 1591, Trutnov, Státní okresní archiv Trutnov, inv. č. 12, kniha č. 9.

2. Simon HÜTTEL: Trutnovská kronika, fol. 267 a, 1591, Trutnov, Státní okresní archiv Trutnov, inv. č. 12, kniha č. 9.

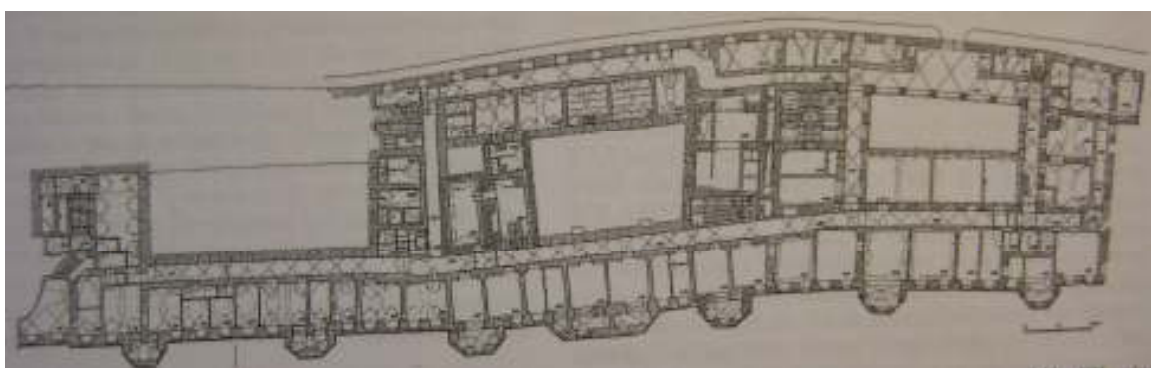
3. Valerius BEYER: Farní kronika Dolního Lánova, fol. 26, 1603, Dolní Lánov, Státní okresní archiv Trutnov, inv. č. 1, kniha č. 1.

4. Území u severoitalských jezer.

5. Praha, Rožmberský palác, dnes ústav šlechtičen, 1545 – 1560, pohled od jihu.

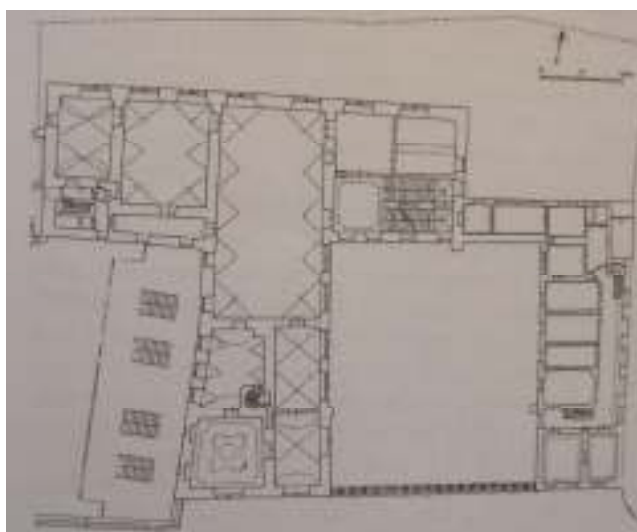
6. Praha, Rožmberský palác, dnes Ústav šlechtičen, 1545 – 1560, půdorys přízemí.

7. Praha, Rožmberský palác, dnes Ústav šlechtičen, 1545 – 1560, kresba paláce z roku 1738, pohled od severu.

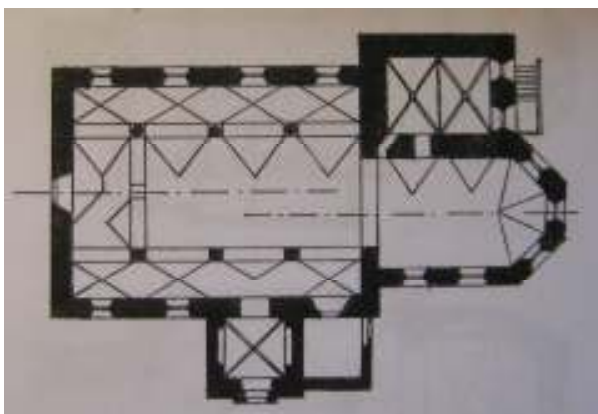
8. Praha, Lobkovický, dnes Schwarzenberský palác, kolem roku 1560, pohled od severu.

9. Praha, Lobkovický, dnes Schwarzenberský palác, kolem roku 1560, půdorys.

10. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, pohled od východu.

11. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, půdorys.

12. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, severní strana kostela.

13. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, pohled na lunetovou římsu od severu.

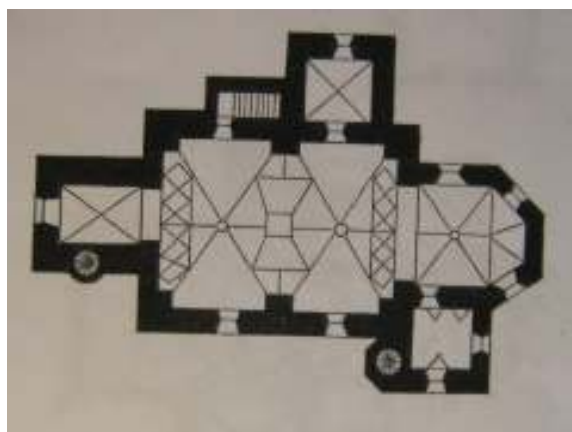
14. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, pohled od severu.

15. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, polygonální zaklenutí kněžiště, pohled od severu.

16. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, klenba presbytáře.

17. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, půdorys.

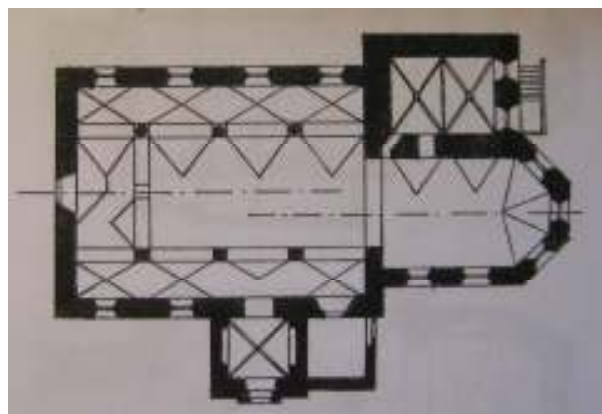
18. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, detail figurálního sgrafita s letopočtem ukončení stavební fáze Carlo Valmadiho, pohled od severu.

19. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, pohled od jihu.

20. Rudník, kostel sv. Václava,
1589 – 1602, pohled od západu.

21. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602, půdorys.

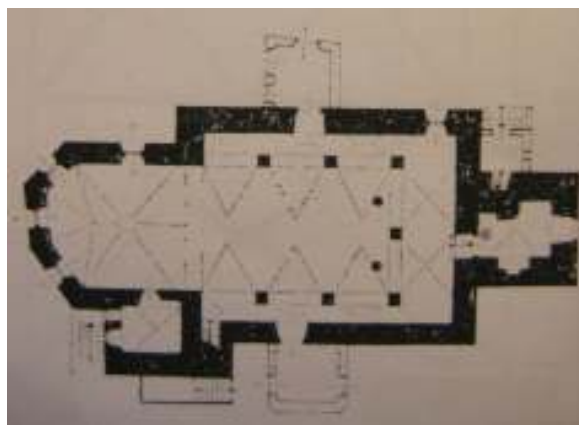
22. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602, klenba
presbytáře.

23. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602,
lunetová římsa presbytáře, pohled od východu.

24. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, pohled od západu.

25. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, půdorys.

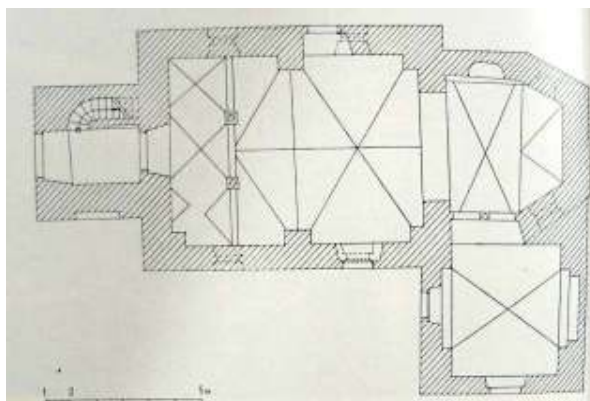
26. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, klenební pole empory.

27. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, pohled na severní emporu kostela.

28. Velichovky, kostel Proměnění Páně, 1616, pohled od jihu.

29. Velichovky, kostel Proměnění Páně, 1616, půdorys.

30. Hostinné, bývalý hřbitovní kostel, 1598, pohled od západu.

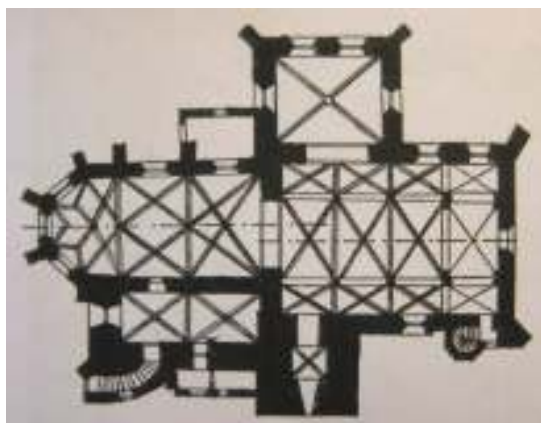

31. Hostinné, bývalý hřbitovní kostel, 1598, původní portál kostela.

32. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, pohled od východu.

33. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, půdorys.

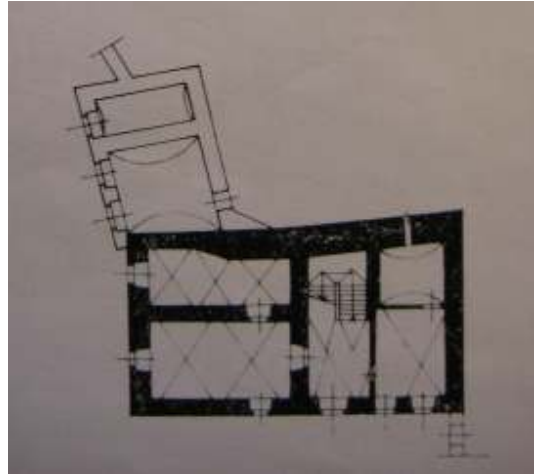
34. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, hrotitá okna, pohled od jihu.

35. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, interiér.

36. Hostinné, fara děkanství, 1578, pohled od východu.

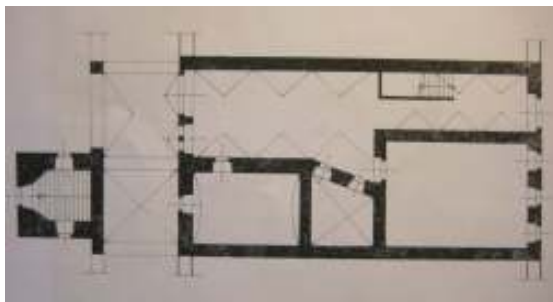
37. Hostinné, fara děkanství, 1578, půdorys.

38. Hostinné, fara děkanství, 1578, sgrafita štítu, pohled od jihu.

39. Hostinné, radnice, po 1572, pohled od východu.

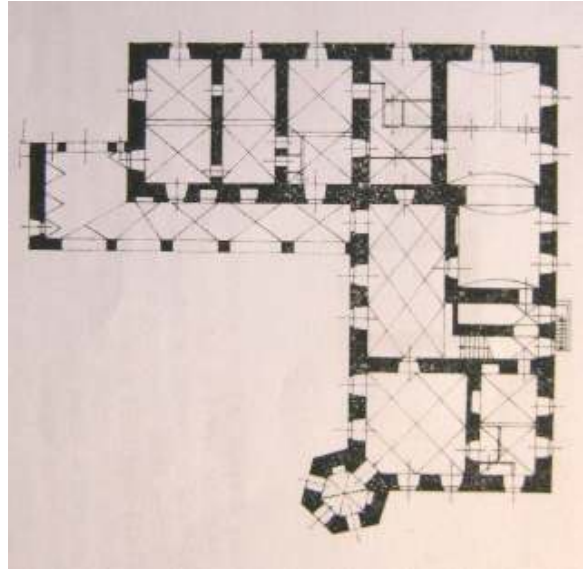
40. Hostinné, radnice, po 1572, půdorys.

41. Hostinné, radnice, po 1572, loubí s gotickým oknem a portálem.

42. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, pohled od východu.

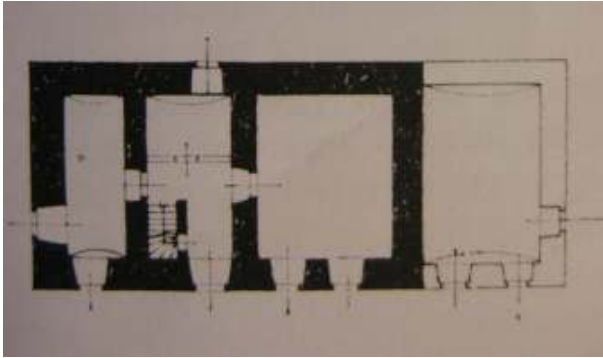
43. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, půdorys.

44. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, arkády zámku.

45. Chotěvice, fara, přibližně 1567, pohled od západu.

46. Chotěvice, fara, přibližně 1567, půdorys.

47. Chotěvice, fara, přibližně 1567, detail sgrafita severního průčelí.

48. Chlumek, kostel sv. Václava, 80. léta 16. století, pohled od severozápadu.

49. Chlumek, kostel sv. Václava, 80. léta 16. století, zpěvácká kruchta.

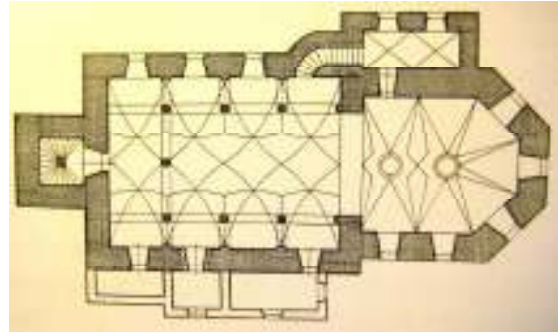
50. Lanžov, kostel sv. Bartoloměje, konec 16. století, pohled od jihozápadu.

51. Trutnov Horní Staré Město, kostel sv. Václava, 1581, pohled od jihovýchodu.

52. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, pohled od východu.

53. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, půdorys.

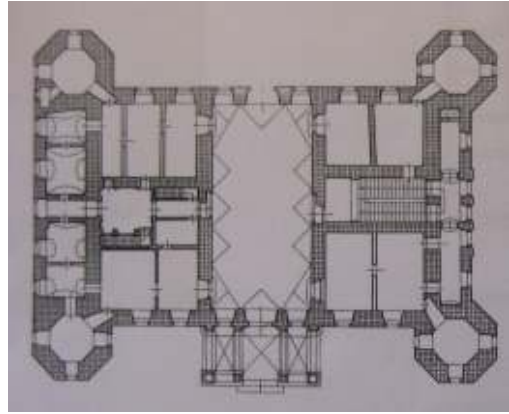
54. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, klenba lodi.

55. Horní Branná, zámek, 80. léta 16. století, pohled od jihozápadu.

56. Horní Branná, zámek, 80. léta 16. století, arkády zámku, pohled od severu.

57. Vrchlabí, zámek, 1605 – 1614, půdorys.

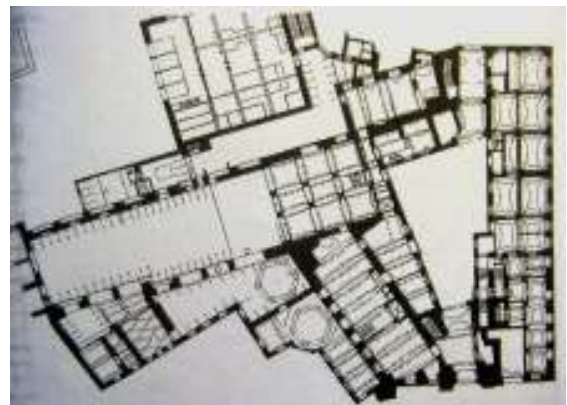
58. Vrchlabí, zámek, 1605 – 1614, půdorys.

59. Hostinné, 1550 a 1610, renesanční loubí náměstí.

60. Hostinné, 1550 a 1610, renesanční portál v loubí na náměstí.

61. Hostinné, zámek, Carlo Valmadi konec 16. a počátek 17. století, půdorys.

62. Hostinné, zámek, Carlo Valmadi konec 16. a počátek 17. století , pohled od východu.

63. Trutnov, radnice, 1591, pohled od západu.

64. Trutnov, radnice, 1591, pohled od západu.

65. Bílé Poličany, bývalá tvrz, okolo 1583, pohled od severu.

66. Dubenec, kostel sv. Josefa, Carlo Valmadi
kolem roku 1600, pohled od západu.

67 Jilemnice, zámek, Carlo Valmadi druhá polovina
16. století, pohled od jihu.

X. SEZNAM VYOBRAZENÍ

1. Trutnovská kronika, fol. 266 a, 1591, Trutnov, Státní Okresní archiv, inv. č. 12, kniha č. 9. Foto: autor.
2. Trutnovská kronika, fol. 267 a, 1591, Trutnov, Státní Okresní archiv, inv. č. 12, kniha č. 9. Foto: autor.
3. Farní kronika Dolní Lánov, fol. 26, 1603, Trutnov, Státní Okresní archiv, inv. č. 1, kniha č.1. Foto: autor.
4. Území u severoitalských jezer. Reprodukce z časopisu: Karel ŠMRHA: Vlašští stavitelé v Praze a jejich druzi (1530 – 1620), in: *Umění XXIV*, 1976, 162.
5. Praha, Rožmberský palác, dnes Ústav šlechticů, 1545 – 1560, půdorys přízemí. Reprodukce z internetu: <http://www.archfoto.cz/fotografie/688-praha-prazsky-hrad-ustav-slechticu>, vyhledáno 25. 4. 2008.
6. Praha, Rožmberský palác, dnes Ústav šlechticů, 1545 – 1560, půdorys přízemí. Reprodukce z knihy: Pavel VLČEK (ed.): *Umělecké památky Prahy IV*, Praha 2000, 200.
7. Praha, Rožmberský palác, dnes Ústav šlechticů, 1545 – 1560, kresba paláce z roku 1738, pohled od severu . Reprodukce z knihy: Pavel VLČEK (ed.): *Umělecké památky Prahy IV*, Praha 2000, 198.
8. Praha, Lobkovický, dnes Schwarzenberský palác, kolem roku 1560, pohled od severu. Reprodukce z internetu: <http://www.fab.cz/data/reference/cs/schwarzenbersky-palace.jpg>, vyhledáno 25. 4. 2008.
9. Praha, Lobkovický, dnes Schwarzenberský palác, kolem roku 1560, půdorys. Reprodukce z knihy: Pavel VLČEK (ed.): *Umělecké památky Prahy IV*, Praha 2000, 421.
10. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, pohled od východu. Foto: autor.
11. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 172.
12. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, severní strana kostela. Foto: autor.
13. Dolní Lánov, kostel sv. Jakuba, 1603, pohled na lunetovou římsu od severu. Foto: autor.
14. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, pohled od severu. Foto: autor.

15. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, polygonální zaklenutí kněžiště, pohled od východu. Foto: autor.
16. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, klenba presbytáře. Foto: autor
17. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, půdorys. Reprodukce z časopisu. Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 178.
18. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, detail figurálního sgrafita s letopočtem ukončení stavební fáze Carlo Valmadiho, pohled od severu. Foto: autor.
19. Dolní Olešnice, kostel sv. Jakuba, 1589, pohled od jihu. Foto: autor.
20. Rudník, kostel sv. Václava, 1589 – 1602, pohled od západu. Foto: autor.
21. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 183.
22. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602, klenba presbytáře. Reprodukce z časopisu: Jaroslav WAGNER: Renesanční kostely v severovýchodních Čechách, in: *Zprávy památkové péče XIII*, 1953, 243.
23. Rudník, kostel sv. Václava, 1598 – 1602, lunetová římsa presbytáře, pohled of východu. Foto: autor.
24. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, pohled od západu. Foto: autor.
25. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 185.
26. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, klenební pole emporu. Foto: autor.
27. Horní Maršov, kostel Panny Marie Nanebevzaté, 1605, pohled na severní emporu kostela. Foto: autor.
28. Velichovky, kostel Proměnění Páně, 1616, pohled od jihu. Reprodukce z internetu:
<http://www.obecvelichovky.cz/index.php?nid=1479&lid=CZ&psi=12&pcc=PHOTOIMG&pos=12&fn=&oid=154889>, vyhledáno 25. 4. 2008.
29. Velichovky, kostel Proměnění Páně, 1616, půdorys. Reprodukce z časopisu: Jaroslav WAGNER: Renesanční kostely v severovýchodních Čechách, in: *Zprávy památkové péče XIII*, 1953, 241.

30. Hostinné, bývalý hřbitovní kostel, 1598, pohled od západu. Foto: autor.
31. Hostinné, bývalý hřbitovní kostel, 1598, původní portál kostela. Foto: autor.
32. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, pohled od východu. Foto: autor.
33. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, půdorys. Reprodukce z časopisu: Jaroslav WAGNER: Renesanční kostely v severovýchodních Čechách, in: *Zprávy památkové péče XIII*, 1953, 241.
34. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, hrotitá okna, pohled od jihu. Foto: autor.
35. Hostinné, kostel Nejsvětější Trojice, Carlo Valmadi 1572 – 1610, interiér. Reprodukce z internetu: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2024>, vyhledáno 25. 4. 2008.
36. Hostinné, fara děkanství, 1578, pohled od východu. Foto: autor.
37. Hostinné, fara děkanství, 1578, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 188.
38. Hostinné, fara děkanství, 1578, sgrafita štítu. pohled od jihu. Foto: autor.
39. Hostinné, radnice, po 1572, pohled od východu. Foto: autor.
40. Hostinné, radnice, po 1572, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 193.
41. Hostinné, radnice, po 1572, loubí s gotickým oknem a portálem. Foto: autor.
42. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, pohled od východu. Foto: autor.
43. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 194.
44. Dolní Zámky u Olešnice, zámek, 1595 – 1607, arkády zámku. Foto: autor.
45. Chotěvice, fara, přibližně 1567, pohled od západu. Foto: autor.
46. Chotěvice, fara, přibližně 1567, půdorys. Reprodukce z časopisu: Štěpán STRÁNSKÝ: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: *Krkonoše – Podkrkonoší VII*, 1983, 196.
47. Chotěvice, fara, přibližně 1567, detail sgrafita severního průčelí. Foto: autor.
48. Chlumek, kostel sv. Václava, 80. léta 16. století, pohled od severozápadu. Reprodukce z internetu: <http://web.sten.cz/smirice/okoli/chloumek.htm>, vyhledáno 25. 4. 2008.

49. Chlumecký, kostel sv. Václava, 80. léta 16. století, zpěvácká kruchta. Reprodukce z internetu: <http://web.sten.cz/smirice/okoli/chloumek.htm>, vyhledáno 25. 4. 2008.
50. Lanžov, kostel sv. Bartoloměje, konec 16. století, pohled od jihozápadu. Reprodukce z internetu: http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.eudeska.cz/images/starosta_1_anzov.jpg&imgrefurl=http://www.eudeska.cz/radnice/index.php%3Fid%3Dlanzov4472e0e2013b2&h=507&w=840&sz=323&hl=cs&start=1&um=1&tbnid=knzU93mfrqGQtM:&tbnh=88&tbnw=145&prev=/images%3Fq%3Dlanzov%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN, vyhledáno 25. 4. 2008.
51. Trutnov Horní Staré Město, kostel sv. Václava, 1581, pohled jihovýchodu. Foto: autor.
52. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, pohled od východu. Reprodukce z knihy: Václav PRAŽÁK: Umění renesance východních Čech, Hradec Králové 2000, 84.
53. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, půdorys. Reprodukce z knihy: Václav PRAŽÁK: Umění renesance východních Čech, Hradec Králové 2000, 84.
54. Zdoňov, kostel Nejsvětější Trojice, kolem roku 1600, klenba lodi. Reprodukce z časopisu: Jaroslav WAGNER: Renesanční kostely v severovýchodních Čechách, in: *Zprávy památkové péče XIII*, 1953, 242.
55. Horní Branná, zámek, 80. léta 16. století, pohled od jihozápadu. reprodukce z internetu: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2023>, vyhledáno 25. 4. 2008.
56. Horní Branná, zámek, 80. léta 16. století, arkády zámku, pohled od severu. reprodukce z internetu: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=2023>, vyhledáno 25. 4. 2008.
57. Vrchlabí, zámek, 1605 – 1614, půdorys. Reprodukce z publikace: Emanuel POCHE (ed.): Umělecké památky Čech IV, Praha 1982, 275.
58. Vrchlabí, zámek, 1605 – 1614, půdorys. Reprodukce z internetu: <http://data.turistik.cz/turistik/!/imgnew/obec/18630/zamek-vrchlabi-54952.jpg>, vyhledáno 25. 4. 2008.
59. Hostinné, 1550 a 1610, renesanční loubí náměstí. Foto: autor.
60. Hostinné, 1550 a 1610, renesanční portál v loubí na náměstí. Foto: autor.

61. Hostinné, zámek, Carlo Valmadi konec 16. a počátek 17. století, půdorys. Reprodukce z knihy: Pavel VLČEK: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, Praha 1999, 259.
62. Hostinné, zámek, Carlo Valmadi konec 16. a počátek 17. století , pohled od východu. Foto: autor.
63. Trutnov, radnice, 1591, pohled od západu. Reprodukce z knihy: Václav PRAŽÁK: Umění renesance východních Čech, Hradec Králové 2000, 90.
64. Trutnov, radnice, 1591, pohled od západu. Reprodukce z internetu: http://www.trutnov.cz/article.asp?article_id=1999, vyhledáno 25. 4. 2008.
65. Bílé Poličany, bývalá tvrz, okolo 1583, pohled od severu. Reprodukce z internetu: http://www.hrady.cz/data/thumbs/300_24845.jpg, vyhledáno 25. 4. 2008.
66. Dubenec, kostel sv. Josefa, Carlo Valmadi kolem roku 1600, pohled od západu. Reprodukce z internetu: <http://www.dubenec.cz/gallery/kostel.JPG>, vyhledáno 25. 4. 2008.
67. Jilemnice, zámek, Carlo Valmadi druhá polovina 16. století, pohled od jihu. Reprodukce z internetu: <http://www.kdykde.cz/data/70/728/000003486.jpg>, vyhledáno 25. 4. 2008.

XI. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

1. HÜTTEL Simon: Trutnovská kronika, folio 266 a – 267 a, Trutnov 1591
2. BEYER Valerius: Farní kronika Dolního Lánova, folio 26, Dolní Lánov 1603
3. SCHLEZINGER Ludwig: Simon Hüttels Chronik der Stadt Trautenau, Band II, Prag 1881. Johan BÖHM: Riesengebirge in Wort und Bild, Trautenau 1892, 1896
4. KÜHN Karel: Kunst und Kultur im Worgelände des Riesengebirges bis zur Zeit der Gegenreformation, Trautenau 1925
5. CECHNER Antonín: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese broumovském, Praha 1930
6. POCHE Emanuel: Soupis památek historických a uměleckých v okrese královédvorském, Praha 1937
7. WAGNER Jaroslav: Renesanční kostely v severovýchodních Čechách, in: Zprávy památkové péče XIII, 1953, 239 – 245
8. ŠAMÁNKOVÁ Eva: Architektura české renesance, Praha 1960
9. KRČÁLOVÁ Jarmila: Kostely české a moravské renesance in: Umění XXIV, 1971, 11 – 25
10. HOLEČEK Pravoslav / ŠOLCOVÁ Libuše: Památkové objekty trutnovského okresu, in: Krkonoše VI, 194 – 199
11. STRÁNSKÝ Štěpán / BARTOŠ Josef: Galerie antického umění v Hostinném, in: Krkonoše VI, 1976, 201 – 206
12. WAGNER Jaroslav: Obnova farní budovy v Hostinném, in: Zprávy památkové péče XXIV, 1974, 176 – 178
13. SYROVÝ Bohuslav: Architektura svědectví dob: přehled vývoje stavitelství a architektury, Praha 1977
14. POCHE Emanuel (ed.): Umělecké památky Čech I, Praha 1977
15. POCHE Emanuel (ed.): Umělecké památky Čech II, Praha 1978
16. POCHE Emanuel (ed.): Umělecké památky Čech IV, Praha 1982
17. KROPÁČEK Jiří: Severní Čechy, krajina, historie, umělecké památky, Praha 1981
18. STRÁNSKÝ Štěpán: Život a dílo Carlo Valmadiho, in: Krkonoše – Podkrkonoší VII, 1983, 161 – 202
19. ŠIMEK Tomáš: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezku V, Praha I, 1989
20. LUŠTINEC Jan: Zámek Horní Branná, in: Krkonoše X, 1997, 26 – 27

21. KUČA Karel: Města a městečka v Čechách¹, na Moravě a ve Slezsku II, Praha 1997
22. VLČEK Pavel: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, Praha 1999
23. PRAŽÁK Václav: Umění renesance východních Čech, Hradec Králové 2000
24. STRÁNSKÝ Štěpán: Carlo Valmadi – renesanční architekt a umělec, in: Krkonoše V, 18 – 19
25. FLOUSKOVÁ Zdeňka: Dědictví minulých století, in: Krkonoše VII, 2000, 24 – 25
26. BAHLCKE Joachim / EBERHARD Winfried / POLÍVKA Miloslav (ed.): Lexikon historických měst Čech, Moravy a Slezka, Praha 2003
27. VLČEK Pavel / NAŇKOVÁ Věra / ZAHRADNÍK Pavel / VÍTOVSKÝ Jakub / HILMER Jiří et al: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004
28. WINTER Zikmund: Řemeslnictvo a živnosti v Praze XVI. věku v Čechách (1526 – 1620), Praha 1909
29. ŠMRHA Karel: Vlašští stavitelé v Praze a jejich druzi (1530 – 1620), in: Umění XXI, 1976, 159 – 179
30. JANÁČEK Josef: Italové v předbělohorské Praze (1526 – 1620), in: HOLEC František (ed.): Pražský sborník historický XVI, Praha 1983, 77 – 96
31. POCHE Emanuel / PREISS Pavel: Pražské paláce, Praha 1973
32. PREISS Pavel: Italští umělci v Praze: renesance, baroko, manýrismus, Praha 1986
33. POCHE Emanuel (ed.): Praha na úsvitu nových dějin, Praha 1988
34. VLČEK Pavel (ed.): Umělecké památky Prahy IV, Praha 2000
35. MUCHKA Ivan Prokop: Architektura renesanční, Praha 2001
36. SEDLÁŠEK August: Hrady, zámky a tvrze království českého V, Praha 1887
37. JANÁČEK Josef: Valdštejn a jeho doba, Praha 1978
38. TOMÁŠ Jiří / TOMÁŠ Zdeněk: Lexikon české šlechty, erby, fakta, osobnosti, sídla, zajímavosti, Praha 1999
39. MAŠEK Petr: Modrá krev, minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, Praha 1999
40. LOUDA Jiří: Valdštejnové, in: Krkonoše IX, 1999, 36 – 37
41. ŽUPANIČ Jan / FIALA Michal / STELLNER František: Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české, Praha 2001
42. MYSLIVEČEK Milan: Velký erbovník II, Plzeň 2006

XII. ANNOTATION

Carlo Valmadi (about 1550 – 1620) – a Renaissance architect in Trutnov region

Theme of this bachelor work is a summary of Carlo Valmadi's building activities. This Italian Renaissance architect worked on Valdštejn lordship – Hostinné steam – from 1572 to 1620. This bachelor work is divided into several chapters.

The first chapter describes a coming of Northern Italian builders to Bohemia, in the concrete to Prague. It speaks also about situation in Italy, which starved inhabitants of Northern Italian region into migration to Middle Europe.

Next chapter discourses Carlo Valmadi's life. His life is still very unclear and we don't have enough information about him. The second part of this chapter describes Valmadi's coming to Bohemia. Another part speaks about building conditions in Renaissance Prague, especially about Rožmberk and Lobkovic palaces. These two remarkable buildings are connected mainly with Italian builders. And also Carlo Valmadi probably joined in building of Lobkovic palace. Then the chapter discusses coming of this builder to Hostinné region. He came there during rule of Jiří Valdštejn. Jiří Valdštejn's wife Marie Magdalena Lobkovic probably knew Valmadi's work and it's possible, that she invited Valmadi into this region. Marie Magdalena's father was a builder of Lobkovic palace and there probably he was a boss of Carlo Valmadi.

Next chapter speaks at first about history of whole Valdštejn lineage and at second it describes their living in Podkrkonoší region. They came there in 13th century and lived there to the end of 17th century. Finally this chapter speaks about Hostinné steam of Valdštejn family. Just two members of Hostinné steam – Jiří and Hanibal from Valdštejn – are connected with Carlo Valmadi and his important building activities during that time.

Last chapter represents Carlo Valmadi's buildings in the concrete. They are divided into three groups according to their contemporary conditions and sureness of Valmadi's participation in the process of building. Then the buildings are described in detail, from those, where Valmadi's participation is sure, to works, where it is unsure.

POČET SLOV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Stránky: 104

Počet slov: 24 993

Znaky bez mezer: 141 401

Znaky včetně mezer: 166 189

Odstavce: 591

Řádky: 2 629